

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE DENETİMİ BİLİM DALI

**KAZANÇ YÖNETİMİ VE KAZANÇ YÖNETİMİ UYGULAMALARININ
MUHASEBE VE DENETİM AÇISINDAN İNCELENMESİ: İSTANBUL
MENKUL KIYMETLER BORSASINDA İMALAT SEKTÖRÜNDE BİR
UYGULAMA**

Yüksek Lisans Tezi

ÖZLEM ERDİL

İstanbul, 2014

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE DENETİMİ BİLİM DALI

**KAZANÇ YÖNETİMİ VE KAZANÇ YÖNETİMİ UYGULAMALARININ
MUHASEBE VE DENETİM AÇISINDAN İNCELENMESİ: İSTANBUL
MENKUL KIYMETLER BORSASINDA İMALAT SEKTÖRÜNDE BİR
UYGULAMA**

Yüksek Lisans Tezi

ÖZLEM ERDİL

Danışman: PROF.DR.AYTEN ERSOY

İstanbul, 2014

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ ONAY BELGESİ

İŞLETME Anabilim Dalı MUHASEBE DENETİMİ Bilim Dalı TEZLİ YÜKSEK LİSANS öğrencisi ÖZLEM ERDİL'nin KAZANÇ YÖNETİMİ VE KAZANÇ YÖNETİMİ UYGULAMALARININ MUHASEBE VE DENETİM AÇISINDAN İNCELENMESİ: İSTANBUL MENKUL KIYMETLER BORSASINDA İMALAT SEKTÖRÜNDE BİR UYGULAMA adlı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun 01.07.2014 tarih ve 2014-24/24 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oy birliği / ~~oy çokluğu~~ ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi 27 / 08 / 2014

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

1. Tez Danışmanı	Prof. Dr. AYTEN ERSOY
2. Jüri Üyesi	Prof. Dr. SABRİ BURAK ARZOVA
3. Jüri Üyesi	Yrd. Doç. Dr. MEHMET ALTAN MASUN

ÖZET

Kazanç yönetimi; gelir ve giderlerin saklanması farklı olarak, finansal tablolarda gösterilme zamanına müdahale edilmesine ilişkin işlemlerin toplamı olarak tanımlanmakta ve Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri'ndeki (GKGMİ) esnekliklerden ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'nda (UFRS) işletmenin finansal durumunun yansıtılması için muhasebe tercihlerini yaparken yöneticilere kanuni açıdan ihtiyari olan uygulamalar arasında seçim yapma olanağının verilmesi sonucunda oluşmaktadır.

Bu çalışmada, kazanç yönetimi uygulamalarını ortaya çıkan nedenler, kullanılan yöntem ve teknikler ile elde edilen sonuçlar teorik ve ampirik çerçevede incelenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda İMKB (BİST) İmalat Sanayi endeksinde hisse senetleri işlem gören 146 işletmenin kazanç yöntemi uygulayıp uygulamadıkları Beneish yöntemi ile incelenmiş ve Statistical, Package For Social Science (SPSS) programında analiz edilmiştir. Model sonuçlarına göre 2010-2011 yılları arasında 80 adet, 2011-2012 yıllarında 79 adet şirketin kazanç yönetimi yaptığına yönelik bilgiler tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler : Kazanç Yönetimi , Finansal Bilgi Manipülasyonu

ABSTRACT

Unlike storing of income and expenses, earnings management is defined as the sum of the transactions related to intervention in time to be seen in the financial reports and consists of flexibilities in the Generally Accepted Accounting Principles (GAAP), and occurs as a result of granting managers the possibility of selection among legally discretionary applications while making accounting preferences to reflect the company's financial condition at International Financial Reporting Standards (IFRS).

In this study, causes resulting to the applications of Earnings Management and the results obtained by the methods and techniques used have been investigated from both theoretical and empirical frame. Accordingly, 146 entities of which stocks are traded in the ISE (BIST) Manufacturing index have been examined by Beneish method whether they employ the earnings management or not, and the results have been analyzed with Statistical, Package For Social Science (SPSS) programme. According to the results of model, it has been identified for the information that 80 firms between the years 2010-2011 and 79 firms between 2011-2012 made earnings management.

Key Words: Earnings Management , Manipulation of Financial Information

TEŐEKKÖR

Yüksek Lisans öğrenimim boyunca gerek derslerimde ve gerekse tez çalışmalarında bana danışmanlık yaparak beni yönlendiren ve her türlü olanağı sağlayarak sürekli yanımda olan danışmanım Prof.Dr. Ayten ERSOY'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER	v
TABLO LİSTESİ	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ	ix
KISALTMALAR.....	x
GİRİŞ	1
1.KAZANÇ YÖNETİMİ	3
1.1. KAZANÇ YÖNETİMİNİN TANIMI	3
1.2. KAZANÇ YÖNETİMİNİN AMAÇLARI	8
1.2.1. Kazanç Yönetiminde Sermaye Piyasası İle İlgili Amaçlar	8
1.2.2. Kazanç Yönetiminde Sermaye Piyasası İle İlişkili Olmayan Amaçlar.....	10
1.2.3. Kazanç Yönetiminde Kural Koyuculara Dayalı Amaçlar	12
1.3. KAZANÇ YÖNETİMİ TEKNİKLERİ	13
1.3.1. ‘‘Kurabiye Kavanozu Rezervi’’ Teknikleri.....	13
1.3.2. Büyük Temizlik Teknikleri.....	14
1.3.3. Gelecek İçin Büyük Bahis Teknikleri	15
1.3.4. Yatırım Portföyünü Kabartma Teknikleri	16
1.3.5. Problem Çocuğu Dışarı At Tekniği.....	18
1.3.6. Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerini Değiştirme Tekniği	19
1.3.7. Amortisman, İtfa ve Tükenme Payları İle İlgili Teknikler	20
1.3.8. Sat/Geri Kirala ve Aktif Değişim Teknikleri	21
1.3.9. Faaliyet Karı-Faaliyet Dışı Kar Teknikleri	22
1.3.10. Tahvilin Vadesinden Önce Ödenmesi Tekniği.....	22
1.3.11. Türev Finansal Araçların Kullanılması Tekniği	22
1.3.12. Gemiyi Batırma Tekniği.....	23
2. MUHASEBE VE DENETİM AÇISINDAN KAZANÇ YÖNETİMİ	24

2.1. MUHASEBE AÇISINDAN KAZANÇ YÖNETİMİ.....	24
2.1.1. Kazanç Yönetimi Teknikleri İle İlgili Muhasebe Kayıtları.....	24
2.1.1.1. Gelir Hareketleri İle İlgili Kazanç Yönetimi Uygulamaları	25
2.1.1.1.1. Gelirlerin Tahakkuk Etmeden Muhasebeleştirilmesi.....	25
2.1.1.1.2. Konsinye Satışların Satış Geliri Olarak Muhasebeleştirilmesi.....	27
2.1.1.1.3. Yazılım Gelirlerinin Muhasebeleştirilmesi	28
2.1.1.1.4. Fiktif Gelirlerin Muhasebeleştirilmesi.....	29
2.1.1.2. Gider ve Karşılıklara İlişkin Kazanç Yönetimi Uygulamaları.....	29
2.1.1.2.1. Giderlerin Aktifleştirilmesi	29
2.1.1.2.2. Amortisman Ayrılması, Amortisman Yönteminin ve Süresinin Değiştirilmesi.....	36
2.1.1.3. Varlık ve Yükümlülüklerin Muhasebeleştirilmesi Sürecinde Kazanç Yönetimi Uygulaması	39
2.1.1.3.1. Karşılıklar ve Koşullu Borçlar	39
2.1.1.3.2. Reeskont Ayırma İşlemi	41
2.1.1.3.3 Stok Değerinin Yüksek, Satılan Malların Maliyetinin Düşük Gösterilmesi	43
2.1.1.4. Örtülü Kar Aktarımı.....	44
2.1.2. KAZANÇ YÖNETİMİ UYGULAMALARININ TESPİTİ	45
2.2. DENETİM AÇISINDAN KAZANÇ YÖNETİMİ.....	47
2.2.1. Denetim Kavramı.....	47
2.2.2. Denetim Türleri.....	48
2.2.3. Denetçi Türleri	49
2.2.4. Kazanç Yönetimi ve Bağımsız Denetim İlişkisi ve Bağımsız Dış Denetçinin Sorumluluğu.....	50
2.2.5. Kazanç Yönetimi ve İç Denetim İlişkisi ve İç Denetçinin Sorumluluğu.....	52
3. KAZANÇ YÖNETİMİNİN ÖLÇÜLMESİNE YÖNELİK İSTANBUL MENKUL KIYMETLER BORSASINDA KAYITLI İŞLETMELER ÜZERİNE BİR UYGULAMA	53
3.1. KAZANÇ YÖNETİMİNİN ÖLÇÜLMESİ.....	53
3.1.1. KAZANÇ YÖNETİMİNİN ÖLÇÜLMESİNE YÖNELİK MODELLER .	53

3.1.1.1. Kazanç Yönetiminin Ölçülmesinde Kullanılan Modeller.....	53
3.1.1.1.1. Healy Modeli	56
3.1.1.1.2. DeAngelo Modeli	57
3.1.1.1.3. Jones Modeli	58
3.1.1.1.4. Modifiye Edilmiş Jones Modeli.....	59
3.1.1.1.5. Beneish Modeli(1997)-(1999)	60
3.2. UYGULAMA	63
3.2.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı	63
3.2.2. Araştırmanın Yöntemi.....	66
3.2.4. Araştırma Bulguları.....	76
SONUÇ	86
EKLER	88
KAYNAKÇA	98

TABLO LİSTESİ

Tablo:1.1: Kazanç Yönetiminin Farklı İsimleri.....	3
Tablo:1.2: Hile ve Kazanç Yönetimi Arasındaki Farklılıklar.....	7
Tablo:2.1.:KÖG İlk Yapıldığı Yıl Gider Olarak Yazılması.....	30
Tablo:2.2.:KÖG Aktifleştirilerek Amortisman Yoluyla Gider Yazılması.....	31
Tablo:2.3.:Duran Varlıklarla İlgili Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeleştirilme Esaslarının Karşılaştırılması.....	32
Tablo:2.4:Stok Edinimi İle İlgili Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeleştirilme Esaslarının Karşılaştırılması.....	33
Tablo:2.5: Amortisman Yöntemleri.....	37
Tablo:2.6: Amortisman Politikalarının İşletme Karlılığına Etkisi.....	38
Tablo:2.7.:Maddi Duran Varlıklara İlişkin Uygulamaların UFRS ve VUK Açısından Karşılaştırılması.....	39
Tablo:2.8:Reeskont Ayırma İşlemlerinin Vergilendirmeye Etkisi	42
Tablo:2.9:Seçilmiş Kazanç Yönetim Teknikleri, Muhasebe Üzerindeki Etkisi ve Tespit Yöntemleri.....	46
Tablo: 2.10. Denetim Türleri	48
Tablo 3.1.Kazanç Yönetimin Tespitinde Kullanılan Başlıca Modeller.....	55
Tablo:3.2.: Araştırmaya Katılan Şirketlerin Endüstriyel Dağılımı.....	65
Tablo:3.3.:Çalışmada Kullanılan Endeksler.....	67
Tablo:3.4.:Vergi Usul Kanunu Hükümlerine Göre Finansman Harcamalarının Muhasebeleştirilmesi.....	76
Tablo:3.5.:Manipülatör ve Kontrol Şirketlere İlişkin Bağımsız Değişkenlerin Probit Analizi Sonuçları.....	77
Tablo:3.6.:1.Durum Probit Analizi Sonuçları.....	78
Tablo:3.7.:2.Durum Probit Analizi Sonuçları.....	79
Tablo:3.8.:3.Durum Probit Analizi Sonuçları.....	79
Tablo:3.9.:4.Durum Probit Analizi Sonuçları.....	80
Tablo:3.10.Sırasıyla Uygulamada Kullanılan Bağımsız Değişkenler ve BIC Değeri....	81
Tablo:3.11.:Modelin Tahmin Sonuçları	84
Tablo:3.12.:Modelde Karşılaşılan Maliyetler.....	85

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil: 3.1.: İMKB’de İşlem Gören Şirket Sayısı.....	64
Şekil: 3.2 : 2011 yılı Tahmini Manipülator ve Kontrol Şirket Sayıları.....	84

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı Geçen Eser
AKE	: Aktif Kalitesi Endeksi
AME	: Amortisman Giderleri Endeksi
AICPA	: American Institute of Certified Public Accountants (Amerikan Sertifikalı Kamu Muhasebeciler Enstitüsü)
AQI	: Asset Quality Index (Aktif Kalitesi Endeksi)
AR-GE	: Araştırma-Geliştirme
BIST	: Borsa İstanbul
BKM	: Brüt Kar Marjı
BYDE	: Borçlanma Yapısındaki Yıllık Değişim
DEPI	: Depreciation Index (Amortisman Endeksi)
DSRI	: Days' Sales in Receivables Index (Ticari Alacaklar Endeksi)
FIFO	: First In First Out (İlk Giren İlk Çıkar)
FSO	: Finansman Giderlerinin Satışlara Oranı
GAAP	: Generally Accepted Accounting Principles (Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri)
GKGMİ	: Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri
GMI	: Gross Margin Index (Brüt Kar Marjı Endeksi)
IFRS	: International Financial Reporting Standarts (Uluslararası Finansal Raporlama Standartları)
İMKB	: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
KAP	: Kamuyu Aydınlatma Platformu

KÖG	: Kuruluş ve Örgütlenme Giderleri
LIFO	: Last In First Out (Son Giren İlk Çıkar)
LVGI	: Leverage Index (Borçlanma Yapısındaki Yıllık Değişim)
PSYGE	: Pazarlama,Satış ,Dağıtım ve Genel Yönetim Giderleri Endeksi
s.	: Sayfa
SBE	: Satışlardaki Büyüme Endeksi
SEC	: U.S.Securities and Exchange Commission (ABD Sermaye Piyasası ve Borsa Kurulu)
SGAI	: Sales, General and Administrative Expenses Index (Pazarlama, Satış, Dağıtım ve Genel Yönetim Giderleri Endeksi)
SGI	: Sales Growth Index (Satışlardaki Büyüme Endeksi)
SOSO	: Stokların Brüt Satışlara Oranı
SPK	: Sermaye Piyasası Kanunu
SSE	: Stokların Satışlara Oranı Endeksi
TAE	: Ticari Alacaklar Endeksi
TATA	: Total Accruals to Total Assets (Toplam Tahakkukların Toplam Varlıklara Oranı)
TMS	: Türkiye Muhasebe Standartları
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
T-TVE	: Toplam Tahakkukların Toplam Varlıklara Oranı
UFRS	: Uluslararası Finansal Raporlama Standartları
UMS	: Uluslararası Muhasebe Standartları

vb. : ve benzeri

VUK : Vergi Usul Kanunu

GİRİŞ

Kazanç yönetimi şirketin gelir ve giderlerinin finansal tablolarda görülme zamanına müdahale edilmesi yoluyla işletmenin durumunun, olduğundan farklı gösterilmeye çalışması şeklinde tanımlanmaktadır. Finansal tablolar; yatırımcıların, müşterilerin, çalışanların, kreditorlerin, tedarikçilerin, hükümet ve kamu işletmelerinin; şirket sonuçlarının anlaşılmasını kolaylaştırır. Hazırlanan finansal tablolar finansal tablo kullanıcılarının zaman içinde karşılaştırma yapabilmelerine ve işletme hakkında bir yargıya varabilmelerine imkan sağlamaktadır. Ancak bunun sağlanabilmesi için finansal tabloların işletmenin gerçek durumunu yansıtması gerekmektedir. Finansal tablolar işletmenin gerçek durumunu yansıtmadığında; yatırımcılar işletmenin hisse senetlerini satın aldıklarında fazladan bir bedel ödemek zorunda kalır ve kredi verenler ise işletmenin gerçek ekonomik riskiyle orantılı olmayan borç vermek durumunda kalabilirler.

Kazanç yönetimi uygulamaları her ne şekilde olursa olsun finansal tabloların güvenilirliğini ve kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu nedenle şirketin finansal tabloları kazanç yönetimi uygulamalarına ne kadar uzak olursa mali tablolar o ölçüde şirketin gerçek durumunu yansıtmakta ve finansal tablo kullanıcılarının uğrayacağı zarar ortadan kalkmaktadır.

Bu çalışmanın amacı; kazanç yönetimini amaçları, teknikleri, muhasebe ve denetim uygulamaları kapsamında açıklamak ve Türkiye’de şirketlerin kazanç yönetimi uygulamalarını ortaya koyacak bir model geliştirerek, 2012 yılında hisse senetleri İstanbul Menkul Kıymetler Borsası’nda (İMKB) işlem gören imalat sanayi işletmelerinin kazanç yönetimi uygulamalarını tahmin etmeye çalışmaktır. Bu kapsamda Beneish (1999) ve Küçüksözen (2004) çalışmalarında kullanılan bağımsız değişkenlerden yola çıkarak bir model oluşturulmuştur. Modelde kullanılan 10 açıklayıcı bağımsız değişkenden 6 tanesinin kazanç yönetimi uygulamalarının tespitinde anlamlı ve yararlı sonuçlar verdiği gözlemlenmiştir.

İMKB (BIST) İmalat Sanayi endeksinde hisse senetleri işlem gören işletmelerin

kazanç yönetimi uygulayıp uygulamadıklarını belirlemeyi amaçlayan bu çalışmanın birinci bölümünde, kazanç yönetimi tanımı, kazanç yönetimi ile ilgili temel kavramlar, kazanç yönetimi ve hile arasındaki fark, kazanç yönetimi amaç ve kazanç yönetiminde kullanılan tekniklere ilişkin bilgi verilmiştir. İkinci bölümde ise, kazanç yönetimi işlemlerinin muhasebe kayıtları ve denetim çalışmaları açısından incelenmesine ilişkin bilgiler yer almaktadır. Çalışmanın son bölümü olan üçüncü bölümde, kazanç yönetiminin ölçülmesine yönelik modeller açıklanmaya çalışılmış ve kazanç yönetiminin tespitine yönelik en etkili modellerden biri olan Beneish modeli yardımı ile İMKB (BIST) de imalat sanayinde faaliyet gösteren şirketlerin kazanç yönetimi uygulamalarını kullanıp kullanmadıklarına yönelik araştırma ve bulguları yer almaktadır.

1.KAZANÇ YÖNETİMİ

Bu bölümde öncelikle kazanç yönetiminin tanımı, kazanç yönetimine ilişkin temel kavramlara ait bilgiler yer verilmiştir. Daha sonra sırasıyla işletmelerin kazanç yönetimi konusundaki amaçları, kazanç yönetimi ve hile arasındaki farklar ve kazanç yönetiminde kullanılan tekniklere yer verilmiştir.

1.1. KAZANÇ YÖNETİMİNİN TANIMI

Kazanç yönetimi, işletme tarafından düzenlenen finansal raporlamaları etkilemek amacıyla yapılan faaliyetler olarak tanımlanabilir. Başka bir ifade ile, yatırımcıların ya da diğer finansal tablo kullanıcılarının kararlarını etkilemeye yönelik olarak işletmenin durumunun ya olduğundan daha iyi yada olduğundan daha kötü gösterilmesine yönelik çalışmalar olarak tanımlamak mümkündür. Kazanç yönetimine ilişkin literatür incelendiğinde kazanç yönetimine ilişkin kavram ve tanım birliğinin söz konusu olmadığı görülmektedir. Bu durum aşağıdaki tabloda örneklenmiştir:

Tablo 1.1 :Kazanç Yönetiminin Farklı İsimleri

TÜR	TANIMI
Agresif Muhasebe (Aggressive accounting)	Yüksek kazançla yönelik sonuçlar elde etmek için yapılan seçim ve uygulamaların GKGMİ'ne uygun olup olmadığı
Kazanç Yönetimi (Earnings management)	Yönetim tarafından önceden belirlenmiş bir hedef, analistler tarafından yapılan bir tahmin ya da daha sürdürülebilir bir gelir akışı ile kazancın istenilen noktaya doğru manipüle edilmesi
Karın İstikrarlı Hale Getirilmesi (Income smoothing)	Normal kar serilerindeki dalgalanmaları genellikle iyi yıllardaki karları kötü yıllara aktararak engellemeyi amaçlayan özel bir kazanç yönetim türü
Hileli Finansal Raporlama (Fraudulent financial reporting)	Finansal tablo kullanıcılarını aldatmaya yönelik olarak mali tablolardaki tutarların ve açıklamaların kasıtlı olarak yanlış veya eksik aktarılması

Kaynak : Charles W.Mulford,Eugene E.Comiskey,"The Financial Numbers Game:Detecting Creative Accounting Practices", **JohnWiley&Sons,Inc.**, New York, 2002, p.3

Uygulamada yukarıdaki yöntemlerin tümü, muhasebe manipülasyonu olarak karşımıza çıkmaktadır. İlk üç yöntem; muhasebe ilke ve standartlarında yer alan boşluklardan ve esnekliklerden yararlanarak, işletme performansı ve işletmenin finansal yapısı hakkında yanıltıcı bilgiler sunmayı amaçlamaktadır. Son yöntemde ise muhasebe ilke ve standartlarına aykırı faaliyetlerde bulunarak işletme performansı ve işletmenin finansal yapısını yapay olarak değiştirmek söz konusudur ¹

Kazanç yönetimine ilişkin olarak yapılan tanımlara bakıldığında ise iki farklı bakış açısının olduğu görülmektedir;

- Ortakların servetlerini maksimize etmek amacıyla yöneticilerin sorumluluklarını yerine getirmek için kullandıkları bir yönetim aracıdır.
- Finansal tablo kullanıcılarını yanlış yönlendirmek amacıyla ekonomik olayların çarpıtılmasıdır.

Yukarıdaki bakış açıları doğrultusunda kazanç yönetimi ile ilgili olarak yapılan tanımlar şunlardır;

Schipper 1989'da "*bazı özel kazançlar elde etme niyeti ile, dışsal finansal raporlama sürecine kasıtlı bir müdahale*"² şeklinde bir tanımlama yapmıştır. Schipper yaptığı tanımlama ile finansal tablo kullanıcılarını yanlış yönlendirmek amacıyla ekonomik olayların çarpıtılması üzerinde durmuştur ve işletmenin faaliyeti ile ilgili kararları da kazanç yönetimi içine almaktadır.

Lewitt' 1998'de kazanç yönetimini; "*finansal tabloları hazırlamaktan sorumlu olan kişilerin, şirketin karlılığının yıllar itibariyle istikrarlı bir şekilde gelişim gösterdiğini göstermek ve/veya piyasa analistlerinin kar tahminlerini karşılamak için yaptıkları bütün işlemlerdir.*"³ şeklinde tanımlamıştır.

¹ Hervé Stolowy and Gaétan Breton,"Accounts Manipulation: A literature review and Proposed Conceptual Framework", **Review of Accounting and Finance**.Vol.3, No.1, January 2004, p.7

² Katherine Schipper, "Commentary on Earnings Management", **Accounting Horizons**, Vol: 3, No: 4, December 1989, p.92

³ Chairman Arthur Levitt, "The Numbers Game",**Speech at New York University**, <http://www.sec.gov/news/speech/speecharchive/1998/spch220.txt>, (05.10.2013) (Alıntı: Mehmet Akif Ayarlıoğlu, "Kar Yönetimi Uygulamaları ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda Test Edilmesi",**Yayımlanmamış Doktora Tezi**, Ankara 2007, p.45)

Healy ve Wahlen tarafından 1999 yapılan kazanç yönetimi tanımlaması;

*“Kazanç yönetimi, hem şirketin ortaya çıkan ekonomik performansı hakkında bazı çıkar sahiplerini yanlış yönlendirmek hem de raporlanan muhasebe verilerine bağlı olan sözleşmelere dayalı sonuçları etkilemek için, finansal raporları değiştirme amacıyla yöneticilerin gerek finansal raporlama sürecinde verdikleri kararlarda ve gerekse işlemlerin oluşturulması sırasında takdirlerini (yargılarını-judgment) kullandıkları zaman ortaya çıkar.”*⁴

Dechow ve Skinner tarafından 2000 yılında yapılan kazanç yönetimi tanımlaması;

*“Kazanç yönetimi, bir bütün olarak değerlendirildiğinde finansal tablo kullanıcılarının karar ve düşüncelerini değiştirmesine neden olacak, önemli durumların ya da muhasebe verilerinin, kısıtlı ve bilinçli olarak yanlış açıklanması, eksik açıklanması ya da hiç açıklanmamasıdır”.*⁵

Mulford ve Comiskey 2002 yılında yazdıkları kitaplarında kazanç yönetimi aşağıdaki şekilde tanımlamışlardır.

*“Önceden tanımlanmış bir hedefe doğru karların etkin manipülasyonudur. Bu hedef, yönetim tarafından oluşturulmuş bir sınır, analistler tarafından yapılmış bir tahmin veya sürdürülebilir bir kar düzeyi ile ilgili bir tutar olabilir. Finansal durumun iyi olmadığı yıllarda kullanılmak amacıyla karların finansal durumun iyi olduğu yıllarda saklanması ve azaltılması için yapılan uygulamaları da dikkate almayı gerektirir.”*⁶

Giroux 2004 yılında kazanç yönetimini “Arzulanan bir sonuç doğrultusunda karları değiştirmek için kullanılan isteğe bağlı muhasebeleştirme yöntemlerini ve bunların kullanımları”nı kazanç yönetimi olarak tanımlayan Giroux, ayrıca kazanç

⁴ Paul M. Healy, James M. Wahlen, “A review of the earnings management literature and its implications for Standard setting”, **Accounting Horizons**, Vol.13, No.4, 1999, p.368

⁵ Patricia M. Dechow and Douglas J. Skinner, “Earnings Management: Reconciling the Views of Accounting Academics, Practitioners, and Regulators”, **Accounting Horizons**, Vol.14, No.2, p.238

⁶ Charles W. Mulford and Eugene E. Comiskey, “The Financial Numbers Game, Detecting Creativ, Accounting Practices”, **John Wiley & Sons, Inc.**, 2002, p.87

yönetimini “yöneticilerin kendi çıkarları doğrultusunda kararları değiştirmek için sahip oldukları güdüleyiciler” olarak tanımlamıştır.⁷

Mckee tarafından, 2005 yılında Kazanç yönetimi; “Kazanç yönetimi, makul ve yasal yönetim kararı verme ve istikrarlı ve tahmin edilebilir finansal sonuçları elde etmeye yönelik raporlamadır”⁸ şeklinde tanımlanmıştır.

Küçüksözen ise 2005 yılında Kazanç yönetimi; “bir şirketin ekonomik performansı hakkında finansal bilgi kullanıcılarının yanıtılması ya da kamuya açıklanan kar rakamına bağlı sözleşmesel sonuçların etkilenmesi amacıyla, yöneticilerin finansal raporlama sürecinde (muhasabe standartları çerçevesinde ya da bunların dışında) aldıkları kararlarla veya gerçekleştirdikleri işlemlerle finansal sonuçları değiştirmeleri, diğer bir ifadeyle, yatırımcıların ya da ilgililerin karar ve düşüncelerini etkileyecek ya da değiştirecek nitelikte, muhasabe verilerinin ya da önemli durumların kasıtlı ve bilinçli olarak yanlış ya da eksik açıklanması ya da hiç açıklanmaması”⁹ olarak tanımlamıştır.

Yukarıdaki tanımlara bakıldığında muhasabe hilelerinin kazanç yönetimi kapsamında görüldüğü şeklinde yanlış bir sonuca ulaşılabilir. Kazanç yönetimi; gelir ve giderlerin gizlenmesinden farklı olarak finansal tablolarda görülme zamanına müdahale edilmesine ilişkin işlemlerin toplamıdır.¹⁰ Diğer taraftan muhasabe hilesi gelirleri gizleyerek vergi kaçırmak veya gelirleri yükselterek şirketin finansal performansı hakkında yatırımcıyı yanıltmak gibi sebeplerle yapılırken, kazanç yönetimi yöneticinin ve/veya şirketin çıkarlarına hizmet etmek amacı ile kısa dönemli ve gelecek döneme etkisinin olmadığı karar ve faaliyetlerin Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri (GKMGI) sınırları içinde gerçekleştirilmesidir.

Aşağıdaki tabloda hile ve kazanç yönetimi arasındaki farklılıklar özetlenmeye çalışılmıştır:

⁷ Gary Giroux, “Detecting Earnings Management”, **John Wilwy&Sons**, New York 2004, p.314(Alıntı: Mehmet Akif Ayarlıoğlu, **a.g.e**, s.45)

⁸ Financial Intelligence: People and Money Techniques to Prosecute Fraud, Corruption, and Earnings Manipulation, **United States Attorneys’ Bulletin**, , Vol.60, No.2, March 2012, Columbia, p.5, http://www.justice.gov/usao/eousa/foia_reading_room/usab6002.pdf (02.03.2014)

⁹ Cemal Küçüksözen, “ Finansal Bilgi Manipülasyonu:Nedenleri, Yöntemleri, Amaçları, Teknikleri, Sonuçları Ve İmkb Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Çalışma” ,**Yayımlanmış Doktora Tezi**, Ankara 2004,s.66

¹⁰ Selim Eren, “Yöneticilerin Kar Yönetimleri İle İlgili Tutumları ve İMKB’de Bir Uygulama”,**Yayımlanmamış Doktora Tezi**, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü SBE, Gebze 2003, s.5

Tablo 1.2 : Hile ve Kazanç Yönetimi Arasındaki Farklılıklar

	MUHASEBE SEÇİMLERİ	
	GKGMİ sınırları içinde	“Gerçek” Nakit Akışı Seçimleri
Tutucu(Muhafazakar) Muhasebe (Conservative Accounting)	<ul style="list-style-type: none">• Karşılık ve yedeklerin yüksek tutulması• Süreç içinde satın alınan Araştırma ve Geliştirme Giderlerinin fazla değerlendirilmesi• Yeniden yapılandırma giderlerinin ve aktiflerinin fazla bildiri	<ul style="list-style-type: none">• Satışları ertelemek• Araştırma ve Geliştirme Giderleri veya pazarlama giderlerinin hızlandırılması
(Tarafsız) Olması Gereken Kazançlar (Neutral Earnings)	İşlemlerin ve faaliyetlerin normal bir süreç içinde gerçekleşmesi sonucunda ortaya çıkan kazançlar	
Agresif Muhasebe (Aggressive accounting)	<ul style="list-style-type: none">• Şüpheli yada değersiz alacaklar için gerektiğinden az karşılık ayrılması• Karşılık ve yedeklerin düşük belirlenmesi	<ul style="list-style-type: none">• Araştırmave Geliştirme giderleri ve Pazarlama giderlerini ertelemek• Satışların hızlandırılması
	GKGMİ’ni ihlal Eden	
Finansal Hile	<ul style="list-style-type: none">• Satışları gerçekleşmeden kaydetmek• Fiktif satış kaydı yapmak• Satış faturalarına eski tarih vermek• Fiktif stok kaydı yaparak stokların yüksek gösterilmesi	

Kaynak: Patricia M. Dechow and Douglas J. Skinner, “ Earnings Management:Reconciling the Views of Accounting Academics, Practitioners, and Regulators”, **Accounting Horizons**, Vol.14, No.2, p.239 (Alıntı: Rıdvan Bayırlı, ”Yaratıcı Muhasebe, Etik, Firma Değeri ve Örnek Bir Uygulama”, **Yayımlanmamış Doktora Tezi**, Gazi Üniversitesi SBE, 2006, s.161)

1.2. KAZANÇ YÖNETİMİNİN AMAÇLARI

Kazanç yönetimi ile yatırımcıların ve diğer finansal tablo kullanıcılarının¹¹ karar ve düşüncelerini etkilemek amaçlanmaktadır.¹² Şirket yöneticileri çeşitli faktörlerden etkilenecek kazanç yönetimi uygulamalarına başvurabilmektedir.

Literatürde, kazanç yönetiminin amaçları ile ilgili çeşitli sınıflandırmalar bulunmaktadır. Healy ve Wahlen (1999), kazanç yönetimi amaçlarını; sermaye piyasası ile ilgili amaçlar (capital market motivations), sözleşmeye dayalı amaçlar (contracting motivations) ve kural koyuculara dayalı amaçlar (regulatory motivations) şeklinde sınıflandırmaktadır. Stollowy ve Breton (2010); kazanç yönetiminin amacını, hisse başına kazanç ve borç-sermaye oranı şeklinde iki risk ölçüsünü istenilen şekilde değiştirmek olarak açıklamaktadır. Jackson ve Pitman (2001), kazanç yönetimi amaçlarını Healy ve Wahlen (1999) benzer şekilde sınıflandırmaktadır.¹³

Kazanç yönetimine ilişkin amaçları;

- Kazanç Yönetiminde Sermaye Piyasası İle İlgili Amaçlar,
- Kazanç Yönetiminde Sermaye Piyasası İle İlişkili Olmayan Amaçlar,
- Kazanç Yönetiminde Kural Koyuculara Dayalı Amaçlar,

Olarak sınıflandırabiliriz.

1.2.1. Kazanç Yönetiminde Sermaye Piyasası İle İlgili Amaçlar

Kazanç yönetiminin sermaye piyasası ile ilgili amaçları aşağıdaki şekilde özetlenebilir;¹⁴

¹¹ **Finansal tablo kullanıcılar;** mevcut ve potansiyel yatırımcılar, çalışanlar, borç verenler, satıcılar ve diğer ticari tedarikçiler, müşteriler, hükümetler ve kamu işletmeleri ile genel olarak kamu'dur.(Bakınız: S.Burak Arzova, "Finansal Muhasebe Yeni Türk Ticaret Kanunu ve TFRS Uyumlu Cilt I", **Türkmen Kitabevi**, 2.Baskı, İstanbul, 2012, s.52)

¹² Abdullah Tekin, Nurcan Kabadayı, "Kazanç Yönetimi", **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt 14, Sayı1-2, 2011, s.127

¹³ Alpaslan Yaşar, "Bağımsız Dış Denetim Kalitesinin Kar Yönetimi Üzerine Etkisi: İMKB'de Kayıtlı İşletmeler Üzerine Bir Uygulama", **Yayımlanmamış Doktora Tezi**, Çukurova Üniversitesi, Adana 2011, s.38

¹⁴ Alpaslan Yaşar, **a.g.e.** s.39

- 1. Yöneticilerin şirketi ele geçirme uygulamalarında ele geçirme maliyetini düşürmek;** şirket yöneticilerinin karı azaltıcı yönde kazanç yönetimi uygulamak suretiyle şirketi ele geçirme maliyetlerini düşürmek ve böylece menfaat sağlama istekleri kazanç yönetiminin amaçlarından birisidir. Bu konuda yapılan analizler şunu göstermektedir ki, şirket yöneticilerinin şirketin ele geçirilmesi kapsamında karı azaltıcı yönde kazanç yönetimi uyguladıkları tespit edilmiştir.¹⁵
- 2. Hisse senetlerinin halka arzı ya da sermaye arttırımı yoluyla fon tutarını arttırmak;** Hisse senetlerinin halka ilk arzı, halka açık bir şirketin yeni hisse senedi ihracı suretiyle sermaye arttırımından biraz daha farklılık taşımaktadır. Çünkü, halka yeni açılmış bir şirketin piyasa fiyatının olmaması ve bilgi eksikliği nedeniyle, yatırımcılar, almış oldukları kararlarda şirketin mali tablolarındaki bilgilere güvenmek zorundadır. Böyle bir durumda, halka ilk arz öncesi başlangıç fiyatı bulunmadığı için, şirket yöneticileri karı arttırıcı yönde ihtiyari tahakkukları kullanarak kazanç yönetimi uygulamaları ile başlangıç fiyatını yükseltecek ve buna bağlı olarak da sağlanacak fon tutarında artış olacaktır.
- 3. Yönetimin kar tahminlerini ya da finansal analistlerin kar beklentilerini karşılamak;** Şirket analistleri tarafından yapılan kar tahminleri şirket hisse senedi fiyatları üzerinde artış ya da azalışa yol açabileceği için, finansal analistlerin kar tahminlerini karşılamayan ya da aşamayan şirket hisse senedi fiyatlarında düşme, analistlerin kar tahminlerini karşılayan ya da aşan şirketlerin hisse senetlerinin fiyatlarında bir artış olması kaçınılmazdır. Böyle bir durumda hisse senetlerini olduğundan daha yüksek bir fiyata satmak isteyen şirket yöneticileri, finansal analistlerin kar tahminlerini karşılamak amacıyla

¹⁵ Alpaslan Yaşar, a.g.e. s.39

kazanç yönetimi uygulamasına yönelebilmektedirler.¹⁶

- 4. Şirket karlılığının gelecekte daha yüksek olacağı izlenimini vermek;** Gelecekte daha karlı bir şirket oldukları izlenimi oluşturmak isteyen şirket yöneticileri, bazı şirket gelirlerini ertelemek ya da bazı kalemleri gider yazmak koşuluyla cari dönem karını azaltmaya yönelik uygulamalarda bulunabilir. Bu amaçla şirket yönetimleri; bilanço da var olan itfa edilecek maddi olmayan duran varlıkları bir bütün olarak gider kaydetmek, bazı verimsiz ya da zararlı olan bölüm ya da kısımları kapatmak, yeniden yapılanma projeleri uygulamak ve bu şekilde oluşan proje maliyetlerini gider kaydetmek suretiyle bilançolarını temizlemektedirler. Dolayısıyla, hem geçmiş dönem şirket yönetimi kötü performans nedeniyle suçlanmakta hem de gelecek dönemlerde daha fazla karlılık açıklamasına imkan sağlamaktadır.¹⁷

1.2.2. Kazanç Yönetiminde Sermaye Piyasası İle İlişkili Olmayan Amaçlar

Kazanç yönetiminin sermaye piyasası ile ilgili olmayan amaçları incelendiğinde, karşımıza sözleşmelere dayalı amaçlar çıkmaktadır. Kazanç yönetiminde sözleşmelere dayalı amaçlar aşağıdaki şekilde sınıflandırılmaktadır¹⁸:

- 1. Borç sözleşmesi şartlarını sağlamak;** borç sözleşme şartları borç vereni korumak amacıyla şirketin finansal durumunun izlenmesi şeklindeki olumlu borç şartları ve bazı işlemlerin sınırlandırılması şeklinde negatif borç şartları olarak sınıflandırılmaktadır.

Olumlu borç şartlarına bakıldığında, tipik olarak, minimum ve maksimum finansal koşulların şirket tarafından karşılanmasını öngörmektedir. Örneğin minimum cari rasyonun 2 olması veya maksimum borçlanma oranının (borçlar/özsermaye) 1 olması ya da faiz

¹⁶ Garen Markarian, “Analyst Forecasts, Earnings Management, and Insider Trading Patterns”, “Submitted in partial fulfillment of the requirements for the Doctor of Philosophy”, Case Western Reserve University., 2005, p.40

¹⁷ Cemal Küçüksözen, **a.g.e.**, s.222

¹⁸ Alpaslan Yaşar, **a.g.e.**, s.42

giderlerinin 5 katı kadar bir kar rakamının (faiz giderleri, vergi, itfa payları ve amortisman giderlerinden önceki karın faiz giderlerinin 5 katı olması) sağlanması gibi. Bu koşulların sağlanamaması halinde, kredi sözleşmesine aykırı davranılmış olacağından, kreditorün kredinin faiz oranını artırması, kredi için ek teminat istemesi ya da kredi taksitlerinin vadesinden önce ödenmesi talebinde bulunması gibi durumlar sözkonusu olabilmektedir.

Negatif borç şartlarına bakıldığında ise, şirketin ek olarak borçlanmasını önleyen, nakit kar dağıtımını kısıtlayan ya da şirketin bir başka şirketi satın almasını, ele geçirmesini önleyen koşullar tespit edilebilir.¹⁹ Dolayısıyla, şirketler borç sözleşmesindeki şartların yerine getirilmesi için şirket yöneticileri karı artırıcı ya da azaltıcı yönde kazanç yönetimi uygulamalarına yönelebilmektedirler.

2. **Yöneticilerin teşvik primlerinde artış sağlamak;** Şirket yöneticilerinin ücret politikalarının belirlenmesinde aldıkları temel ücretten farklı olarak şirketin performansına bağlı olarak verilecek teşvik primlerinin etkili olması beraberinde kazanç yönetimi uygulamalarına neden olmaktadır. Teşvik primlerinin karın bir fonksiyonu olarak belirlendiği durumlarda, alacakları teşvik primlerini arttırmak isteyen şirket yöneticileri karı artırıcı ya da azaltıcı kazanç yönetimi uygulamak suretiyle amaçlarına ulaşmaya çalışmaktadır.²⁰
3. **İşçi sendikaları ile toplu pazarlıkta avantaj sağlamak;** Karlılık ve işçi sendikaları ile görüşmelerde ücret talepleri arasında bir ilişkinin olduğu kaçınılmazdır. Aşırı karlı bir şirketin işçi sendikaları ile yapacağı görüşmelerde ücret talepleri, daha düşük karlı işletmelerin karşılaştıkları taleplerden daha yüksek olacaktır.²¹ Şirketler bu durumu göz önünde

¹⁹ Cemal Küçüksözen, **a.g.e.**, s.175

²⁰ Alpaslan Yaşar, **a.g.e.**, s.44-45

²¹ Charles W. Mulford and Eugene E. Comiskey, "The Financial Numbers Game, Detecting Creativ, Accounting Practices", **John Wiley & Sons**, Inc., 2002, p.80 (Alıntı: Alpaslan Yaşar, **a.g.e.**, s.45)

bulundurarak işçi sendikaları ile yapacakları görüşme dönemlerinde karı azaltıcı yönde kazanç yönetimi uygulamasına başvurabilirler.

1.2.3. Kazanç Yönetiminde Kural Koyuculara Dayalı Amaçlar

Kural koyuculara dayalı amaçlara bakıldığında;²²

- 1. Ürün fiyatındaki hızlı artıştan kaynaklanan karı düşük göstermek;** Ürün fiyatlarındaki olağandışı artışların olduğu dönemlerdeki yüksek kar artışlarının, kamuoyunun ve politikacıların dikkatini çekeceğini ve benzeri şekilde bir kar artışına bağlı olarak politik bir maliyet ile karşılaşmak istemeyen şirket yöneticilerinin, karı azaltıcı yönde kazanç yönetimi uygulacaklarını belirtmişlerdir.²³
- 2. Gümrük korumalarından yararlanmak;** Sektördeki gümrük tarifelerinin yükseltilmesi ya da kotaların kısıtlanması gibi gümrük korumalarından yararlanmak amacıyla karı azaltıcı yönde ihtiyari tahakkuklar yoluyla kazanç yönetimi uygulaması, kazanç yönetimi amaçları arasında sayılabilmektedir.²⁴
- 3. Antitröst soruşturmalar²⁵;** Antitröstü engellemeye yönelik soruşturma ve davalarla karşılaşmak istemeyen şirketler karı azaltıcı yönde kazanç yönetimi uygulamasına başvurabilmektedirler.²⁶
- 4. Sektöre ilişkin düzenlemelere uyma zorunluluğu;** Kural koyucuların sektöre ilişkin şartların yerine getirilmesini zorunlu tutması, şirket yöneticilerinin bu şartları yerine getirmek amacıyla bilanço ve gelir tablosu kalemlerini yönetmelerine ve bu durumda kazanç yönetimi uygulamalarını beraberinde getirmektedir. **Örnek :** minimum sermaye

²² Mehmet Akif Ayarlıoğlu, **a.g.e.**, s.64

²³ Ross L. Watts and Jerold L. Zimmerman, “ Towards a Positive Theory of the Determination of Accounting Standards”, **American Accounting Association**, Vol.53, No.1, 1978, p.115

²⁴ Alpaslan Yaşar, **a.g.e.**, s.47

²⁵ Antitröst yasalar; tekelleri ya da kontrolün olmadığı herhangi bir iş kolundaki tekel oluşturma girişimlerini yasaklamaktadır.

²⁶ Alpaslan Yaşar, **a.g.e.**, s.47

yeterliliği şartını yerine getirmek isteyen bankaların, kredi risk karşılıklarını olduğundan yüksek ya da düşük göstermesi verilebilir. Sonuç olarak bakıldığında, kural koyucu tarafından belirlenen sektöre ilişkin düzenlemelere uymak zorunda olan şirketler bu düzenlemelere uymak amacıyla kazanç yönetimi uygulamasına yönelmektedirler.²⁷

şeklinde sınıflandırılmaktadır.

1.3. KAZANÇ YÖNETİMİ TEKNİKLERİ

Kazanç yönetimi amaçlarını sağlamaya yönelik olarak, çeşitli kazanç yönetim teknikleri bulunmaktadır. Kazanç yönetimi teknikleri aşağıdaki gibi sınıflandırılmıştır.²⁸

1.3.1. ‘‘Kurabiye Kavanozu Rezervi’’ Teknikleri

GKGMİ çerçevesinde ortaya çıkan tahakkuk muhasebesinin bir özelliği, yönetimin, mevcut cari yıl içindeki olayların ya da faaliyetlerin sonucu olarak gelecekte ödenecek olan borçları tahmin etmek ya da bildirmek zorunda oluşudur. Gelecekteki olaylar kesin olarak önceden bilinemeyeceğinden, tahmin sürecinde önemli belirsizlikler vardır. Başka bir deyişle, *doğru* cevap diye bir şey yoktur. Sadece bir takım mantıklı ve olası cevaplar vardır. GKGMİ, yönetimin, bu olası cevaplar arasından bir tanesini seçmesini ister. Bu seçim süreci de kazanç yönetimi için bir fırsat yaratır.

Yönetim, akla uygun ve olası harcama seçeneklerinin üst sınırından bir seçim yaparsa, mevcut cari mali yıl içinde, daha alt sınırdan bir seçeneğın seçilmesine göre kaydedilecek harcamadan daha fazla harcama kaydetmiş olacaktır. Cari yıl içinde daha fazla harcama kaydetmek, gelecekteki bir mali yıl içinde daha az harcama yapılmasını sağlayacaktır. Böylece yönetim, ‘‘finansal gevşeme (financial slack)’’ olarak da

²⁷ Alpaslan Yaşar, a.g.e, s.48

²⁸ Thomas E. McKee, ‘‘ Earnings Management: An Executive Perspective’’, **An Imprint of Thomson/ South Western** , Apart of The Thomson Corporation.USA, 2005, p.14

adlandırılan ve daha sonra kar artışı için kullanabileceği bir “kurabiye kavanozu rezervi” yaratmış olur.

Gelecekteki harcamalar gerçekten tahmin edildiği gibi yüksek çıkarsa kurabiye kavanozu boş olacaktır. Bu durumda da bir kar artışı görülemeyecektir. Yine de gelecekteki harcamalar, tahmin sıralamasının alt ve üst sınırı arasında bir yerde olursa, bir önceki dönemden ortaya çıkan tahakkuk fazlası, yeni dönemde kar tutarında artışa sebep olacaktır. Kurabiye kavanozu rezervlerinin yaratıldığı yaygın alanlar şunlardır.²⁹

- Satış iade ve indirimlerinin tahmini,
- Tahsiline imkan kalmayan alacakların tahmini ,
- Stoklardaki değer düşüklüklerinin tahmini,
- Garanti kapsamında müşterilere yapılacak ödemelerin tahmini ,
- Çalışanlara ödenecek kıdem tazminatlarının tahmini ,
- Uzun vadeli anlaşmaların tamamlanma yüzdesinin tahmini ,

1.3.2. Büyük Temizlik Teknikleri

Şirketler yan kuruluşlarını kapatma veya bazı faaliyetlerini durdurma yolunu tercih edebilirler ya da bazen önemli ölçüde yeniden yapılandırılmalarını sağlayabilirler. GKGMİ, bu gibi değişiklikleri uygulamanın masrafları olarak tahmin edilen bir tutarın giderler arasında gösterilmesine izin verir. Bu tutar genellikle gelir tablosunda “bir defaya mahsus gider” olarak gösterilir.

Şirkette bu şekilde yüksek tutarlı (arizi gider) bir gider kaydetmek, genellikle şirketin hisse senedi fiyatı üzerinde olumsuz bir etki yapar. Çünkü bu durum piyasa tarafından şirketin rekabet gücü hakkında olumsuz bir haber olarak algılanmaktadır.

²⁹ Mckee , a.g.e.,p.14 (Alıntı: Mehmet Akif Ayarlıoğlu, a.g.e, s.71-72)

Şirketlerde harcamaların çoğu tahminlere dayalı olduğu için, daha sonra, harcamaları orta ya da en düşük seviyede tuttuğunuzda karşılaşılabileceğiniz daha yüksek harcama tutarı nedeniyle ortaya çıkabilecek kar sürprizlerinden kaçınmak için olası zararları en yüksek seviyeden tahmin etmek daha iyidir. Büyük temizlik yaklaşımının uygulanabileceği yaygın alanlar şunlardır³⁰

- Faaliyetleri yeniden yapılandırma,
- Sorunlu borçları yeniden yapılandırma,
- Varlıkların kullanılamaz hale gelmesi ve kayıtlardan çıkartılması,
- Faaliyetlerin bazılarını kapatma.

1.3.3. Gelecek İçin Büyük Bahis Teknikleri

Başka bir şirketi alan bir şirketin “gelecek için bahis” tuttuğu kabul edilir. Hatta bu bahis, eğer devralma düzgün bir şekilde planlanmışsa, alınan şirketin karının artacağı konusunda kesin bir gösterge olabilmektedir.³¹

Büyük bahis teknikleri;

- **Devralınan şirketin devam eden araştırma ve geliştirme harcamalarının gider olarak gösterilmesi;** Bu teknik, alım bedelinin önemli bir kısmının, gelecekteki karları bu harcamalardan kurtarmak doğrultusunda, şirketin devralındığı yıl içinde mevcut gelirlerin karşısına gider olarak yazılmasına izin verir.
- **Alınan şirketin karının ortaklığın konsolide karına entegre edilmesi;** Satın alınan bir şirketin mevcut karı, ana şirket karı ile birleştirilebilir.(Bağlı şirket, uygun şartlarla satın alınmış ise, otomatik olarak kar artışı sağlayacaktır.) Bir şirketin başka bir şirketi satın alarak

³⁰ Mckee, a.g.e., p.14

³¹ Mckee, a.g.e., p.15

cari dönemde ya da gelecekteki karında garanti bir artış sağlanmasına izin vermektedir.

1.3.4. Yatırım Portföyünü Kabartma Teknikleri

Şirketler sıklıkla ya sermaye fazlasını yatırıma dönüştürmek ya da bir çeşit stratejik ortaklık kurmak için başka şirketlerin hisse senetlerini alırlar. GKGMİ, %20'den az ortaklık payı sağlayacak şekilde bir şirketin hisse senetlerinin alınması yoluyla yapılan yatırımları pasif yatırım olarak kabul eder. Bir başka ifade ile; ana ortaklığın, yatırım yapmış olduğu şirketteki sermaye payı ve yönetime katılma oranı Türkiye Muhasebe Standartları'na göre %10, Sermaye Piyasası Kurulu'na göre %20'nin altında kaldığı durumlarda bağlı menkul kıymet olarak nitelendirilmekte³² ve bu yatırımlar pasif yatırım olarak kabul edilir. Yani ana ortaklık yatırım yaptığı şirket üzerinde ne kontrol gücüne³³ ne de önemli etkiye³⁴ sahip değildir.

Hisse	Yatırımcının Durumu	Yatırım Yapılan Şirket
%50 den büyük	Kontrol gücü var	Bağlı Ortaklık
%20-%50 arası	Önemli etki var	İştirak
%20 den az	Kontrol gücü ve önemli etki yok	Bağlı Menkul Kıymet

Bu yüzden bu tür yatırımlarda, iştirak veya bağlı ortaklık şeklindeki yatırımlarda olduğu gibi ortak olunan şirketin elde ettiği karın veya zararın şirketin finansal tablolarında gösterilmesine gerek yoktur. GKGMİ, pasif yatırım diye adlandırılan bu yatırımların, muhasebeleştirme işlemlerinin farklı olduğu iki ayrı karegoride sınıflandırılmasını zorunlu tutmuştur. Bu kategoriler³⁵

- **Kısa süre içinde satılacak hisse senetleri;** Şirketlerin kısa süreli olarak ellerinde tutmak ve değerinde bir artış olduğunda hemen satmak

³² Orhan Sevilengül, "Genel Muhasebe", Gazi Kitapevi. Genişletilmiş 10. Baskı, Ankara 2001, s.380

³³ **Kontrol:** Faaliyetlerinden fayda sağlamak amacıyla bir işletmenin faaliyet ve finansal politikalarını yönetme gücünü ifade eder.

³⁴ **Önemli Etki:** Yatırım yapılan işletmenin finansal ve faaliyetle ilgili politikalarının belirlenmesi kararlarına katılma gücü olup bu politikaların tek başına ya da bir başka taraf ile ortak kontrol etme gücünü ifade etmemektedir.

³⁵ Mckee , a.g.e., p.15

amacıyla aldığı hisse senetlerinin takibi bu grup içerisinde yapılmaktadır. Mali yıl içinde herhangi bir değişim, ya da satışlarından kaynaklanan kar veya zarar, şirketin faaliyet gelirleri içinde gösterilir.

- **Uzun vadede satılacak hisse senetleri;** Bu grupta yer alan hisse senetlerinin değerinde mali yıl içinde bir değişim meydana gelirse, bu değişim kar veya zarar olarak faaliyet gelirleri içinde gösterilmeyip, gelir tablosunun diğer olağandışı gelir ve karlar bölümünde gösterilir. Ancak, bu hisse senetleri satıldığında ortaya çıkan kar ya da zarar faaliyet gelirleri içinde gösterilir.

GKGMİ'nin bu yatırımlar için belirlediği yukarıdaki muhasebeleştirme gereklilikleri, aşağıdaki teknikler yoluyla kazanç yönetimi için fırsat yaratır³⁶

- **Değer kazanan hisse senetlerinin satışının zamanlaması;** İlave kar gerekliliği duyulduğunda, değeri artan hisse senedi ya da hisse senetleri satılmak suretiyle istenilen kar rakamına ulaşılabilecek ve oluşan bu kar faaliyet karları arasında gösterilebilecektir.
- **Değer kaybeden hisse senetlerinin satışının zamanlaması;** Şirket düşük tutarda kar açıklamak istediğinde, değeri azalan hisse senedi ya da hisse senetleri satılmak suretiyle, istenen sonuç sağlanabilecek ve oluşan zarar, faaliyet giderleri arasında gösterilebilecektir.
- **Elde tutma niyetini değiştirme;** Şirket elinde bulunan hisse senedini ya da hisse senetlerini elde tutma niyetini değiştirebilir. Bu durumda çok kısa sürede satılacak hisse senetleri grubunda yer alan bir hisse senedi ne zaman satılacağı belli olmayan hisse senetleri grubuna geçebilir ya da tam tersi bir durum söz konusu olabilir. Bu durumda, hisse senetleri ile ilgili ortaya çıkacak kar veya zararların faaliyet gelir ve giderleri içinde gösterilmesini veya gösterilmemesini sağlayabilir.

³⁶ Mckee, a.g.e.,p.15

- **Değeri olmayan hisse senetlerinin zarar olarak gösterilmesi;** Piyasa değerinde uzun bir süre değer düşüklüğü görünen veya değeri kalmayan hisse senetleri, portföy sınıflandırılmasına bakılmaksızın zarar olarak yazılarak hesaplardan çıkarılabilir.

1.3.5. Problem Çocuğu Dışarı At Tekniği

Şirket karı, bağlı bir ortaklığın beklenenden daha kötü bir performans sergilemesi sebebiyle düşüyorsa ve bu sürecinde gelecekte de devam edeceği düşünüüyorsa, bu durumda “problem çocuk” yani bağlı kuruluş aşağıdaki yöntemlerden biri kullanılarak dışarı atabilir.³⁷

- **Yan kuruluş satılabilir;** Bir yan kuruluş satıldığında oluşan kar ya da zarar mevcut yılın gelir tablosunda rapor edilir. Eğer satışta, büyük tutarda bir zarar bildirilmek istenmiyorsa bir şirket bölünmesi düşünülmelidir.
- **Mali varlıklar için özel amaçlı girişim yaratılabilir;** GKGMİ çerçevesinde mevcut olan oldukça teknik bir alternatif, mali aktiflerin özel amaçlı girişim sınıflandırılmasına dönüştürülmesidir.³⁸ Bu durumda bu tür aktifler, satılmış kabul edilir ve bilançodan çıkarılır, oluşabilecek kar veya zarar ise gelir tablosunda gösterilir. Özel amaçlı bir girişim, devreden finansal tablolarında gösterilmez.

Özel amaçlı girişimlere ilişkin yaşanan ve beraberinde kazanç yönetimi uygulamalarına kolaylık sağlayan muhasebe sorunları şu şekilde incelenebilir;³⁹

1. Konsolidasyona dahil edilmemeleri,

³⁷ Mckee, **a.g.e.**,p.16 (Alıntı: Mehmet Akif Ayarlıoğlu, **a.g.e.**, s.75)

³⁸ Alacak ve alacak senetlerini menkul kıymetleştirme işlemine tabi tutmak, büyük nakit çıkışı gerektiren sermaye yatırımlarını kiralama yoluna gitmek, bilançodan seçilen varlık ve yükümlülüklerin devredileceği ortak girişimler veya özel amaçlı kuruluşlar kurmak, olarak sınıflandırılabilir.(Bakınız: Ayşe Pamukçu, “Bilanço Dışı Finansman Yöntemleri ve Muhasebeleştirme İşlemleri”,**Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, Cilt XXIX, Sayı II, 2010, s.479)

³⁹ Rıdvan Bayırlı, **a.g.e.**, s.210

2. Denetim sırasında denetlenen firma tarafından ilgili taraf olarak görülmemesi ve bunlarla ilgili bilgi verilmemesi,
 3. Karşılıklı ekonomik işlemlerin benzerlerine göre çok düşük veya çok yüksek tutarlarla gerçekleştirilmesi
- **Yan kuruluş bölünebilir;** Bir şirket bölünmesinde, yan kuruluş içindeki paylar ortaklara dağıtılır ya da hissedarlar arasında değiştirilir. Böyle yapmak, şirketi değil, hissedarları problem çocuğun sahibi yapar. Genel olarak şirket bölünmesinde hiçbir kazanç ya da kayıp gösterilmez ve yan kuruluşun olumsuz etkileri bütün mali tablolardan çıkarılır çünkü GKGMİ, önceki döneme ait finansal tabloların yeniden düzenlenmesini istememektedir.
 - **Özsermaye metodu ile kaydedilmiş bir yan kuruluşun hisseleri takas edilebilir;** Özsermaye metodu ile kaydedilmiş bir yan kuruluşun hisse senetlerini hiçbir kar ya da zarar göstermeden takas etmek mümkündür.

1.3.6. Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerini Değiştirme Tekniği

Bir şirket kullanacağı muhasebe seçeneklerini belirledikten sonra, nadiren değiştirir. Değişiklik yapan şirketler, bu değişikliğin borsada, şirketin kar kalitesinin düşmesi olarak algılanmamasına dikkat etmelidir. Çünkü bu durum, hisse senedi fiyatını düşürebilir.

- **Yeni bir muhasebeleştirme standardı için gönüllü olma;** Yeni hazırlanan muhasebe standartlarının gönüllü olarak erken benimsenmesi, kazanç yönetimi için bir fırsat sağlayabilir.
- **Geliştirilmiş gelir tanımlama kuralları;** Gelir gerçekleşme zamanlarının ayarlanması suretiyle, şirkete kazanç yönetimi uygulama fırsatı sağlamaktadır.

- **Geliştirilmiş gider tanımlama kuralları;** Giderlerini nakit temeline dayalı olarak kaydeden şirketler için, tahakkuk temelli bir kurala geçmek, kazanç yönetimi için bir fırsat yaratmaktadır. **Örneğin;** bir şirket primleri nakit olarak yöneticilere ödüyor ve bu ödemeler (giderler) yapıldığı anda kaydediliyorsa, ertelenmiş prim alanına geçilmesi şeklindeki bir değişim, söz konusu giderlerin tahakkuk temelli kaydedilmesine ve bu uygulamanın benimsendiği yıldaki karın daha düşük olmasına fırsat sağlayacaktır. Bir başka açıdan bakıldığında şirket, hızlandırılmış amortisman yöntemi kullanıyor olabilir fakat, doğrudan amortisman yöntemini kullanmasının varlığın yıllık maliyetini daha iyi yansıttığı düşüncesi ile, doğrudan amortisman yöntemine geçmeye karar verebilir. Dolayısıyla, doğrudan amortisman yöntemi daha düşük başlangıç giderleri ile sonuçlanacağı için, bu değişimin etkisi; karın olduğundan yüksek gösterilmesi olacaktır.⁴⁰

1.3.7. Amortisman, İtfa ve Tükenme Payları İle İlgili Teknikler

Uzun dönem faaliyetlerde kullanılan varlıkların maliyeti, genellikle söz konusu varlıkların fayda sağlayacağı dönemde gider olarak yazılmaktadır. Uzun vadeli olarak kullanılan varlıkların muhasebe hesaplarından çıkartılması, çoğu zaman karların yönetimi için bir fırsat sağlayan bazı kararları gerektirir.⁴¹

- Hesaplardan çıkarılma metodunun seçilmesi,
- Hesaplardan çıkarılacağı döneminin seçilmesi,
- Hurda değerinin tahmin edilmesi,
- Faaliyet dışı kullanıma yönelik değişim.

⁴⁰ Mckee, a.g.e., p.16

⁴¹ Mckee, a.g.e., p.18

1.3.8. Sat/Geri Kirala ve Aktif Değişim Teknikleri

Bilançoda tarihi maliyetlerle kaydedilen, uzun dönem için kullanılacak olan varlıklarla ilgili bazı işlemler, önceden öngörülmemiş olan kar veya zararın kaydedilmesine imkan sağlayabilecektir. Bu durumu gerçekleştirmek için kullanılacak iki metod aşağıda açıklanmıştır.⁴²

- **Sabit bir fiyat üzerinden satış;** Bir şirket uzun dönemlerde kullanmak için aldığı bir varlığını satarak, elde edeceği kar ve zarara bağlı olarak şirketin karını arttırma ya da azaltma imkanına sahip olabilecektir. Örneğin, şirketin sahip olduğu bir binanın değerinin, bilançoda 30 milyon dolar olarak görüldüğünü ancak gerçekte 50 milyon dolar olduğunu farz edelim. Eğer bina satılırsa, bu satıştan elde edilecek 20 milyon dolarlık kar şirketin dönem karında anormal bir artışa sebep olacaktır
- **Gayrimenkulün satılmasından sonra satın alan şirketten uzun vadeli olarak tekrar kiralanması;** Bir şirketin bir aktifi başka bir şirkete satıp ardından sattığı şirketten kiralaması çok sık görülen bir durumdur. GKGMİ, kiralamanın sermaye kiralaması veya faaliyet kiralaması olmasına bağlı olarak muhasebeleştirilmesi ile ilgili uygulamaları açıklamıştır. Geri kiralama işleminde varlığı satan şirket oluşabilecek zararı gelir tablosunda gösterebilecektir. Diğer taraftan oluşabilecek bir karı ise, eğer kiralama sermaye kiralaması ise varlığın ekonomik ömrü üzerinden, faaliyet kiralaması olması durumunda ise kira ödemeleri şeklinde amorti edebilecektir.

Örneğin; Arazi gibi amortismanı tabi olmayan varlıkları leasing uygulamalarının içinde dahil etmek kazancın yönetimi için bir fırsat yaratır. Bir şirketin, sahip olduğu bir bina için yıllık 2.000.000,00-TL amortisman gideri bulunmaktadır. Binanın üzerinde bulunduğu arazinin değeri 100.000.000,00-TL olmasına karşı GKGMİ, arazinin kullanımı için amortisman ayrılmasına izin vermez.

⁴² Mckee, a.g.e., p.18

Eğer bina ve arazi faaliyet kiralaması yoluyla kiralanırsa, bu durumda kira ödemeleri amortisman tutarından fazla olacaktır. Çünkü kiraya veren şirket, bina kadar arazinin de maliyetini düşünerek kira bedelini belirlemektedir. Bu doğrultuda yıllık 5.000.000,00-TL kira bedeli belirlenmiştir. Bu durumda 5.000.000,00-TL kira ödemesi, 2.000.000,00-TL amortisman tutarından 3.000.000,00-TL daha fazla gider kaydedilmesine imkan sağlayacaktır. Bu uygulama sonucunda şirket karını düşürme fırsatı elde edebilecektir.

1.3.9. Faaliyet Karı-Faaliyet Dışı Kar Teknikleri

Şirket karının, faaliyet veya faaliyet dışı diye sınıflandırılmasında pek çok belirsiz alan vardır. Bu yüzden bu alanlara düşen unsurların sınıflandırılması ile ilgili karar verirken kazanç yönetimi yapmak mümkündür. **Örneğin**, önemli bir üretim tesisinin elden çıkartılması hem özel ya da arazi harcamalar olarak sınıflandırılabilirken, hem de devam edilmeyen faaliyetler adı altında sınıflandırılabilir.⁴³

1.3.10. Tahvilin Vadesinden Önce Ödenmesi Tekniği

Şirketlerin tahviller gibi uzun vadeli borçları defter değeri ile muhasebeleştirilir. Bu tür borçlar vadesinden önce ödendiğinde, ödenen tutar ile defter değerleri arasında önemli farklılıklar olabilir ve farklılıklar kar veya zarara yol açabilir. Yöneticiler, bu tür borçların vadesinden önce ödeneceği yılı belirleyerek kazanç yönetimi yapabilirler.⁴⁴

1.3.11. Türev Finansal Araçların Kullanılması Tekniği

Türev ürünler⁴⁵ kazanç yönetimi için pek çok fırsat yaratırlar. **Örneğin**; bir şirketin sabit faiz ödemeli büyük miktarda tahvil çıkarmış olduğunu farzedelim. Şirket sabit faiz ödemeli tahvillerini değişken faizli tahvillere dönüştürmek için faiz oranı swap⁴⁶ına girebilir. Bu durumda, söz konusu şirket, faiz oranları arttığında tahviller için

⁴³ Mehmet Akif Ayaloğlu, **a.g.e.**, s.79

⁴⁴ Mckee, **a.g.e.**, p.20

⁴⁵ Türev ürünler, değerleri başka bir varlıktan türetilen ya da piyasa endeksi tarafından belirlenen finansal ürünler ya da anlaşmalardır.

⁴⁶ Faiz swapı bir finansman kaynağından kredi temin eden şirketlere, kredi faizlerinin ödeme şeklini değiştirme imkanı sağlamak ve şirketler kredi maliyetlerini (faizlerini) ucuzlatılmak amacıyla faiz ödemelerini eşit büyüklükteki başka bir kredinin değişik biçimdeki faiz ödemeleriyle swapa sokabilmektedir.

faiz giderinde bir artış, faiz oranı düştüğünde ise faiz giderinde bir azalış kaydedebilecektir. Söz konusu şirketin ne zaman swap işlemine girişeceği şirketin kendisine bağlı olduğu için zamanlama seçeneği kazanç yönetimi için bir fırsat sağlayacaktır.⁴⁷

1.3.12. Gemiye Batırma Tekniği

Kendi hisse senetlerini piyasadan geri satın alan şirketler, bu işlemle ilgili olarak gelir tablolarında hiçbir kar ya da zarar bildirmek zorunda değildirler çünkü bu işlem dolaylı gelir oluşmamıştır.

Şirket tarafından piyasadaki hisse senetlerinin geri satın alınması işlemlerinde kar veya zarar kaydedilememesine rağmen, bu işlem hisse başına kar tutarını değiştirdiği için kazanç yönetimi amacı için kullanılabilir.⁴⁸

Örneğin; 100.000 adet hisse senedi olan ve mevcut mali yıl içinde 300.000,00-TL bir kara sahip olan bir şirket farz edelim . Bu durumda hisse başına kar 3,00-TL olacaktır. (300.000,00-TL / 100.000 hisse). Eğer yönetim gelecek yılın karının da 300.000,00-TL kalacağını tahmin ederse, bu durumda şirket geçmiş dönemlerde her zaman sağlamış olduğu karında % 10 artışı, bu yıl sağlayamayacaktır. Ayrıca bunun diğer bir anlamı hisse başına karın da sabit kalacağıdır. Fakat şirket gelecek cari yıl başında 9.100 adet hissesini geri satın alırsa, o yıl için hisse başına kar 3,30-TL olacaktır ve kar sabit kalsa bile % 10'luk bir büyüme oranı görülecektir.

⁴⁷ Mckee, a.g.e., p.21

⁴⁸ Mckee, a.g.e.,p.21-22

2. MUHASEBE VE DENETİM AÇISINDAN KAZANÇ YÖNETİMİ

Kazanç yönetimi, muhasebe sürecinde yapılan bazı müdahaleler ile gerçekleşmektedir ve muhasebe standartlarından kaynaklanan bazı esneklikler ile başarılmaktadır.⁴⁹ Bu bölümde kazanç yönetimi uygulamalarının muhasebe işlemleri üzerinde incelenmesi ve denetim işlemleri açısından kazanç yönetimi uygulamalarının tespit edilmesinde dikkat edilmesi gereken hususlara yer verilmiştir.

2.1. MUHASEBE AÇISINDAN KAZANÇ YÖNETİMİ

2.1.1. Kazanç Yönetimi Teknikleri İle İlgili Muhasebe Kayıtları

Kazanç yönetiminde kullanılan bir çok uygulama mevcuttur. Bu uygulamalarından bazıları aşağıdaki gibidir.⁵⁰

- Muhasebe politikalarında değişiklik yapmak,
- AR-GE giderlerinin muhasebeleştirilmesi (aktifleştirme ya da dönem gideri olarak kaydetme),
- Hızlandırılmış amortisman yönteminde doğrusal amortisman yöntemine geçiş,
- Borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesi ya da dönem gideri olarak kaydedilmesi,
- Stok değerlendirme yönteminin değiştirilmesi,
- Satın alınan işletmenin gerçeğe uygun değer üzerinden ya da defter değeri üzerinden kaydedilmesi,

⁴⁹ Mehmet Ünsal Memiş, Emin Hüseyin Çetenak, "Kurumsal Yönetimin Kazanç Yönetimi Uygulamaları Üzerine Etkisi: İmkb'de İşlem Gören Şirketler Üzerine Uygulama." **Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt 21, Sayı 3, 2012, s.216

⁵⁰ Hervé Stolowy, Michel Lebas, "Financial Accounting And Reporting: A Global Perspective", **Thomson Learning**, 2nd Edition, 2006, p.581 (Alıntı: Volkan Demir ve Oğuzhan Bahadır, "Muhasebe Manipülasyonu, Yöntemler ve Teknikler", **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı.84, Kasım-Aralık 2007, s.115)

- İşletme birleşmelerinde satın alma yöntemi ya da çıkarlarının birleştirilmesi yönteminin kullanılması, (IFRS⁵¹ 3 ile çıkarların birleştirilmesi yöntemi uygulamadan kaldırılmıştır.)

Küçüksözen ve Küçükkocaoğlu (2005)'e göre, kazanç yönetimi uygulamaları⁵²;

- Gelirlerin muhasebeleştirilmesi ya da finansal tablolara alınması,
- Giderlerin ve karşılıkların muhasebeleştirilmesi,
- Varlık ya da yükümlülüklerin gerçeğe aykırı olarak sunulması,
- Finansal tablolarda yer alan kalemlere ilişkin sınıflandırmaların değiştirilmesi,
- İşlem ya da faaliyetlerin amaca uygun olarak oluşturulması, Şeklinde teknikler kullanılmaktadır.

Tezimizde kazanç yönetimi teknikleri ayrıntılı olarak aşağıda sunulmuştur:

2.1.1.1. Gelir Hareketleri İle İlgili Kazanç Yönetimi Uygulamaları

2.1.1.1.1. Gelirlerin Tahakkuk Etmeden Muhasebeleştirilmesi

Siparişi alınmış ancak henüz yüklemesi yapılmamış ürünlerin müşteriye teslim edilmiş gibi gösterilerek, satışı henüz gerçekleşmemiş ürünlere ait gelirin tahakkuk etmeden muhasebeleştirilmesi işlemidir.⁵³

Örnek: X işletmesi ile ABC işletmesi arasında bir satış anlaşması yapılmış, anlaşmaya istinaden proforma fatura düzenlenmiş ve mal bedeli müşteri tarafından peşin olarak ödenmiştir. Ticari malların sevkiyatı ise 2 ay sonra yapılacaktır.

⁵¹ Çalışmalarda kimi zaman IAS, kimi zaman IFRS teriminin kullanılmış olması, IAS'nın ilk kez Uluslararası Muhasebe standartları Komitesi (IASB) tarafından çıkarılması, 2000 yılından Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulunun (IASB) oluşturulmasıyla standartlarla ilgili tüm sorumlulukların bu kurula devredilmiş olması ve 2001 yılından itibaren bu kurulun çıkaracağı tüm standartların ise IFRS olarak isimlendirilmiş olması zaman içinde olayın değil yetkili kurumların görev değişiminden kaynaklanmıştır. (Bakınız: ‚Ayten Ersoy, ‚İşletmelerde Kamuyu Aydınlatma Yönünden Finansal Bilgilerin Bölümlere Göre Raporlanması‘, **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı.67, Nisan-Mayıs-Haziran 2004, s.13)

⁵² Cemal Küçüksözen ve Güray Küçükkocaoğlu, ‚ **Finansal Bilgi Manipülasyonu:İmkb Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Çalışma** ‚<http://www.baskent.edu.tr/~gurayk/kisiselearningmanipulation2.pdf>, s.8(03.11.2013)

⁵³ Andrew Holt and Timothy Eccles, ‚ Accounting Practice In The Post-Enron Era: The Implications For Financial Statements In The Property Industry‘, **Briefings In Real Estate Finance**, November 2002,Vol.2, No.4, p.327(Alıntı: Volkan Demir ve Oğuzhan Bahadır, ‚Muhasebe Manipülasyonu, Yöntemler ve Teknikler‘, **Mali Çözüm Dergisi**, Yıl.17,Sayı.84,Kasım-Aralık 2007, s.116)

İşletmenin bu durumda yapması gereken muhasebe kaydı aşağıdaki gibidir:
Fatura düzenlendiğinde,

-----/-----		
100 KASA HESABI	11.800,00-TL	
380 GELECEK AYLARA AİT GEL.		10.000,00-TL
391 HESAPLANAN KDV		1.800,00-TL

-----/-----

Dönem içinde mal teslimi yapıldığında,

-----/-----

380 GELECEK AYLARA AİT GEL.	10.000,00-TL	
600 YURT İÇİ SATIŞLAR		10.000,00-TL

-----/-----

İşletme kazanç yönetimi uygulamasına başvurduğunda ise yaptığı muhasebe kaydı aşağıdaki şekilde olmakta ve işletmenin karlılığı değişmektedir.

Fatura düzenlendiğinde,

-----/-----

100 KASA HESABI	11.800,00-TL	
600 YURT İÇİ SATIŞLAR		10.000,00-TL
391 HESAPLANAN KDV		1.800,00-TL

-----/-----

Örnek : 1994 yılına ait faaliyet raporunda Midisoft Corporation gelirin kaydedilmesi ile ilgili muhasebe politikasını şu şekilde açıklamıştır: "Dağıtımçılara, diğer toptancılara ve nihai tüketicilere satıştan elde edilen gelirler, ürünlerin yüklenmesi yapıldıktan sonra muhasebeleştirilir". İşletmenin açıklamış olduğu bu muhasebe

politikası genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ile uyumlu olmasına rağmen, uygulamada iki şekilde gelirin belirlenmesi ilkesine aykırı davranılmıştır. Birincisi, işletme mali yılın sonuna kadar yüklemesi tamamlanmamış olan ürünler için satış geliri kaydı yapmıştır (henüz doğmamış gelirin muhasebeleştirilmesi). İkincisi, müşterinin ürünü kabul edeceğine ve ürüne karşılık ödeme yapacağına dair gerçekçi bir beklenti olmamasına rağmen, ürünlerin yüklenmesi tamamlanarak ürün satışına ait gelir kaydı yapılmıştır (fiktif gelir kaydı). Söz konusu yüklemeler daha sonra işletmeye satış iadeleri olarak dönmüştür. Ancak, yükleme anında satış iadelerine ilişkin yeterli karşılık ayrılmadığı için, o döneme ait kar %16 yüksek gösterilmiştir.⁵⁴

Burada dikkat edilmesi gereken önemli nokta;

- Mal satış hasılatını tespit ederken işletmenin teslimini gerçekleştirdiği mallara ilişkin satış bedellerinin dikkate alınmış olması gerekmektedir.
- İşletmenin teslimini gerçekleştirmemiş olduğu fakat faturasını düzenlediği işlemlere ilişkin, fatura üzerinde gösterilen satış bedellerinin dönem satış hasılatı olarak dikkate alınması gerekir.
- Ters durumda ise (Vergi Usul Kanunu'nun 231/1-5'inci bendi 7 gün içinde düzenlenmeyen faturaları hiç düzenlenmemiş sayan hükmü gereğince⁵⁵) teslim yapılmış olmasına rağmen fatura düzenlenmemiş olsa bile, bu satış işlemine ilişkin satış bedellerinin hasılat olarak dikkate alınması (tahakkuk ettirilmesi) gereklidir.

2.1.1.1.2. Konsinye Satışların Satış Geliri Olarak Muhasebeleştirilmesi

Konsinye satışlar, malların ya da ürünlerin şube ya da acentalara veya perakendecilere satılmak üzere gönderilmesi, şube ya da perakendeci tarafından satışın gerçekleştirilmesi ile şirket açısından gelirin tahakkuk ettiği bir satış yöntemidir. Dolayısıyla, bu satış işleminde, şube ya da acenta veya perakendeci tarafından satışın gerçekleştirildiği ve bu durumun şirkete bildirildiği tarihte şirket tarafından gelir

⁵⁴ Charles W. Mulford and Eugene E. Comiskey, **a.g.e.** ,p.10

⁵⁵ Özgür Biyan, " Türk Vergi Hukukunda Belge Düzeni Ve İspat: "Eleştiriler Ve Öneriler", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt.12, Özel S., 2012, s.35

kaydının yapılması gerekmektedir.⁵⁶ Ancak uygulamada genellikle işletmeler bunun tam aksine geliri yüksek göstermek için henüz gerçekleşmemiş olan konsinye satışa konu olacak ürünlerin tutarını da gelir olarak yazmaktadırlar.

Örnek: (B) Şirketi , (A) şirketi tarafından üretilen makineleri konsinye satmaktadır. (A) şirketi 100 adet makineyi (B) şirketine 25.06.2014 tarihinde teslim etmiştir. (A) şirketinin yaptığı muhasebe kaydı aşağıdaki gibidir:

_____ 25/06/2014 _____	
153 TİCARİ MALLAR HS.	10.000,00-TL
153.01- Konsinye Gönd. Stoklar	
153 TİCARİ MALLAR HS.	10.000,00-TL
153.10-A Tipi Makine	.
_____ / _____	

işletme gelirini arttırmak için satışı henüz gerçekleşmemiş bu ürüne ait tutarı gelir olarak yazarak aşağıdaki yevmiye kaydını gerçekleştirmiştir:

_____ 25/06/2013 _____	
120- ALICILAR HESABI	11.800,00-TL
600-YURT İÇİ SATIŞLAR HS.	10.000,00-TL
391-HESAPLANAN KDV HS.	1.800,00-TL
_____ / _____	

2.1.1.1.3. Yazılım Gelirlerinin Muhasebeleştirilmesi

İşletmelerde karlılığı arttırmak amacıyla, sipariş alınır alınmaz, mal alıcıya ulaşmadan alınan siparişin iptal edilme riski göz ardı edilerek zamanından önce gelir kaydedilmektedir.⁵⁷ Bu aşamada, alınan siparişin gelir kaydedilmesi doğru değildir. Çünkü alıcı ve satıcı arasında bir anlaşma olması gelir kaydı için yeterli değildir.

⁵⁶ Cemal Küçüksözen, **a.g.e.**, s.210

⁵⁷ Müge Saltoğlu, “Yaratıcı Muhasebe Özel Amaçlı Şirketlerin Rolü ve Enron Örneği”, **Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi**, Sayı.10, Eylül 2003, s.108

Örneğin; Yazılım şirketleri, müşteri siparişinin alınması anında bu işlemi sipariş teslim edilmeden satış gibi göstermekte ve satışın ilk aşamasında işlem tamamlanmadan gelir kaydederek, cari dönem gelirini dolayısıyla karını arttırmaktadırlar.

2.1.1.1.4. Fiktif Gelirlerin Muhasebeleştirilmesi

Fiktif gelir kaydı var olmayan bir satışa ait gelirin muhasebeleştirilmesi anlamına gelmektedir.⁵⁸ Böylece işletme henüz doğmamış bir geliri muhasebeleştirerek fiktif gelir kaydı yazacak ve işletmenin dönem karını ihtiyaçları doğrultusunda değiştireceklerdir.

Aynı zamanda, mal ya da hizmet satışına dair herhangi bir işlem olmadan fiktif satış geliri kaydı yapılması; mal satışına ilişkin belgelerin tarihlerinin geriye doğru değiştirilmesi; bazı işlemlerin kayıt dışı bırakılması gibi uygulamalar da söz konusu olabilmektedir.⁵⁹

2.1.1.2. Gider ve Karşılıklara İlişkin Kazanç Yönetimi Uygulamaları

2.1.1.2.1. Giderlerin Aktifleştirilmesi

Şirketlerde farklı gider türleri bulunmaktadır ve şirketler bu giderleri seçtikleri muhasebe politikaları ile aktifleştirme veya doğrudan gider yazma yoluna gitmektedirler.

İşletmelerin aktifleştirdiği giderler; kuruluş maliyetleri, araştırma geliştirme maliyetleri, reklam giderleri, genel yönetim giderleri, faiz giderleri ve kur farklarının, duran varlıklara ya da üretilen ürün maliyetine ilave edilerek aktifleştirilmesiyle ifade edilebilir.⁶⁰

⁵⁸ Volkan Demir ve Oğuzhan Bahadır, **a.g.e.**, s.116

⁵⁹ Cemal Küçüksozen ve Güray Küçükkocaoğlu, ‘‘ Kurumsal Şirket Yönetimi’nde Finansal Tabloların Rolü’’, <http://www.baskent.edu.tr/~gurayk/kisiselkurumsalsirket.pdf,s.10> (05.10.2013)

⁶⁰ Howard M.Schilit, ‘‘Financial Shenanigans: How to Detect Accounting Gimmicks and Fraud in Financial Reports’’, **1.Edition, McGraw Hill Companies**, 1993, p.79-82

Kuruluş ve Örgütlenme Giderleri; ‘‘Kurumun tesis olunması veya yeni şubenin açılması veyahut da işlemlerin devamlı bir surette genişletilmesi için yapılan ve karşılığında maddi bir kıymet iktisap olunmayan giderler’’ şeklinde tanımlanmıştır.⁶¹ (VUK, md:282). İşletmeler kuruluş ve örgütlenme giderlerini (KÖG) aktifleştirebilir veya direkt gider olarak yazabilir.

İşletmelerin bu iki seçenektan aktifleştirme seçeneğini tercih etmelerinin nedenleri; yapılan giderin daha fazla yıla yayılmasını sağlamak, kuruluşun ilk yıllarında vergi ödemesi ve temettü dağıtılmasını sağlamak ve üçüncü kişilere karşı işletmenin iyi durumda gösterilmesini sağlamak olarak açıklanabilir. TMS 38 ‘‘Maddi Olmayan Duran Varlıklar’’ standardı, kuruluş ve örgütlenme giderleri ile ilgili olarak bu giderlerin harcamanın gerçekleştiği dönemde gider yazılmasını zorunlu kılmıştır.⁶²

Örnek : Bir işletme, 2009 yılında KDV hariç 5.000,00-TL tutarında kuruluş ve örgütlenme ile ilgili harcama yapmıştır. Yapılan harcamanın VUK kanunlarına göre aktifleştirilmesi gider yazılması veya TMS 38 nolu standarta göre gider yazılması seçeneklerinin işletme karına ve vergiye etkisi aşağıdaki gibidir.

Tablo 2.1.KÖG İlk Yapıldığı Yıl Gider Olarak Yazılması

Yıllar	K.Ö.G	GİDERLER	GELİRLER	TİCARİ KAR/ZARAR	MATRAH	VERGİ	NETKAR
2009	5.000,00	200,00	2.000,00	-3.200,00	-3.200,00	0,00	0,00
2010	0,00	1.000,00	3.000,00	2.000,00	-1.200,00	0,00	0,00
2011	0,00	2.000,00	6.000,00	4.000,00	2.800,00	840,00	1.960,00
2012	0,00	3.000,00	7.000,00	4.000,00	4.000,00	1.200,00	2.800,00
2013	0,00	4.000,00	9.000,00	5.000,00	5.000,00	1.500,00	3.500,00
TOPLAM	5.000,00	10.200,00	27.000,00	11.800,00		3.540,00	8.260,00

⁶¹ VUK, Madde 282 - Kurumlarda aktifleştirilen ilk tesis ve taazzuv giderleri (Taazzuv giderleri ; kurumun genişletilmesi için yapılan ve karşılığında maddi bir kıymet edinilmeyen, yeni şube açılması, işlerin sürekli olarak genişletilmesi için yapılan giderlerdir.) mukayyet değeri ile değeri. Bu eğer, ilk tesis ve taazzuv için yapılan giderlerden fazla olamaz. Kurumun tesis olunması veya yeni bir şubenin açılması veyahut da işlerin devamlı bir surette genişletilmesi için yapılan ve karşılığında maddi bir kıymet iktisap olunmayan giderler bu cümledendir.

⁶² Başak Ataman , Evrim Altuk Özden, ‘‘ Tek Düzen Hesap Planına Göre Hazırlanan Finansal Tabloların UFRS'ye Uyarlanması ve Rasyo Yöntemi ile Analizi’’ Muhasebe ve Finansman Dergisi, 2009, Sayı.44,<http://journal.mufad.org.tr/attachments/article/195/5.pdf> (08.04.2014)

Ticari Kar/Zarar: Gelirler-Giderler

Matrah : Dönem Karı - Geçmiş Yıl Zararları

Vergi : Vergi Matrahı * Vergi Oranı

Net Kar : Vergi Matrahı – Vergi

Tablo 2.2. KÖG Aktifleştirilerek Amortisman Yoluyla Gider Yazılması

Yıllar	K.Ö.G	GİDERLER	GELİRLER	TİCARİ KAR/ZARAR	MATRAH	VERGİ	NETKAR
2009	5.000,00	1.200,00	2.000,00	800,00	800,00	240,00	560,00
2010	0,00	2.000,00	3.000,00	1.000,00	1.000,00	300,00	700,00
2011	0,00	3.000,00	6.000,00	3.000,00	3.000,00	900,00	2.100,00
2012	0,00	4.000,00	7.000,00	3.000,00	3.000,00	900,00	2.100,00
2013	0,00	5.000,00	9.000,00	4.000,00	4.000,00	1.200,00	2.800,00
TOPLAM	5.000,00	15.200,00	27.000,00	11.800,00		3.540,00	8.260,00

Faiz, Kur Farkı, Vade Farkı ve Komisyon Giderleri; Faiz, kur farkı, vade farkı ve komisyon giderlerinin muhasebeleştirilmesi hususunda VUK ve TMS’da farklı uygulamalar söz konusudur. Dolayısıyla bu durum, işletmelere kazanç yönetimi uygulamaları konusunda imkan sağlamaktadır.

Tablo 2.3. :Duran Varlıklarla İlgili Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeleştirilme Esaslarının Karşılaştırılması

Konu	TMS UYGULAMALARI		VUK UYGULAMALARI	
	Varlığın Durumu		Varlığın Durumu	
	Varlık Kullanıma Hazır Hale Gelinceye Kadar	Varlık Kullanıma Hazır Hale Geldikten Sonra	Varlığın İktisap Edildiği Dönem Sonuna Kadar	Varlığın İktisap Edildiği Dönemden Sonra
Faiz Giderleri	Özellikli varlık ise maliyetine eklenir.Değilse dönem gideri olarak kaydedilir	Dönem gideri olarak kaydedilir	Maliyete eklenir	Maliyete eklenir veya dönem gideri olarak kaydedilir
Vade Farkları	Özellikli varlık ise maliyetine eklenir.Değilse dönem gideri olarak kaydedilir	Dönem gideri olarak kaydedilir	Maliyete eklenir	Maliyete eklenir veya dönem gideri olarak kaydedilir
Kur Farkları	Özellikli varlık ise maliyetine eklenir.Değilse dönem gideri olarak kaydedilir	Dönem gideri olarak kaydedilir	Maliyete eklenir	Maliyete eklenir veya dönem gideri olarak kaydedilir
Komisyon Giderleri	Özellikli varlık ise maliyetine eklenir.Değilse dönem gideri olarak kaydedilir	Dönem gideri olarak kaydedilir	Maliyete eklenir	Maliyete eklenir veya dönem gideri olarak kaydedilir

Kaynak: Muharrem Karataş, “ Borçlanma Maliyetlerinin Ums 23, Kobi’ler İçin Ufrs Ve Vergi Usul Kanunu Kapsamında Değerlendirilmesi”, **Mali Çözüm**, Sayı.98, 2010, s.136

Tablo2.4 : Stok Edinimi İle İlgili Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeleştirilme Esaslarının Karşılaştırılması

Konu	TMS UYGULAMALARI		VUK UYGULAMALARI	
	Stok Durumu		Stok Durumu Durumu	
	Stok Kullanıma Hazır Hale Gelinmeye Kadar	Stok Kullanıma Hazır Hale Geldikten Sonra	Varlığın İktisap Edildiği Dönem Sonuna Kadar	Varlığın İktisap Edildiği Dönemden Sonra
Faiz Giderleri	Özellikli varlık ise maliyetine eklenir.Değilse dönem gideri olarak kaydedilir	Dönem gideri olarak kaydedilir	Maliyete eklenir	Maliyete eklenir veya dönem gideri olarak kaydedilir
Vade Farkları	Özellikli varlık ise maliyetine eklenir.Değilse dönem gideri olarak kaydedilir	Dönem gideri olarak kaydedilir	Maliyete eklenir	Maliyete eklenir veya dönem gideri olarak kaydedilir
Kur Farkları	Özellikli varlık ise maliyetine eklenir.Değilse dönem gideri olarak kaydedilir	Dönem gideri olarak kaydedilir	Maliyete eklenir	Maliyete eklenir veya dönem gideri olarak kaydedilir
Komisyon Giderleri	Özellikli varlık ise maliyetine eklenir.Değilse dönem gideri olarak kaydedilir	Dönem gideri olarak kaydedilir	Maliyete eklenir	Maliyete eklenir veya dönem gideri olarak kaydedilir

Kaynak: Muharrem Karataş, a.g.e., s.137

Örnek: X işletmesi 25/06/2013 tarihinde yapmış olduğu ticari mal alımı için 5.000,00-TL+%18 KDV tutarında vade farkı ödemesi yapmıştır. Bu vade farkını cari dönem gideri olarak kayıtlara almak yerine ürün maliyetine aktarmayı tercih etmiştir.

-----25/06/2013-----

153 TİCARİ MALLAR	5.000,00-TL
191 İNDİRİLECEK KDV	900,00-TL
100 KASA	5.900,00-TL

(Vade farkının stok maliyetine eklenmesi)

-----/-----

Veya

-----25/06/2013-----

780 FİNANSMAN GİD.	5.000,00-TL	
191 İNDİRİLECEK KDV	900,00-TL	
100 KASA		5.900,00-TL

(Vade farkının cari dönem gideri olarak kayıtlara alınması durumu)

-----/-----

Türkiye’de ise işletmeler bu konuda kazanç yönetimi uygulaması olarak finansman giderlerini, genel yönetim giderlerini ve çalıştırılmayan kısım giderlerini cari dönem gideri olarak gelir tablosuna yansıtmak yerine, stoklar, gelecek yıllara ait giderler, maddi duran varlıklar, maddi olmayan duran varlıklar veya yapılmakta olan yatırımlar hesaplarına ekleyerek giderleri aktifleştirmekte ve dönem karını arttırıcı kazanç yönetimi uygulaması yapmaktadır.⁶³

Araştırma-Geliştirme Giderleri;

TMS 38 Maddi Olmayan Duran Varlıklar Standardı işletme içinde yaratılan bir maddi olmayan duran varlığın muhasebeleştirilmesi için gerekli kriterleri sağlayıp sağlayamadığının değerlendirilmesinde, işletme ile ilgili varlığın oluşumunu şu safhalara ayırır:⁶⁴

- Araştırma safhası⁶⁵

⁶³ Cemal Küçüksozen, **a.g.e.**, s.296

⁶⁴ Cemal İbiş, Yakup Selvi, Fatih Yılmaz, Barış Sipahi, Kerem Sarıoğlu, “Seçilmiş Muhasebe Standartları”, **İSMMMO Yayınları**, 2.Baskı,Yayın No:99, İstanbul 2009, s.175

⁶⁵ Araştırmadan (veya işletme içi bir projenin araştırma safhasından) kaynaklanan herhangi bir maddi olmayan duran varlık muhasebeleştirilmez. Araştırma (veya işletme içi bir projenin araştırma safhası) harcamaları gerçekleştiğinde gider olarak muhasebeleştirilir. Araştırma faaliyetleri ile ilgili örnekler şunlardır:

(a)Yeni bilgi elde edilmesine yönelik faaliyetler;

(b)Araştırma bulguları ve diğer bilgilerin uygulanmasına yönelik olarak değerlendirme ve nihai seçim araştırması;

(c)Malzeme, aygıt, ürün, süreç, sistem veya hizmetler için alternatif araştırması; ve

(d)Yeni veya geliştirilmiş malzeme, aygıt, ürün, süreç, sistem veya hizmetlerin olası alternatiflerinin oluşturulması, tasarlanması, değerlendirilmesi ve nihai seçimi.(TMS 38,PAR.56)

- Geliştirme safhası⁶⁶

Standarta göre araştırma safhasında yapılan harcamalar giderleştirilirken, geliştirme safhasında yapılan harcamalar ise aktifleştirilmektedir.

*'Maddi olmayan duran varlıklara ilişkin bazı giderlerin dönem gideri olarak kabul edilmesi ya da aktifleştirilip amortismanına tabi tutulması, raporlanan dönem karlarını doğrudan etkileyebilmektedir. Örneğin ; Muhasebe ilke ve standartları bu giderlerden yazılım geliştirme giderleri geliştirilmekte olan yazılım projesinin, ancak teknik fizibilitesinin olumlu sonuçlanması halinde aktifleştirilmesine ve amortismanına tabi tutulmasına izin vermektedir. Bu ilke altında, ABD'nin en büyük yazılım üreticilerinden IBM ve Computer Associates, geliştirme giderlerini rutin olarak aktifleştirmektedir. Diğer bir yazılım üreticisi Microsoft ise bu giderleri dönem gideri olarak kabul etmektedir. Microsoft'un fizibilite testinden başarıyla geçmiş ürününün olmaması imkansız olduğuna göre, işletme Amerikan muhasebe ilke ve standartlarının fizibilite testinin nelerden oluşacağı konusundaki esnekliğini kullanarak dönem karını manipüle etmiştir. Ancak, Microsoft yöneticilerinin bu davranışının amacı düşük karlı bir görünüm yaratarak işletmenin antitröst yasaların hedefi haline gelmesini engellemektir. Microsoft raporlanan dönem karını düşük gösterdiği gerekçesiyle Haziran 2002'de SEC tarafından cezalandırılmıştır.'*⁶⁷

Örnek : Mağaza güvenlik sistemleri üreten XYZ işletmesi yeni bir güvenlik sistemi tasarım ve geliştirmesi amacıyla proje üzerinde çalışmaktadır. Bu projeye ilgili

⁶⁶ Sadece ve sadece, aşağıdaki koşulların tamamının varlığı halinde, geliştirmeden (veya işletme bünyesinde yürütülen bir projenin geliştirme safhasından) kaynaklanan maddi olmayan duran varlıklar muhasebeleştirilir:

(a) Maddi olmayan duran varlığın kullanıma veya satışa hazır hale gelebilmesi için tamamlanmasının teknik olarak mümkün olması.

(b) İşletmenin maddi olmayan duran varlığı tamamlama ve bu varlığı kullanma veya satma niyetinin bulunması.

(c) Maddi olmayan duran varlığı kullanma veya satma imkanının bulunması.

(d) Maddi olmayan duran varlığın muhtemel gelecek ekonomik faydayı nasıl sağlayacağını belirli olması. Ayrıca, maddi olmayan duran varlığın ürününün veya kendisinin bir piyasasının olması ya da işletme bünyesinde kullanılacak olması durumunda buna elverişli olması.

(e) Geliştirme safhasını tamamlamak ve maddi olmayan duran varlığı kullanmak veya satmak için yeterli teknik, mali ve diğer kaynakların mevcut olması.

(f) Geliştirme sürecinde maddi olmayan duran varlıkla ilgili yapılan harcamaların güvenilir bir biçimde ölçülebilir olması. (TMS38, PAR.57)

⁶⁷ Baruch Lev, "Corporate Earnings: Facts and Fiction", **Journal of Economic Perspectives**, Vol.17, No.2, Spring 2003, p.34 (Alıntı: Volkan Demir ve Oğuzhan Bahadır, "Muhasebe Manipülasyonu, Yöntemler ve Teknikler", **Mali Çözüm Dergisi**, Yıl.17, Sayı.84, Kasım-Aralık 2007, s.106)

olarak işletmenin Elektronik Ar-Ge bölümünde 2007 yılında araştırma çalışmalarına başlanmış ve araştırma safhasına ilişkin olarak 290.000,00 TL'lik gider oluşmuştur. 2007 yılında projesinin teknolojik ve finansal yapılabirliğine ilişkin analizler tamamlanmıştır. Bu analizler için işletmenin kendi içerisinde 120.000,00 TL'lik gider oluşmuştur.⁶⁸

2007 yılında ortaya çıkmış olan araştırma safhasına ilişkin harcama dönem gideri olarak muhasebeleştirilecektir.

-----	-----
750 ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GİDERLERİ	290.000,00-TL
102 BANKALAR	290.000,00-TL
-----	-----

2007 yılında ortaya çıkan harcama maddi olmayan duran varlık olarak aktifleştirilebilir.

-----	-----
263 ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GİDERLERİ	120.0000,00-TL
102 BANKALAR	120.000,00-TL
-----	-----

İşletme içi yaratılan bir maddi olmayan duran varlığın araştırma veya geliştirme safhasında olup olmadığının değerlendirilmesi yöneticilerin karar vermelerine bulunmalarını gerektirmektedir ki, bu durumda kazanç yönetimi uygulamalarına imkan vermektedir. Bir başka ifadeyle bu durumda yöneticilerin araştırma-geliştirme (AR-GE) harcamalarının duruma göre aktifleştirme veya gider yazma konusunda inisiyatif kullanmalarına sebep olmaktadır.

2.1.1.2.2. Amortisman Ayrılması, Amortisman Yönteminin ve Süresinin Değiştirilmesi

Amortisman, 'Bir varlığın amortismanına tabi tutarının, yararlı ömür süresince sistematik olarak dağıtılmasını ifade eder.'⁶⁹

Amortisman işlemlerinin kazanç yönetimi uygulamalarında kullanılmasının en

⁶⁸ Cemal İbiş, Yakup Selvi, Fatih Yılmaz, Barış Sipahi, Kerem Sarıoğlu, a.g.e., s.177-178

⁶⁹ http://www.kgk.gov.tr/contents/files/TFRS_2013/TMS/TMS16.pdf (07.04.2014)

temel nedenlerinden biri yöneticilerin bu konuda inisiyatiflerinin fazla olmasıdır ki bu inisiyatiflerden biriside maddi duran varlıkların⁷⁰ faydalı ömrü⁷¹dür. İşletmeler maddi duran varlığın faydalı ömründe keyfi değişiklikler ile kazanç yönetimi uygulamasına başvurabilirler ve işletmenin karlılığında artış veya azalış yaratabilirler. Amortisman konusunda bir diğer husus da varlığın ‘‘kalıntı değer⁷²’’i dir. Maddi duran varlık için belirlenecek olan kalıntı değer, maddi duran varlığın amortisman tutarı üzerinde etkilidir ve ayrılacak amortisman tutarı ile birlikte dolaylı olarak işletmenin karlılık durumunu etkilemektedir.

Amortisman politikası açısından en önemli konu ise kullanılacak amortisman yönteminin belirlenmesidir.

Tablo 2.5: Amortisman Yöntemleri

AMORTİSMAN HESAPLAMA YÖNTEMLERİ	
UFRS’ye GÖRE⁷³	VUK’a GÖRE
Doğrusal Amortisman Yöntemi	Normal Amortisman Yöntemi
Azalan Bakiyeler Yöntemi	Azalan Bakiyeler Yöntemi
Üretim Miktarı Yöntemi	Fevkalede Amortisman Yöntemi

Kaynak: Dağhan Alpman, ‘‘Uluslararası Finansal Raporlama Standartları’na Genel Bir Bakış ve Bir Uygulama Örneği’’, **Bitirme Tezi**, Bilgi Üniversitesi, 2008, s.20

Amortisman konusunda yapılacak kazanç yönetimi uygulamaları ise özetle şunlar olabilir;

- Varlığın yararlı ömrünün işletme amaçları doğrultusunda tahmin edilmesi ya da izleyen yıllarda maddi duran varlığın yararlı ömrünün gerçek bir sebebe dayanmadan değiştirilmesi,
- Varlığın kalıntı değerinin işletme amaçları doğrultusunda tahmin edilmesi veya gerçek bir sebebe dayanmaksızın değiştirilmesi,

⁷⁰ **Maddi Duran Varlıklar:** ‘‘Mal veya hizmet üretimi veya arzında kullanılmak, başkalarına kiraya verilmek ya da idari amaçlar çerçevesinde kullanılmak üzere elde tutulan ve bir dönemden fazla kullanımı öngörülen fiziki kalemlerdir.’’ şeklinde tanımlanmıştır (TMS-16, md.6).

⁷¹ **Faydalı Ömür:** Amortisman tabi iktisadi kıymetin işletmede faydalı olabileceği süreye faydalı ömür (amortisman süresi) adı verilir. (Bakınız: S.Burak Arzova, **a.g.e.**, s.309)

⁷² **Kalıntı Değer:** Bir varlığın tahmin edilen yararlı ömrünün sonundaki duruma ulaştığında elden çıkarılması sonucu elde edilmesi beklenen tutardan, elden çıkarmanın tahmini maliyetleri düşülerek ulaşılan tahmini tutardır

⁷³ http://kgk.gov.tr/centents/files/TFRS_2013/TMS/TMS16.pdf (Par.61) (07.04.2014)

- Amortisman ayrılmaması ,
- Kullanılan amortisman hesaplama yönteminin ara dönemde değiştirilmesi.

Örnek: ‘‘A’’ şirketi 100.000,00-TL maliyet bedelli maddi duran varlığın ekonomik ömrünün 5 yıl olduğu varsayımı ile normal amortisman yöntemine göre amortisman hesaplanmıştır.

‘‘B’’ şirketi ise; 100.000,00-TL maliyet bedelli maddi duran varlığın ekonomik ömrünün 5 yıl olduğu varsayımı ile azalan bakiyeler yöntemi ile amortisman hesaplanmaktadır. Uygulamaya başlandığı anda her iki şirketin hisse senetlerinin piyasa fiyatı 3,00- TL’dir.

Her iki şirketin de vergiden önceki kazançlarının 200.000,00-TL olduğunu ve her ikisinin de 50.000 adet hisse senedine sahip olduğunu kabul edersek, amortisman hesaplama yöntemlerinin hisse başına kazançları nasıl etkilediğini ekli tabloda şu şekilde gösterebiliriz.

Tablo 2.6: Amortisman Politikalarının İşletme Karlılığına Etkisi

	‘‘A’’ Şirketi	‘‘B’’ Şirketi
Amortisman ve Vergi Öncesi Kar	200.000,00	200.000,00
(-) Amortisman Giderleri	20.000,00	40.000,00
Vergi Öncesi Kar	180.000,00	160.000,00
(-) Vergi (%30)	54.000,00	48.000,00
Vergi Sonrası Kar	126.000,00	112.000,00
Hisse Başına Kazanç ⁷⁴	2,52	2,24
Fiyat/Kazanç Oranı ⁷⁵	1,19	1,33

Sonuçta; amortisman yönteminin değiştirilmesi, işletmenin karlılığında ve fiyat/kazanç oranında büyük farklılığa neden olmaktadır.

⁷⁴ **Hisse Başına Kazanç** = Vergi Sonrası Kar/Toplam Hisse Senedi Adeti

⁷⁵ **Fiyat/Kazanç Oranı** = Hisse Senedi Piyasa Fiyatı/ Hisse Başına Kazanç

Maddi duran varlıklar açısından UFRS ve VUK uygulamalarında varlığın edinimi, borçlanma maliyetleri, amortisman, hesaplama yöntem ve seçimi ve yeniden değerlendirme açısından farklılıklar bulunmaktadır.⁷⁶ İşletmeler böyle bir ortamda kazanç yönetimi uygulaması yapabilmektedir.

Tablo 2.7: Maddi Duran Varlıklara İlişkin Uygulamaların UFRS ve VUK Açısından Karşılaştırılması

	UFRS	VUK
Faydalı Ömür Açısından	İşletme insiyatifine bırakılmaktadır.	Maliye Bakanlığı belirlemektedir.
Yeniden Değerleme Açısından,	İzin verilmez.	Yeniden değerlendirme uygulaması kaldırılmıştır.
Amortisman Yöntemi Açısından	Yöntemler arasında değişiklik yapılabilir.	Sadece 1 defaya mahsus olmak üzere azalan bakiyeler yönteminden normal amortisman yöntemine geçilebilmektedir.
Borçlanma Maliyeti Açısından	Borçlanma maliyetleri olduğu dönemde kar ve zarar içinde gider olarak muhasebeleştirilir.	Varlığın edinildiği dönem sonuna kadar bütün borçlanma maliyetleri varlığın maliyetine ilva edilirken, sonraki dönemlerde ise gider kaydedilmektedir.

2.1.1.3. Varlık ve Yükümlülüklerin Muhasebeleştirilmesi Sürecinde Kazanç Yönetimi Uygulaması

2.1.1.3.1. Karşılıklar ve Koşullu Borçlar

Muhasebe Teorisinde karşılık kavramı, kaynağını muhasebenin temel ilkelerinden olan “ihtiyatlılık” kavramından alır.⁷⁷

Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar Standardına Göre karşılıklar,

⁷⁶ Mehmet Gençtürk, İsmail Çelik ve Nagihan Karaman, “Maddi Duran Varlıkların Kobi’ler İçin UFRS ,TAM SET UFRS ve Vergi Usul Kanunun’da (VUK) Karşılaştırılması” *Süleyman Demirel Üniversitesi SBE Dergisi*, 2011, Sayı.14, No.14, s.288

⁷⁷ Özgür Özkan ve Tuğçe Uzun Kocamış, “ Karşılıklar Standardı İle Vergi Usul Kanunu Ve Türk Ticaret Kanunu’na Göre Karşılık Kavramının İncelenmesi Ve Muhasebeleştirilmesi”, *Mali Çözüm*, Ocak-Şubat 2011, s.192

gerçekleşme (TMS 37) zamanı veya tutarı belli olmayan yükümlülük olarak tanımlanmaktadır. Koşullu borç ise, geçmişteki olaylardan kaynaklanan ve işletmenin kontrolünde olmayan bir olayın gerçekleşmesi sonucu oluşan yükümlülük olarak tanımlanmaktadır.⁷⁸

Karşılık aşağıda yer alan koşulların varlığı halinde finansal tablolara yansıtılır⁷⁹:

- Geçmiş bir olaydan kaynaklanan mevcut bir yükümlülüğün (hukuki veya zımni) bulunması;
- Yükümlülüğün yerine getirilmesi için ekonomik fayda içeren kaynakların işletmeden çıkmalarının muhtemel olması,
- Yükümlülük tutarının güvenli bir biçimde tahmin edilebiliyor olması.

Bu koşulların karşılanmaması durumunda, herhangi bir karşılık finansal tablolara yansıtılmaz. Koşulu borçlar ise finansal tablolara yansıtılmaz, işletmenin finansal tablo dipnotlarında açıklanır.

Karşılık ve koşullu borçların kazanç yönetimi uygulamasında kullanılması;

- Karşılık, tutar olarak finansal tabloları etkilerken, koşullu borçlar ise finansal tablolara yansıtılmayıp, sadece dipnotlarda gösterilmektedir. Oluşan durumu karşılık mı koşullu borç mu olarak değerlendirilmesi yöneticiler tarafından yapılmaktadır.
- Karşılık olarak yansıtılacak tutara ilişkin belirsizlikler koşullara bağlı olarak farklı araçlarla ele alınabilir. Karşılık çok sayıda kalemden oluştuğundan, ‘beklenen değer yöntemi’⁸⁰ kullanılabilir. Bu nedenle, ilgili karşılık, belli bir tutarda zarar olasılığının örneğin %60 veya %90 olmasına bağlı olarak farklı

⁷⁸ Vildan Evrim Altuk Özden, ‘‘Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının Kar yönetimine Etkisi’’,Bağımsız Denetçilerin Algıları Üzerine Bir Araştırma’’, **Yayımlanmamış Doktora Tezi**, İstanbul 2013,vs.71

⁷⁹ <http://kgk.gov.tr/contents/files/TMS37.pdf> (07.04.2014)

⁸⁰ Beklenen değer yöntemi, beklenen nakit akım yaklaşımı olarak da bilinmektedir. Bir grup unsurla ilgili karşılıkların hesaplanmasında ‘beklenen değer’ veya ‘istatistiksel tahmin yöntemi’ olarak da adlandırılan hesaplama yöntemi kullanılır. Bu yöntemde beklenen giderler bunların ihtimalleriyle ağırlıklandırılır.

tahmin edilebilir. Bu durum özellikle garanti gider karşılıklarında kazanç yönetimi uygulamalarına olanak vermektedir.⁸¹

Örnek : Bir işletme satmış olduğu ürünleri, müşterilerin alım tarihinden itibaren ilk 6 ay içerisinde görülen her türlü üretim hatasına ilişkin onarım maliyetlerini karşılama garantisini altında satmaktadır. Satılmış olan tüm ürünlerde küçük hasarların ortaya çıkması durumunda, onarım maliyetleri 1.000.000,00- TL' yi bulacaktır. Satılmış olan tüm ürünlerde büyük hasarların ortaya çıkması durumunda onarım maliyetleri 4.000.000,00- TL' yi bulacaktır.

Geçmiş yıllara göre ihtimaller şöyledir:

- Ürünlerin %75' inde hiçbir sorun çıkmamaktadır.
- Ürünlerin %20' sinde küçük hatalar çıkmaktadır.
- Ürünlerin %5' inde büyük hatalar çıkmaktadır.

Bu verilere göre onarım maliyetinin beklenen değerinin hesaplanması;
(% 75 x 0) + (% 20 x 1.000.000 TL) + (% 5 x 4.000.000 TL) = 400.000 TL'dir.

Örnekte de görüldüğü gibi ihtimallerin tespiti işlemi garanti gider karşılıklarında kazanç yönetimi uygulamalarına imkan vermektedir.

Bu nedenle daha önce de belirtildiği gibi özellikle TMS 37 kapsamında karşılıklar ve koşullu borçlar da (yükümlülükler), yükümlülüklerin olması gerekenden yüksek ya da az tutulması işletmenin kazançlarını da etkileyeceğinden dönemler itibariyle bu tutarların dikkatle takip edilmesi, geçmiş yıllardaki tutarlarla ve sektör ortalamalarıyla karşılaştırılması son derece faydalıdır.⁸²

2.1.1.3.2. Reeskont Ayırma İşlemi

Reeskont ayırma işlemi VUK 281-285. maddelerinde düzenlenmiştir. VUK'na göre sadece ticari ilişkiden kaynaklanan senetler (alacak ve borç senetleri) için reeskont ayrılabilir.

⁸¹ http://www.kgk.gov.tr/contents/files/TRFS_2013/TMS/TMS37.pdf (Par.39) (07.04.2014)

⁸² Serdar Özkan., Ece Erdener, "Finansal Raporlama Standartlarına Göre Hazırlanmış Finansal Tabloların Analizinde Dikkat Edilmesi Gereken Özellikli Alanlar", http://dosya.izsmmmo.com/documan/TMSS_XII_BILDIRILER/serdar_ozkan_ece_erdener.doc (11.05.2014)

Reeskont işlemi ya “vergi ertelenmesi” ya da “erken vergi ödemesi” şeklinde etki göstermektedir.

Tablo 2.8: Reeskont Ayırma İşlemlerinin Vergilendirmeye Etkisi

Alacak Senetleri Üzerinden Hesaplanan Reeskont	>	Borç Senetleri Üzerinden Hesaplanan Reeskont	→	Vergi Ertelemesi
Alacak Senetleri Üzerinden Hesaplanan Reeskont	<	Borç Senetleri Üzerinden Hesaplanan Reeskont	→	Erken Vergi Ödemesi
Alacak Senetleri Üzerinden Hesaplanan Reeskont	=	Borç Senetleri Üzerinden Hesaplanan Reeskont	→	Etki Yok

Kaynak: Rıdvan Bayırlı, “Yaratıcı Muhasebe, Etik, Firma Değeri ve Örnek Bir Uygulama”, **Yayımlanmamış Doktora Tezi**, Gazi Üniversitesi SBE, 2006, s.175

Reeskont ayırma işlemleri ile ilgili kazanç yönetimi uygulamaları aşağıdaki gibi olabilir⁸³;

- Alacak Senetleri üzerinden reeskont ayrılması fakat borç senetleri reeskont ayrılmaması
- Borç senetleri üzerinden reeskont ayrılması fakat alacak senetleri reeskont ayrılmaması
- Şüpheli ticari alacaklar üzerinden reeskont ayrılması
- Bir dönem reeskont işlemi yapıp diğer dönem yapılmaması
- Hatır senetlerine reeskont ayrılması

⁸³ Rıdvan Bayırlı ,a.g.e. s.175

2.1.1.3.3 Stok Değerinin Yüksek, Satılan Malların Maliyetinin Düşük Gösterilmesi

VUK md.274'e göre Stoklar maliyet bedeli ile değerlendirilir. Stoklar standardına(UMS 2) göre ise; Stoklar, maliyet ve net gerçekleştirilebilir değerlerin düşük olması ile değerlendirilir. Stokların net gerçekleştirilebilir değeri düştüğü için işletme karşılık ayırmalıdır. Değeri düşen stoklar için takdir komisyonundan karar alınarak stok değer düşüklüğü karşılığı ayrılıp, gider yazılır. Bu farklılık işletmelere kazanç yönetimi uygulamaları konusunda imkan sağlamaktadır.⁸⁴

Örneğin; İşletme stoklarında 15.000,00-TL lik ticari mal için 2.000,00-TL'lik bir değer düşüklüğü söz konusu olmuştur. İşletme muhasebe politikaları gereği Stoklar standardına(UMS 2) göre hareket etmektedir.

Bu durumda;

-----31/12/2013-----		
157 DİĞER STOKLAR	15.000,00-TL	
153 TİCARİ MALLAR		15.000,00-TL
-----31/12/2013-----		
-----/------		
621 SATILAN TİC.MAL MALİYETİ	2.000,00-TL	
158 STOK DEĞER DÜŞ.KRŞ.		2.000,00-TL
-----/------		

kayıtlarını gerçekleştirerek dönem karını azaltıcı yönde kazanç yönetimi uygulaması yapmaktadır.

Stokların maliyeti; tüm satın alma maliyetlerini, dönüştürme maliyetlerini ve stokların mevcut durumuna ve konumuna getirilmesi için katlanılan diğer maliyetleri içerir. Stokların maliyeti konusunda da yine VUK ve UFRS arasında farklılıklar söz konusudur. (**Bakınız: Tablo 2.4**)

Şirketlerin stok değeri ve stok maliyeti konusunda yapabilecekleri kazanç

⁸⁴ Ali Kaplan, "UFRS'nin Ülkemizdeki Muhasebe Uygulamaları ve Finansal Tablolar Üzerine Etkilerine Yönelik Bir Uygulama", <http://www.izu.edu.tr/Assets/Content/file/20130613-09.pdf> (25.08.2013)

yönetimi uygulamaları aşağıdaki gibi özetlenebilir;

- Kullanılan stok değerlendirme yönteminin amaca uygun olarak değiştirilmesi. Hareketli Ortalama Maliyet veya Ağırlık Ortalama maliyet yöntemleri arasında amaca göre seçim yapılarak, yöntemlerin dönemler itibariyle değiştirilmesi,
- Aynı stok için farklı değerlendirme yöntemlerinin kullanılması,
- Stok elde etme sırasında ortaya çıkan borçlanma maliyetlerinin muhasebeleştirilmesi ile ilgili politikalardan amaca uygun seçim yapılarak kaydedilmesi,
- Net gerçekleşebilir değere⁸⁵ ait tahminin gerçeğe uygun olmayan biçimde yapılması.

2.1.1.4. Örtülü Kar Aktarımı

Örtülü Kar aktarımı, 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun 15. maddesinin son fıkrasında ‘‘Halka açık anonim ortaklıklarda; yönetim, denetim veya sermaye bakımından dolaylı veya dolaysız olarak ilişkili bulunduğu diğer teşebbüs veya şahıslarla emsaline göre bariz şekilde farklı fiyat, ücret uygulamak gibi örtülü işlemlerde bulunarak karı ve/veya mal varlığını azaltamaz. 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun 47. maddesinin 6. bendine göre, bu tür faaliyetlerde bulunanların ve faaliyetlere iştirak edenlerin iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beş bin günden on bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacağı hükme bağlanmıştır.

İşletmeler tarafından örtülü kar aktarımı kazanç yönetimi uygulamalarında kullanılan yöntemlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Literatürdeki uygulamalara bakıldığında;

- İşletmenin elinde bulunan hisse senetlerinin piyasa fiyatının altında bir fiyatla grup şirketlerine ya da hakim ortağa satılması ya da grup şirketlerinin hisse senetlerinin piyasa fiyatının altında bir fiyatla satın alınması,
- Grup şirketlerin alınan mal veya hizmetlere emsallerine göre daha yüksek bir bedel ödemesi,

⁸⁵ **Net gerçekleşebilir değer;** işin normal akışı içinde , tahmini satış fiyatından, tahmini tamamlanma maliyeti ve satışı gerçekleştirmek için gerekli tahmini satışını giderleri toplamının, düşürülmesiyle elde edilen tutarı ifade eder.

- Grup şirketlerine olan ticari ve finansal ilişkilerden kaynaklanan alacaklara faiz tahakkuk ettirilmemesi veya emsallerine göre daha düşük oranda faiz tahakkuk ettirilmesi
- Grup şirketlere yapılan satış işlemlerinde veya duran varlık satışlarında emsallerine göre daha düşük fiyat uygulanması şeklinde uygulamaların yer aldığı görülmektedir.

Örneğin ; Doğan Burda Dergi Yayıncılık ve Pazarlama A.Ş. ihtiyacı olan magazin kağıdının ve Çelik Halat ve Tel San.A.Ş.'nin ihtiyacı olan filmaşının⁸⁶ alımına ilişkin olarak yapılan inceleme sonucunda; Doğan Dış Ticaret ve Müessellik A.Ş. tarafından 1999-2007 döneminde doğrudan üretici/ticari şirketler yerine, mağazin kağıdı ve filmaşının tedarik sürecine fiili olarak herhangi bir katkısı bulunmayan ve Doğan grubunun sahipliğinde/kontrolünde olan Sortal Trading Company Limited ve Shawcliff Trading Limited ünvanlı şirketler üzerinden üretici/ticari şirketlerin birim satış fiyatlarından daha yüksek birim fiyatlar ile ithal edilmiş gibi gösterilmesi neticesinde , girdi kalemlerinin birim maliyetlerinin makul bir karşı edim olmaksızın yükseltilerek Doğan Burda ve Çelik Halat'ın karının azaltıldığı tespit edilmiştir.⁸⁷

2.1.2. KAZANÇ YÖNETİMİ UYGULAMALARININ TESPİTİ

Kazanç yönetimi; gelecek hakkında bir durumu iyimser ya da kötümser yapmak amacıyla muhasebe kuralları tarafından düzenlenemeyen veya uygulanmasına izin verilen muhasebe kurallarının şirket tarafından seçilerek potansiyel zenginlik transferinin gerçekleştirilmesi sürecidir.⁸⁸ Bir başka ifade ile kazanç yönetimi muhasebe seçenekleri arasında işletme için uygun olan muhasebe politikalarının seçilmesi işlemidir. Bu durumu tespit etmek oldukça güçtür ve kazanç yönetimine ilişkin işlemler yasal prosüdüre uygun hale getirilmekte ve gizlenmektedir. Kazanç yönetimi teknikleri, muhasebe üzerindeki etkisi ve nasıl tespit edileceği tablo 2.9.'da gösterilmiştir.

⁸⁶ **Filmaşın:** Sıcak haddelenerek yapılan, genellikle yuvarlak, soğuk çekme için ve inşaat çeliği donatısında (etriye, gönye, pilye, çiroz), fore kazık donatılarında ve sanayide (tel, çivi, çelik hasır, civata, somun, kaynak elektrotu) kullanılan kangal halindeki yarı mamul metal çubuk.

⁸⁷ www.spk.gov.tr/apps/haftalikbulten/displaybulten.aspx?yil=2011&sayi=1&submenuheader=null&ext=.pdf (04.09.2013)

⁸⁸ Haluk Duman, "Kamunun Aydınlatılması İlkesi Kapsamında Kazanç Yönetimi Uygulamalarının Finansal Raporlama Kalitesi ve Şirket Performansı Üzerine Etkisi: IMKB'de Bir Uygulama." **Yayımlanmamış Doktora Tezi**, 2010, s.123

Tablo 2.9: Seçilmiş Kazanç Yönetim Teknikleri, Muhasebe Üzerindeki Etkisi ve Tespit Yöntemleri

	Kazanç Yönetim Teknikleri	Muhasebe Üzerindeki Etkisi	Uygulamalar Nasıl Tespit Edilir
1	Giderlerin arttırılması veya azaltılması	Kar, öz kaynak, varlık ve borçlar üzerinde artış veya azalış	I, II, III, VIII
2	AR-GE giderlerini giderlere kaydetmek yerine aktifleştirmek	Kar, öz kaynak, varlık üzerinde artış veya azalış	I, II, III
3	Ücret yedeklerinin gider yazılmak yerine kar/zarar tablosuna aktarılması	Kar artışı	III, IV, VIII, IX
4	Özel amaçlı işletmeler ile yapılan finansal işlemlerin konsolide olmayan iştirakler aracılığıyla bilanço dışı tutulması	Borcu azaltma	IV, VII
5	Stok değerlendirme yöntemlerini değiştirmek	Kar, öz kaynak, varlık üzerinde artış veya azalış	I, II, III, VI
6	Gelecek hakkında iyimser veya kötümser tahminlerin yapılmasına ilişkin işlemler yapmak	Kar, öz kaynak ve diğer varlık ve yükümlülüklerde artış veya azalış	I, II, III, IV
7	Hesapları geliştirmek için olağanüstü işlemler yapmak veya tam tersi	Kar, öz kaynak ve diğer varlık ve yükümlülüklerde artış veya azalış	V
8	Olağan işlemler için olağanüstü işlemler yapmak veya tam tersi	Kar, öz kaynak ve diğer varlık ve yükümlülüklerde artış veya azalış	I, III, IV, V
9	Gelir ve Giderlerin tanımlanmasında saptırmalar yapılması	Kar ve Öz kaynaklar da artış	I, II, III, IV, VI
10	Gelir ve Giderlerin tespitinde sapmalar	Kar ve Öz kaynakların azaltılması	I, II, III, IV, VI
11	Fiktif Satışlar	Kar, öz kaynak ve varlıklarda artış	II, III, IV, VI, VII
12	Hem gelir ve gider hesaplarının hem de aktif ve pasif hesapların tanzim edilmesi	Kar, öz kaynak ve diğer varlık ve yükümlülüklerde artış veya azalış	III, IV
13	Konsolidasyon işlemlerinde gerçek olmayan piyasa fiyatlarının kullanılması, sahte fiyat uygulaması ve hile yapılması	Kar, öz kaynak ve diğer varlık ve yükümlülüklerde artış veya azalış	II, III, IV, VI, VII
14	Yüksek stratejik değere sahip bir işlem olduğunda bilginin saklanması	Kar, öz kaynak ve diğer varlık ve yükümlülüklerde artış veya azalış	III

Kaynak: Oriol Amat, Jordi Perramon and Ester Oliveras, "Earnings Management in Spain. Some Evidence from Companies Quoted in the Spanish Stock Exchange",

<http://repositori.upf.edu/bitstream/handle/10230/895/677.pdf?sequence=1> (09.11.2013)

Uygulamaların nasıl tespit edileceği aşağıda açıklanmıştır:

- I.Geçmiş yıllara ait muhasebe ilkeleri ile karşılaştırma,
- II.Rakiplerin muhasebe ilkeleri ve göstergeleri ile karşılaştırma,
- III.Denetim raporlarında herhangi bir kaydın olup olmadığının analiz edilmesi,
- IV.Muhasebe defterlerini incelemek,
- V.Önceki yıllarda oluşan sonuçları ve olağanüstü sonuçların analiz edilmesi,
- VI.Müşteri, stok ve tedarikçilerin gelişim periyotlarının analiz edilmesi,
- VII.İlgili şirketler ile ilişkili işlemlerin analiz edilmesi,
- VIII.Yetkililerin özel uygulamalarının olasılığının incelenmesi.

2.2. DENETİM AÇISINDAN KAZANÇ YÖNETİMİ

Kazanç yönetiminin nedenlerine bakıldığında kalitesiz bağımsız dış denetim ve zayıf iç kontrol sistemi önde gelen nedenler arasında yer aldığı görülmektedir.⁸⁹ Çalışmanın bu bölümünde denetim kavramı, denetim ve denetçi türleri açıklanacak ve kazanç yönetimi açısından dış denetim ve iç denetim çalışmaları değerlendirilecektir.

2.2.1. Denetim Kavramı

Denetim, yasal, bilimsel ve düşünsel yöntemlerle önceden belirlenen kurallardan hareket edilerek, işlemlerin ve mevcut uygulamaların, bu kurallara uygunluğunun araştırılması, uyumsuzlukların saptanması ve giderilmesi için yapılan incelemeler şeklinde tanımlanabilir.⁹⁰

Amerikalı Diplomalı Kamu Muhasebecileri Enstitüsü (AICPA) tarafından denetim; *“ekonomik faaliyet ve olaylarla ilgili iddiaların önceden saptanmış ölçütlere uygunluk derecesini araştırmak ve sonuçları ilgi duyanlara bildirmek amacıyla tarafsızca kanıt toplayan ve bu kanıtları değerlendirerek raporlayan sistematik bir süreçtir.”*⁹¹

⁸⁹ Alpaslan Yaşar, a.g.e, s.29-30

⁹⁰ Sami Karacan-Rahmi Uygun, “Denetim ve Raporlama”, **Umuttepe Yayınları**, Kocaeli 2012,s.23

⁹¹ Sami Karacan-Rahmi Uygun, “a.g.e, s.23

2.2.2. Denetim Türleri

Denetim türlerini aşağıdaki gibi sınıflandırabiliriz;

Tablo 2.10. Denetim Türleri

	Denetim Türleri
Denetçilerin Statülerine Göre Denetim Türleri	<ul style="list-style-type: none">• Bağımsız Denetim• İç Denetim• Kamu Denetimi
Amaçlarına Göre Denetim Türleri	<ul style="list-style-type: none">• Finansal Tablolar Denetimi• Uygunluk Denetimi• Faaliyet Denetimi

Kaynak: Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu Geçiş Dönemi Eğitim Notları, 2013, s.14, <http://www.kgk.gov.tr/contents/files/pdf/egitim/fatih/denetim.pdf> (08.04.2014)

Denetçilerin Statülerine Göre Denetim Türleri;

- **İç Denetim:** Bir kurumun faaliyetlerini geliştirmek ve onlara değer katmak amacıyla güden bağımsız ve objektif bir güvence ve danışmanlık faaliyetidir⁹².
- **Bağımsız Denetim:** Bir işletmenin ekonomik faaliyetleri sonucunda hazırlanan finansal tablo ve diğer finansal bilgilerin önceden belirlenmiş ölçütlere uygunluğu ve doğruluğunun makul güvence sağlayacak yeterli ve uygun bağımsız denetim kanıtları ile bağımsız denetim standartlarında öngörülen gerekli tüm bağımsız denetim tekniklerinin uygulanarak, defter, kayıt ve belgeler üzerinden değerlendirilmesi ve sonuçlarının bir rapora bağlanmasıdır.⁹³
- **Kamu Denetimi :** Bir kurum veya kuruluşun ya da belirli bir plan, program veya projenin işleyişinin ve çıktılarının önceden belirlenmiş standartlara uygunluk derecesinin; araştırma, gözlemlenme, sorgulama gibi yöntemlerle tespit

⁹² Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu Geçiş Dönemi Eğitim Notları, 2013, s.14, <http://www.kgk.gov.tr/contents/files/pdf/egitim/fatih/denetim.pdf> (08.04.2014)

⁹³ http://www.denetimnet.net/Pages/bagimsiz_denetim_ile_ilgili_bilgiler.aspx (09.03.2014)

edilmesi ve elde edilen bulguların objektif ve sistematik bir biçimde değerlendirilerek ilgili taraf veya taraflara iletilmesi sürecidir.⁹⁴

Amaçlarına Göre Denetim Türleri;

- **Faaliyet denetimi:** Bir işletmede yürütülen faaliyetlerin etkinlik ve verimlilik ilkeleri çerçevesinde değerlendirilmesidir. Bu denetim türünde denetçi işletmenin kaynaklarının rasyonel bir şekilde tüketilip tüketilmediği konusunda incelemeler yapmaktadır. Bu yüzden bir anlamda işletme yönetiminin performansını değerlendirmektedir.⁹⁵
- **Uygunluk denetimi:** Bir işletmenin faaliyetlerinin ve finansal işlemlerinin gerek yasal düzenlemelere gerekse işletme içinde düzenlenmiş politika ve prosedürlere uygunluğunu belirlemek amacıyla yürütülen incelemelere uygunluk denetimi denir.⁹⁶
- **Finansal Tabloların Denetimi:** İşletmeler tarafından hazırlanan finansal tabloların Genel Kabul Görmüş Muhasebe ilkeleri'ne uygun hazırlanıp hazırlanmadığı konusunda yapılan denetim faaliyetidir.⁹⁷

2.2.3. Denetçi Türleri

Denetçi, denetim faaliyetini yürüten, mesleki bilgi ve deneyime sahip, bağımsız davranabilen ve yüksek ahlâkî nitelikleri taşıyan uzman bir kişidir. Denetçiler genel olarak üç gruba ayrılır:⁹⁸

- **Bağımsız Denetçi:** "Bağımsız denetçiler, müşterilerine profesyonel denetim

⁹⁴ <http://www.kgk.gov.tr/contents/files/pdf/egitim/fatih/denetim.pdf> (08.04.2014)

⁹⁵ <http://www.kgk.gov.tr/contents/files/pdf/egitim/fatih/denetim.pdf> (08.04.2014)

⁹⁶ <http://www.kgk.gov.tr/contents/files/pdf/egitim/fatih/denetim.pdf> (08.04.2014)

⁹⁷ <http://www.kgk.gov.tr/contents/files/pdf/egitim/fatih/denetim.pdf> (08.04.2014)

⁹⁸ Ahmet Taşpınar, "Türkiye'de ve Dünyada Denetim Standartlarının Oluşumuna Genel Bir Bakış", Maliye Dergisi, Sayı.148, Ocak-Nisan 2005, s.41, http://dergiler.sgb.gov.tr/calismalar/maliye_dergisi/yayinlar/md/md148/turkiyedevedunyada.pdf (06.10.2013)

hizmeti sunan ve tek başına çalışan uzman kişiler ile bir denetim işletmesinde görevli kişilerdir”.

- **İç Denetçi:** Bağlı buldukları işletmede iç denetim hizmeti yapan bölümün üyeleridir.
- **Kamu Denetçisi:** Kamusal örgütlere bağlı olarak çalışan denetçilerdir.

2.2.4. Kazanç Yönetimi ve Bağımsız Denetim İlişkisi ve Bağımsız Dış Denetçinin Sorumluluğu

Bağımsız Dış Denetçi, müşterilerine profesyonel denetim hizmeti sunan ve tek başına çalışan uzman kişiler ile bağımsız denetim kuruluşunda görevli olan ve eğitimleri, deneyimleri ve/veya bağımsız olma nitelikleri ile çeşitli denetim işlevlerini en iyi şekilde yürütebilecek yetenekteki kişilerdir.⁹⁹

Sermaye Piyasası Kanunu (SPK) Seri X:No:22 Sayılı Tebliğ’in 4/a maddesinde bağımsız dış denetçi, “bağımsız denetim kuruluşlarının bağımsız dış denetim ile görevlendirdiği her kidedeki denetim elemanları” şeklinde tanımlanmıştır. Bağımsız denetim kuruluşu kavramı ise belirtilen şartları taşıyan ve kanun uyarınca sermaye piyasasında bağımsız denetimle yetkilendirilen kuruluşları ifade etmektedir.

Bağımsız dış denetçinin kazanç yönetimi uygulamalarının önlenmesi ve tespitinde aşağıdaki hususlara dikkat etmesi gerekmektedir;¹⁰⁰

- Stoklar (UMS 2) Standardı çerçevesinde, stokların net gerçekleştirilebilir değerlerinin hesaplanmasında özellikle tahmini satış fiyatının mevcut piyasa koşulları dikkate alınarak objektif olarak belirlenmesi ve hesaplanan net gerçekleştirilebilir değer maliyetin altına düşmesi halinde farkın mutlaka giderleştirilmesi,

⁹⁹ Ersin Güredin, “ Denetim ve Güvence Hizmetleri”, **Arıkan Basım Yayın Dağıtım**, 11. Baskı, İstanbul, 2007, s.19

¹⁰⁰ <http://www.spk.gov.tr/apps/haftalikbulten/displaybulten.aspx?yil=2009&sayi=2&submenuheader=null&ext=.pdf> (08.09.2013)

- Hasılat (UMS 18) Hasılat Standardı çerçevesinde,
 - a) Mal satışlarının muhasebeleştirilmesinde, başta mallar üzerindeki yönetim etkinliğinin sürdürülmemesi şartı olmak üzere standardın 14'üncü paragrafında belirtilen şartların sağlandığının teyit edilmesi,
 - b) Hizmet satışlarının muhasebeleştirilmesinde, başta işin tamamlanma düzeyinin güvenilir biçimde ölçülebilmesi olmak üzere standardın 20'nci paragrafında belirtilen şartların sağlandığının teyit edilmesi,
 - c) Muhasebeleştirilen hasılatın gerçeğe uygun değerle finansal tablolara alınmasında standardın 11'inci paragrafı uyarınca özellikle vadeli satışlarda satışın nominal tutarı ile gerçeğe uygun değeri arasındaki farkın ayrıştırılması. **Örneğin;** bir satış karşılığında belirli vadelerde para ile tahsilat söz konusu olduğunda aradaki fark dönemler itibariyle faiz geliri olarak sınıflandırılır,
- Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar (UMS 37) Standardı kapsamında, aleyhe açılmış davalarda olduğu gibi geçmişteki bir olaydan kaynaklanan yükümlülükler için karşılık ayrılıp ayrılmayacağına ilişkin yapılacak değerlendirmelerde, ekonomik fayda içeren kaynakların işletmeden çıkma olasılığının objektif bir şekilde değerlendirilmesi, gerektiğinde yapılan değerlendirmenin objektifliğinin kanıtlanabilir olması ve standardın 25'inci paragrafında da belirtildiği üzere yükümlülük tutarının güvenilir bir şekilde tahmin edilmesi şartının çok nadiren sağlanamayacağı hususlarının unutulmaması,
- İnşaat Sözleşmeleri (UMS 11) Standardı çerçevesinde, inşaat sözleşmelerinde yüklenici işletmenin gelecekte yapılacak işlere ilişkin maliyetlere katlanması durumunda, işe henüz başlanılmadığından, finansal tablolara o işe ilişkin olarak herhangi bir gelir kaydedilmemesi, standardın 27'nci paragrafı uyarınca söz konusu maliyetlerin geri kazanılması muhtemel olması halinde, yapılmakta olan işler olarak aktifleştirilmesi,

hususundaki uygulamalara dikkat edilmesi gerekmektedir.

2.2.5. Kazanç Yönetimi ve İç Denetim İlişkisi ve İç Denetçinin Sorumluluğu

İç denetim, uygulanan iç kontrol uygulamalarını tatmin edici düzeyde işlediğini teyit etmek amacıyla kendi yararına sürdürdüğü bir denetimdir. İç denetim, işletme yönetimine yardımcı olmak amacıyla işletmenin muhasebe, mali ve diğer faaliyetlerini incelemek için yapılan bağımsız bir inceleme ve değerlendirme faaliyetidir.¹⁰¹

İç kontrol sistemi “finansal raporlamanın güvenilirliği, işletmenin faaliyetlerinin etkinliği ve verimliliği, yasalara ve diğer düzenlemelere uygunluk şeklinde üç grupta sınıflandırılan iç kontrol sisteminin amaçlarının başarılmasına yönelik olarak yeterli ölçüde güvence sağlamak üzere oluşturulan ve işletmenin yönetim kurulu, üst yönetici ve diğer personeli tarafından etkilenen bir süreç”¹⁰² olarak tanımlanmıştır.

İşletmenin iç kontrol yapısının güçlü olması ve iç denetim faaliyetlerinin dikkatli bir şekilde gerçekleştirilmesi; varlıkların korunmasını, hatalı ve hileli işlemlerin önlenmesini, muhasebe kayıtlarının eksiksiz ve geçerli olmasını, finansal bilgilerin zamanında hazırlanmasını sağlamak ve yönetimin gerçek verileri olduğundan farklı göstermesinde azaltıcı rol üstlenmektedir.¹⁰³

¹⁰¹ Ali Alagöz, “İşletmelerde İç Kontrol Sisteminin Önemi ve Denetim Komiteleri İle İç Denetim Birimi İlişkisinin Hata ve Hilelerin Önlenmesindeki Rolü”, **Tablet Yayınları**, Konya, Şubat 2008, s.104

¹⁰² Nuran Cömert Doyrangöl, “İşletme Çevresindeki Olumsuz Gelişmeler Karşısında İç Denetimin Yeri ve Önemi”, Türkiye’de Muhasebe Denetim Alanında Yayınlanan Araştırmalar ve Seçme Yazılar, Edit: Şaban Uzun ve Seval Kardeş Selimoğlu, **İSMMMO Yayınları**, No.82, s.302

¹⁰³ Abdullah Tekin, Nurcan Kabadayı, “Kazanç Yönetimi”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt 14, Sayı1-2, 2011, s.136

3. KAZANÇ YÖNETİMİNİN ÖLÇÜLMESİNE YÖNELİK İSTANBUL MENKUL KIYMETLER BORSASINDA KAYITLI İŞLETMELER ÜZERİNE BİR UYGULAMA

3.1. KAZANÇ YÖNETİMİNİN ÖLÇÜLMESİ

Kazanç yönetimi direkt olarak ölçülemediği için, kazanç yönetiminin ölçülmesine yönelik olarak literatürde farklı modeller ortaya konmaktadır. Kazanç yönetiminin tespitinde kullanılan başlıca modeller ve kullanılan yöntemler Tablo 3.1. de gösterilmiştir.

3.1.1. KAZANÇ YÖNETİMİNİN ÖLÇÜLMESİNE YÖNELİK MODELLER

3.1.1.1. Kazanç Yönetiminin Ölçülmesinde Kullanılan Modeller

Kazanç yönetimi uygulamalarını tespit etmeye diğer bir ifadeyle tahmin etmeye yönelik modeller incelendiğinde karşımıza ilk olarak tahakkuk kavramı çıkmaktadır. “Tahakkuk kavramı (esas), her hangi bir olayın etkisinin veya işlemlerin nakit girişi veya çıkışı olduğunda değil, bu işlem veya olay gerçekleştiği zaman ilgili oldukları dönemin muhasebe kayıtlarına alınarak o dönemin finansal tablolarında raporlanması esasıdır.”¹⁰⁴ Başka bir ifade ile; Tahakkuk kavramı, bir faaliyete ilişkin gelir ve giderlerin ortaya çıktığını, ancak buna ilişkin nakit giriş ve çıkışının henüz gerçekleşmediğini ifade eder.¹⁰⁵ Buna göre bir mal veya hizmet alınmış fakat herhangi bir ödeme yapılmamış yahut mal veya hizmet teslimi yapılmış fakat buna ilişkin bir tahsilât yapılamamıştır.

Kazanç yönetiminin tespiti için kullanılan modellere bakıldığında önce toplam tahakkukları dikkate alan modeller göze çarpmakta ve diğer taraftan bazı modeller ise finansal oranlar üzerine odaklanmaktadır. Toplam tahakkukları hesaplamada daha çok bilanço yaklaşımı¹⁰⁶ diye adlandırılan hesaplamanın kullanıldığı görülmektedir.

¹⁰⁴ TMSK, Kavramsal Çerçeve, Madde:22

¹⁰⁵ Rıdvan Bayırlı, **a.g.e.**, s.91

¹⁰⁶ **Bilanço Yaklaşımı:** Hareket noktası bilanço kalemleridir. Bu yöntemde kar, işletmenin dönem başı ve dönem sonu öz sermayelerinin karşılaştırılması ve işletmeye ilave edilen ve işletmeden çekilen değerlerin dikkate alınması suretiyle hesaplanmaktadır. Bilanço yaklaşımında karı oluşturan unsurlar sadece gelir ve giderler değildir. Bunların dışında kazanç ve kayıplarda karı etkileyen unsurlardır. Gelir Vergisi Kanununda karın tespiti bilanço yaklaşımın göre yapılmıştır.(GVK md.38)

Toplam tahakkukları;

1. İhtiyari tahakkuklar,
2. İhtiyari olmayan tahakkuklar olarak sınıflandırabiliriz¹⁰⁷.

Gelirin ve giderin zamanının ve miktarının tepe yöneticisinin inisiyatifin de olup olmamasına göre ;

İhtiyari tahakkukları örnekle açıklamaya çalışırsak, yöneticilerin satışlara uygulanan vade ile ilgili bir tasarrufu söz konusu ise ve bunu kullanarak uzun vade de satışları arttırmadan sadece uygun vade sunarak gelecek yıl için verilmiş siparişleri bu yıla aktarabiliyorlarsa, bu yolla elde edilen gelirler içinde bulunan mali yıl için **ihtiyari tahakkuk** olarak değerlendirilir. İhtiyari tahakkuklar, faaliyet sınırlarını aşabilen tahakkuklardır.¹⁰⁸ Buna karşın **ihtiyari olmayan tahakkuklar** ise şirket politikasına dayalı olarak tutarı belirlenen ve değiştirilmesi pek mümkün olmayan rakamlardır. Örneğin; eğitim harcamaları gibi.

Kazanç yönetiminin tespitinde tahakkukları dikkate alan modeller aşağıda tablo halinde sunulmuştur ve bu modeller sırasıyla açıklanacaktır.

¹⁰⁷ Rıdvan Bayırlı, **a.g.e.** , s.92-95

¹⁰⁸ Rıdvan Bayırlı, **a.g.e.** , s.94

Tablo 3.1.Kazanç Yönetimin Tespitinde Kullanılan Başlıca Modeller

Model	Kullanılan Yöntem	Amaç	Örnekleme	Sonuç	Modellerin Özelliği ¹⁰⁹
Healy(1985)	Tahakkuk Modeli	Yöneticilerin, bonus ve primlerini maksimize edip etmediklerinin tespiti amaçlanmaktadır.	1930-1980 yılları arasında 94 şirkete ait 12527 şirket/yıl verisi	Yöneticilerin teşvik primlerini arttırmak amacıyla kazanç yönetimi uygulamalarına başvurdukları tespit edilmiştir.	Geçen yılın toplam tahakkuklarından hareketle bu yılının ihtiyari tahakkukları hesaplanmıştır.
DeAngelo(1986)	Tahakkuk Modeli	Yöneticilerin, halka kapalı hale gelme sürecinde hisse senetlerini ucuza satın almak için kazanç yönetimine başvurup başvurmadıklarının tespiti amaçlanır.	New York ve AMEX borsalarında işlem gören 64 adet şirketin 1973-1982 yıllarına ait verileri incelenmiştir.	Hisse senetlerini satın alarak halka kapalı hale gelen şirketler de yöneticilerin kazanç yönetimi uygulamaları ile kazancı düşük gösterme eğilimi içerisinde olduklarına dair anlamlı sonuçlara ulaşamamıştır.	Geçen yılın toplam tahakkukları ile bu yılın toplam tahakkukları arasındaki farktan hareketle bu yılın ihtiyari tahakkukları hesaplanmıştır.
Jones Modeli(1991)(1995)	Tahakkuk Modeli	Amerika'da faaliyet gösteren şirketlerin ithalat desteğinden yararlanmak için kazanç yönetimine başvurup başvurmadıklarının tespiti amaçlanmaktadır.	Otomobil(4),Lastik(4) Çelik(2),Pamuk(5) ve Ayakkabı(8) olmak üzere 23 şirketin 1980-1985 yılları arasındaki finansal tabloları kullanılmıştır.	İnceleme dönemlerinde, şirket yöneticileri ihtiyari tahakkukları kullanmak suretiyle gerçekleştirdikleri kazanç yönetimi uygulamaları ile karı düşürdükleri tespit edilmiştir.	1991 yılında ilk defa ihtiyari tahakkukları toplam tahakkuklardan hareketle hesaplamayan modeli geliştirmiştir. Bunun yerine regresyon modeli çerçevesinde ihtiyari tahakkukları tahmin ederek bunu kazanç yönetimi ölçüsü olarak kabul etmiştir. 1995 yılında jones'un geliştirdiği regresyon modeline alacakları eklemiştir.
Beneish Modeli(1997-1999)	Finansal Oranlar	Çok hızlı büyüyen şirketlerin kazanç yönetimine başvurup başvurmadıkları belirlenir.	1983-1992 yılları arasında kontrol örnekleme olarak 2658 şirket ve GKGMI ihlal eden 64 adet şirkete ait veriler kullanılmıştır.	Modelin kazanç yönetimi uygulama olasılığının vaktinde değerlemeye imkan tanıdığı tespit edilmiştir. Yatırımcıların anormal dönüşler yapabileceğini ispat etmiştir. Ayrıca geçmiş tahakkuklarla geçmiş bir performansın ölçülmesi için Jones Modeline uyum sağlayarak güçlendirmektedir.	Beneish modelinde 3 yıllık kamuya açıklanan bilgiler kullanılmak suretiyle daha çok şirkete ilişkin verilerin manipülasyon açısından değerlendirilmesi mümkün olabilmektedir.

¹⁰⁹ Selim Eren, a.g.e. , s.34

3.1.1.1.1. Healy Modeli

Healy modeli literatür de kullanılan ilk modeldir. Healy bu modeli ile finansal bilgi manipülasyonu modellerinden "büyük temizlik muhasebesini"¹¹⁰ test etmiştir. Bu modelde "ihtiyari olmayan tahakkuklar" aşağıdaki gibi hesaplanmıştır.¹¹¹

$$NDA_t = 1/n + \sum (TA_t / A_{t-1})$$

NDA_t = Tahmini olmayan ihtiyari tahakkuklar

TA_t = Toplam Tahakkuklar

A_{t-1} = Bir Önceki Yıl Toplam Aktifi

n = Gözlem Yıl Sayısı

Healy, 1985 yılında yapmış olduğu çalışmasında, teşvik primi ile ödüllendirilen işletme yöneticilerin alacakları teşvik primlerini arttırmak için toplam tahakkukları kullanarak kazanç yönetimi uygulamalarını yaptıklarını öne sürmüştür. Çalışmasında işletme yöneticilerinin işletme karına göre teşvik almalarının, tahakkuk ve muhasebe işlemlerinde karar verirken yöneticileri etkilediğini test etmiştir.¹¹²

Teşvik primi¹¹³ genelde gelirlerin bir fonksiyonu olarak tanımlanmaktadır.¹¹⁴ İşletme dönem için de belirli bir geliri hedeflemekte ve gelirler bu

¹¹⁰ **Büyük Temizlik Muhasebesi:** şirketlerde yönetimlerin değiştiği dönemlerde, yeni yönetimin bazı verimsiz aktifleri gider yazmak suretiyle bilançosundan çıkarması, böylece bir taraftan geçmiş yönetimin görevde olduğu dönemlerin olduğundan daha zararlı, diğer taraftan gelecek dönemlerin daha karlı olduğu izlenimi yaratılmasına yönelik işlem ve uygulamalardır. (Bakınız <http://www.baskent.edu.tr/~gurayk/kisiselearningmanipulation2.pdf>)

¹¹¹ Patricia M. Dechow, Richard G. Sloan ve Amy P.Sweeney. "Detecting Earnings Management", *The Accounting Review*, Vol.70, No.2, April 1995, p.197

¹¹² Paul M. Healy, "The Effect Of Bonus Schemes On Accounting Decisions", *Journal of Accounting and Economics*, Vol.7, No.1, North-Holland 1985, p.86

¹¹³ Healy'e (1985) göre, ABD şirketlerinde yöneticiler performans planları (performance plans) veya teşvik planları (bonus schemes) ile ödüllendirilmektedir. Esas itibarıyla performans planları ile teşvik planları benzer olup, uzun vadeli (3-5 yıl) ve daha fazla kriterin iç içe geçmesiyle daha detaylı olarak tanımlanan performans planları, yıllık olarak tanımlananlar ise teşvik planı olarak adlandırılmaktadır. Performans planları ile ilgili verileri ayırtmak zor olduğundan, çalışmada yıllık olarak tanımlanan teşvik uygulamaları dikkate alınmış olup, teşvik uygulamaları teşvik primi olarak adlandırılmıştır.

¹¹⁴ Cemal Küçüksozen ve Güray Küçükkocaoğlu, "Finansal Bilgi Manipülasyonu: İmkb Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Çalışma" <http://www.baskent.edu.tr/~gurayk/kisiselearningmanipulation2.pdf>, s.15, (03.11.2013)

hedefin üzerine çıktığında yöneticilere belirli oranlarda ve çeşitli şekillerde ek kazanç verilmekte, gelirin altında kaldığında ise yöneticiler teşvik primi alamamaktadır.

Healy'nin (1985) temel varsayımı yöneticilerin görevde kaldıkları süre boyunca yapabilecekleri kazanç yönetim (muhasebe hileleri) toplamının "0" olacağıdır. Mevzuatın getirdiği kısıtlamalar ve bağımsız denetim gibi faktörler dikkate alındığında sürekli olarak gelir azaltıcı ve arttırıcı yönde finansal bilgi manipülasyonu yapmak mümkün değildir. Bu bakımdan belirli bir dönem gelir arttırıcı finansal bilgi manipülasyonu yapılması, bunu takip eden dönemlerde ise bunun tam tersi politikaların izlenmesini gerekli kılmaktadır.

Healy'nin ortaya koyduğu beklentiler doğrultusunda, şirket yöneticileri tanımlanan teşvik primine esas düzenleme çerçevesinde kendi faydalarını maksimize edecek şekilde her dönem kazanç yönetimi uygulamasına başvurmuşlardır.¹¹⁵

3.1.1.1.2. DeAngelo Modeli

DeAngelo(1986), halka açık bir şirketin piyasada dolaşımında (yatırımcıların elinde) olan hisse senetlerini geri satın almak (management buy-out) suretiyle halka kapalı bir şirket haline dönüştürülmesi için yöneticilerin hisse senetlerinin değerini düşük göstermek amacıyla kazanç yönetimi uygulamalarına başvurup başvurmadıklarını araştırmıştır.

DeAngelo modeli kazanç yönetimi uygulamalarının tespiti için “ihtiyari olmayan tahakkukları” esas almıştır ve aşağıdaki gibi hesaplamıştır.¹¹⁶

$$NDA_t = (TA_t - TA_{t-1}) / A_{t-1}$$

NDA_t = Tahmini İhtiyari Olmayan Tahakkuklar,

¹¹⁵ Cemal Küçüksozen ve Güray Küçükkocaoğlu, “ Finansal Bilgi Manipülasyonu: İMKB şirketleri Üzerine Ampirik Bir Çalışma”, **Muhasebe Bilim Dünyası (MÖDAV) 1st International Accounting Conference on the Way to Convergence Bildiri Kitabı**, İstanbul, 3-5 November 2004, s.16.

¹¹⁶ Patricia M. Dechow, Richard G. Sloan ve Amy P.Sweeney. **a.g.e.**, p.198

TA_t = Toplam Tahakkuklar,

TA_{t-1} = Bir Önceki Yıl Toplam Tahakkukları,

A_{t-1} = Bir Önceki Yıl Toplam Aktifi

Çalışmasında, hisse senetleri NYSE (New York Stock Exchange) ve AMEX (American Stock Exchange) 1973-1982 yılları için işlem gören 64 şirket üzerinde yer almaktadır.¹¹⁷ Ancak çalışma sonucunda verilerin hisse senetlerini satın almadan önce kazanç yönetimi uygulamalarına başvurarak tahakkukları değiştirmek yoluyla mali tablolarında geliri olduğundan düşük gösterme eğiliminde oldukları tespit edilememiştir.

DeAngelo modelinin Healy modelinden farkı, DeAngelo modelinde ihtiyari tahakkuklar geçmiş dönemin toplam tahakkuklarından hareketle değil, bu yılki toplam tahakkukların farkından hareketle hesaplanmaktadır. Buna karşılık her iki model için zayıf ortak nokta ise ‘‘ihtiyari olmayan tahakkukların’’ incelenen periyotta sabit¹¹⁸ olduğudur.¹¹⁹

İki modelin diğer bir ortak noktası ise; her iki modelin de, ihtiyari tahakkukların tahmin edilmesinde, tahmin döneminde ortaya çıkan toplam tahakkukları dikkate almalarıdır.

3.1.1.1.3. Jones Modeli

Jones modelinde, kazanç yönetimi uygulamalarının tespiti için ‘‘İhtiyari toplam tahakkukları’’ esas almıştır. İhtiyari toplam tahakkukları esas alarak ihtiyari tahakkukların tespit edilmesinde ihtiyari olarak kabul edilen tek bir tahakkuk hesabı yerine, toplam tahakkuklar kullanmış ve toplam içerisinde ihtiyari olan kısmın tespit edilmesi amaçlamıştır. Çünkü Jones’e göre toplam ihtiyari tahakkuklar kazancın manipüle edilmesinde önemli bir rol oynamaktadır.¹²⁰

¹¹⁷ Linda E.DeAngelo, ‘‘Accounting Numbers as Market Valuation Substitutes: A Study of Management Buyouts of Public Stockholders’’, **The Accounting Review**, Vol.61, No.3, July 1986, p.401

¹¹⁸ Bu durum istatistikte ‘‘Homoscedasticity’’ varsayımı olarak adlandırılmaktadır.(Varyansın regresyon doğrusu boyunca açıklayıcı (tahminleyen) değişkenin (X) tüm değerleri için aynı olması varsayımı olarak açıklanmaktadır.

¹¹⁹ Rıdvan Bayırlı ,**a.g.e.** s.247

¹²⁰ Cemal Küçüksozen, **a.g.e.** s.261

Jones modeli aşağıdaki gibi formüle edilmiştir.¹²¹

$$TA_{it} / A_{it-1} = \alpha_i [1/A_{it-1}] + \beta_{1i} [\Delta REV/A_{it-1}] + \beta_{2i} [PPE_{it}/A_{it-1}] + \varepsilon_{it}$$

halini almaktadır. Burada;

- TA_{it} : İ şirketinin t yılındaki Toplam tahakkuklar¹²²,
 A_{it-1} : İ şirketinin t-1 yılındaki Aktif büyüklüğünü,
 ΔREV : Gelirlerdeki değişimi,
 PPE_{it} : Brüt maddi duran varlıkları,
 ε_{it} : t yılında i şirketinin hata terimini,
 i : 1, ..., N Şirket Endeksini,
 t : 1, ..., T_i çalışmada kullanılan şirket için endeks yıllarını göstermektedir.

Jones çalışmasıyla; Amerika'da faaliyet gösteren şirketlerin ithalat desteğinden yararlanmak için kazanç yönetimine başvurup başvurmadıklarının tespiti amaçlanmaktadır. Bu kapsamda; otomobil, lastik, çelik, pamuk ve ayakkabı sektöründeki 23 şirkete ilişkin 1980-1985 yılları arasındaki dönemlere ait finansal tablolar incelenmiştir. Jones çalışmasının, inceleme dönemlerinde, şirket yöneticilerinin ihtiyari tahakkukları kullanmak suretiyle gerçekleştirdikleri finansal bilgi manipülasyonu ile karı düşürmüş olduklarını tespit etmiştir.¹²³

3.1.1.1.4. Modifiye Edilmiş Jones Modeli

Dechow, Sloan ve Sweeney'e (1995) yaptıkları çalışmada Jones modelini biraz daha geliştirmişlerdir.¹²⁴ Düzeltilmiş Jones modelinde, kredili satışlar tutarındaki bütün değişimlerin finansal bilgi manipülasyonundan kaynaklandığı zımnı olarak

¹²¹ Jennifer J. Jones, "Earnings Management During Import Relief Investigations", **Journal of Accounting Research**, Vol.29, No.2, Autumn 1991, p.211

¹²² Çalışmada her hangi bir dönem için toplam tahakkuklar; [Nakdi olmayan dönen varlıklardaki değişim] – [Toplam amortisman giderleri ve itfa payları] olarak hesaplanmış; Nakdi olmayan dönen varlıklardaki değişim ise; "[Dönen varlıklardaki değişim – hazır değerlerdeki değişim – kısa vadeli yatırımlardaki değişim] - [kısa vadeli borçlardaki değişim – uzun vadeli borçların kısa vadeli taksitlerindeki değişim – ödenecek vergilerdeki değişim] şeklinde hesaplanmıştır.

¹²³ Cemal Küçüksözen, **a.g.e.**, s.261-264

¹²⁴ Selim Eren, **a.g.e.**, s.36

varsayılmaktadır. Bu varsayım, kredili satışlarda gelirin tanımlanması hususunda takdir hakkı kullanmanın nakit satışlarda gelirin tanımlanmasına göre daha kolay uygulanabileceği, dolayısı ile kredili satış işlemleri ile finansal bilgi manipülasyonunun daha kolay gerçekleştirilebileceği kabulüne dayanmaktadır.¹²⁵

Düzeltilmiş Jones modelinde aşağıdaki formül kullanılmaktadır:¹²⁶

$$NDA_T = \alpha_1(1/A_{t-1}) + \alpha_2(\Delta REV_t - \Delta REC_t) + \alpha(PPE_t)$$

$\Delta REC_t =$ t ile t-1 yılı arasında ticari alacaklardaki değişmeyi gösterir.

3.1.1.1.5. Beneish Modeli(1997)-(1999)

Beneish 1997 ve 1999 yıllarında yaptığı çalışmalarda, olağanüstü finansal performans göstermiş, şirketler üzerinde yapılan analizlerle kazanç yönetimi uygulamasının olup olmadığını tespit etmeyi amaçlamıştır.

Beneish 1997 ve 1999 çalışmalarında kullanılan model;

$$M_i = \beta \cdot X_i + \epsilon_i \text{ şeklinde olup}^{127} \text{ burada;}$$

$M_i =$ Bağımlı değişkeni¹²⁸ (Manipülatör şirketler için 1, kontrol şirketleri için 0)

$X_i =$ Bağımsız değişkenlerin oluşturduğu matrisi

$\beta =$ Model çerçevesinde her bir bağımsız değişken için bulunan katsayıyı,

$\epsilon_i =$ Hata terimini,

ifade etmektedir.

Beneish (1997) yukarıda belirtilen model çerçevesinde finansal bilgi manipülasyonu yaptığını belirlediği 64 şirket ile finansal bilgi manipülasyonuna

¹²⁵ Cemal Küçüksözen, **a.g.e.**, s.265

¹²⁶ Patricia M. Dechow, Richard G. Sloan ve Amy P.Sweeney. **a.g.e.**, p.199

¹²⁷ Messod D. Beneish, "The Detection of Earnings Manipulation", Financial Analysts Journal, Vol.55, No.5, September-October 1999, p.26

¹²⁸ **Bağımlı değişken**, araştırmacının manipüle edemediği, bağımsız değişkene bağlı olarak ortaya çıkan ve araştırmacının sonucu durumunda olan değişkendir. **Bağımsız değişken (X)** araştırmacının manipüle edebildiği, ilgisini yoğunlaştırdığı nicel yada nitel olabilen bir değişkendir. Başka bir anlatımla araştırmada değişkenliği araştırılan ve sonuç olan değişken, bağımlı değişken ; değişkenliği sonucu etkileyen ya da etkileyecek olan değişken, bağımsız değişkendir.(Bakınız: Şener Büyükoztürk, "Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı", **Pegem Akademi** , 2013, 18.Baskı, Ankara, s.3)

başvurmadığını varsaydığı 1.989 şirketin 1987-1993 yılları verilerini incelemiştir. ¹²⁹

Modelde açıklayıcı (bağımsız) değişken olarak;

- Ticari alacaklar endeksi,
- Brüt kar marjı endeksi,
- Aktif kalitesi endeksi,
- Amortisman endeksi,
- Pazarlama, Satış, Dağıtım ve Genel Yönetim Giderleri endeksi,
- Toplam Tahakkukların Toplam Varlıklara Oranı,
- Satışlardaki yıllık değişim ve
- Hisse senetleri fiyatlarındaki yıllık değişim esas alınmıştır.

Beneish 1999'daki çalışmasında, finansal bilgi manipülasyonunu ortaya çıkarmak üzere ortaya koyduğu 1997'deki modelinde, modelin anlamlılığını artırmak üzere bazı değişiklikler yapmıştır. Beneish'e göre 1999 modeli 1997 modelinden üç açıdan farklıdır. ¹³⁰

Bu farklılıklar;

- 1997 modelinde finansal bilgi manipülasyonu yaptığı saptanan 64 örnek şirket kullanılırken 1999 modelinde 74 örnek şirket kullanılmıştır,
- Kontrol şirketleri, 1997 çalışmasında yüksek miktarda beklenmeyen tahakkukları olan şirketler iken, 1999 modelinde manipülatör olarak belirlenen şirketlerle aynı sektörlerde faaliyet gösteren diğer şirketlerdir,
- Finansal bilgi manipülasyonunu açıklayıcı değişkenler her iki modelde de farklıdır ve 1999 modelindeki bağımsız değişkenler, önceki modeldeki değişkenlere göre daha açıklayıcı niteliktedir.

Beneish (1999) modelinde finansal bilgi manipülasyonu yaptığı Securities and Exchange Commission (SEC) tarafından yapılan denetimler sonucunda ya da herhangi

¹²⁹ Messod D.Beneish, "Detecting GAAP violation: Implications for assessing earnings management among firms with extreme financial performance." **Journal of Accounting and Public Policy** 16.3, 1997, p.271-309.

¹³⁰ Cemal Küçüksozen, **a.g.e.** , p.277

bir şekilde tespit edilerek kamuya açıklanan (Securities and Exchange Commission (SEC)'nin web sitesinde yayınlanan Accounting and Auditing Enforcement Release (AAER)'den ya da basında yer alan haberlerden derlenmiştir) 74 adet şirket manipölatör olarak dikkate alınmaktadır.

Modelde, finansal bilgi manipölasyonu yaptığı belirlenen 74 şirkete karşılık, bu şirketlerle aynı sektörlerde faaliyet gösteren ve finansal bilgi manipölasyonu yapmadığı varsayılan 2.332 şirket kontrol şirketi olarak yer almıştır ¹³¹

Modeldeki bağımsız değişkenler 1997 modeline göre farklı olup;

- Ticari alacaklar endeksi,
 - Brüt Kar Marjı endeksi,
 - Aktif kalitesi endeksi,
 - Satışlardaki yıllık değişim (büyüme) endeksi,
 - Amortisman endeksi,
 - Pazarlama, Satış, Dağıtım ve Genel Yönetim Giderleri endeksi,
 - Borçlanma yapısındaki yıllık değişim ve
 - Toplam Tahakkukların Toplam Varlıklara oranı
- şeklinde belirlenmiştir.

(Bu endekler çalışmanın uygulama bölümünde detaylı bir şekilde anlatılacaktır.)

Beneish hazırlamış olduğu modeller ile yukarıda açıklanan değişkenleri kullanarak yapılan analizler sonucunda;

- Manipölatör şirketleri %37,5-56,1 aralığında,
- Kontrol şirketlerini %80-92 aralığında tahmin etmektedir.

¹³¹ Messod D. Beneish, "The detection of earnings manipulation.", **Financial Analysts Journal**, Vol.55, No.5, September-October 1999, p.24

3.2. UYGULAMA

Bu bölümde araştırmanın amaç ve kapsamı, yöntemi ve bulguları açıklanmaya çalışılmıştır.

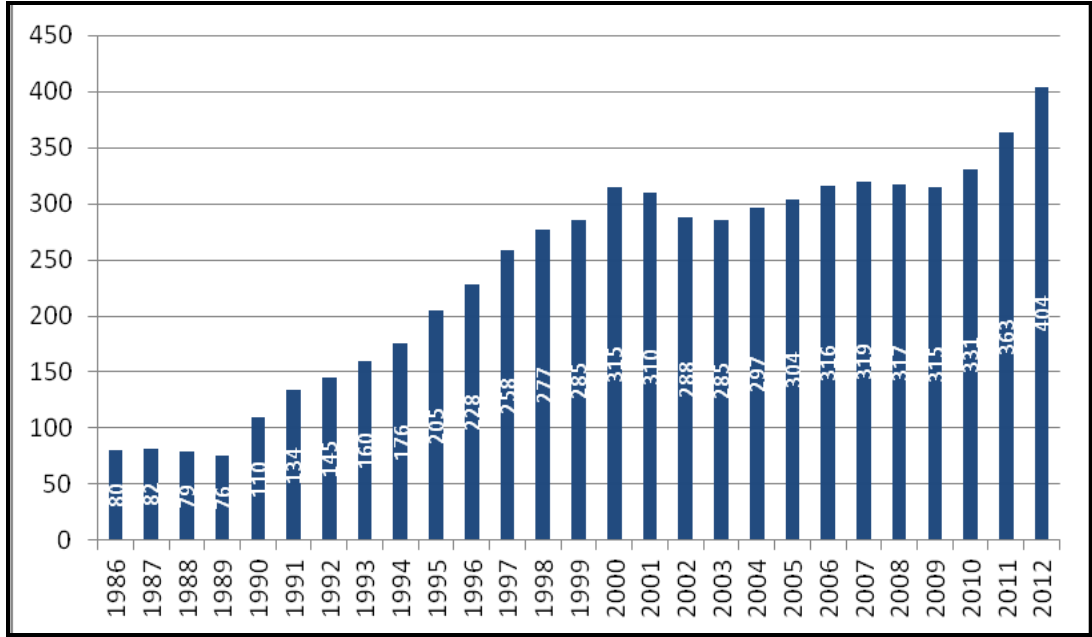
3.2.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

“Bazı özel kazançlar elde etmek niyeti ile dışsal finansal raporlama sürecine kasıtlı olarak müdahale edilmesi”¹³²olarak tanımlanan kazanç yönetimi işletmelerin çeşitli durumlar altında başvurdukları bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Kazanç yönetimi, işletmenin ekonomik performansı hakkında bazı paydaşları yanlış yönlendirme güdüsü ile finansal raporları değiştirmek için raporlama süreci kararlarında işletme yöneticilerinin takdir haklarını kullandıklarında ortaya çıkmaktadır.¹³³

Tezimizin temel amacını, şirketlerin kazanç yönetimi uygulayıp uygulamadıklarının belirlenmesi oluşturmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (Borsa İstanbul) İmalat Sanayi Endeksinde hisse senetleri işlem gören işletmeler araştırmanın kapsamına alınmıştır. Bu bağlamda araştırmaya konu olarak seçilen işletmelerin kazanç yönetimi uygulamaları yapıp yapmadıkları istatistiksel olarak belirlenmeye çalışılmıştır.

¹³² Katherine Schipper, *a.g.e.*, p.91–102.

¹³³ Healy, P. M. ve Wahlen, J. M., A review of the earnings management literature and its implications for Standard setting, *Accounting Horizons*, Vol.13, No.4, 1999, p.365–383.

Şekil 3.1. İMKB’de İşlem Gören Şirket Sayısı

Kaynak : Serpam, ‘‘Türkiye Sermaye Piyasası 2012 Yılı Faaliyet Raporu’’,
http://serpam.istanbul.edu.tr/wp-content/uploads/2013/02/SPR_2012.pdf (03.12.2013)

Araştırma evreni İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) 'nda (Borsa İstanbul (BIST)) imalat sanayinde kayıtlı 190 şirketten oluşmaktadır. Araştırma kısıtları,

- Araştırma, 2010-2012 yıllarına ait 12 aylık mali tablolar, bağımsız denetim ve faaliyet raporlarını kapsamaktadır.
- 2010 yılından sonra hisse senetlerini halka arz eden 44 adet şirket analizin dışında bırakılmıştır.

Bu kapsamda 190 şirketten araştırmaya 146 şirket dahil edilmiş. Bu şirketlerin 2010-2012 yılı finansal ve finansal olmayan verileri kullanılmıştır.

Tablo 3.2. Araştırmaya Katılan Şirketlerin Endüstriyel Dağılımı

Endüstri	Endüstride Yer Alan Şirket Sayısı	Yüzdelerik Dilim	Araştırmaya Dahil Edilen Şirket Sayısı	Yüzdelerik Dilim
Gıda, İçki ve Tütün	30	0,158	20	0,138
Dokuma, Giyim Eşyası ve Deri	26	0,137	21	0,143
Orman Ürünleri ve Mobilya	4	0,021	2	0,014
Kağıt ve Kağıt Ürünleri Basım ve Yayın	18	0,095	13	0,089
Kimya, Petrol Kauçuk ve Plastik Ürünleri	30	0,158	23	0,157
Taş ve Toprağa Dayalı	29	0,153	26	0,178
Metal Ana Sanayi	16	0,084	13	0,089
Metal Eşya, Makine ve Gereç Yapımı	32	0,168	26	0,178
Diğer İmalat Sanayi	5	0,026	2	0,014
TOPLAM	190	1,000	146	1,000

Araştırma kapsamındaki şirketlerin 2010-2012 yıllarına ilişkin bilanço ve gelir tablolarına ait veriler KAP'ın (Kamuyu Aydınlatma Platformu) web sitesinden elde edilmiştir. Kazanç yönetimi uygulaması yapan ve yapmayan şirket ayrımı yapabilmek için İMKB (BIST)'nin 01.01.2005-31.12.2013 tarihleri arasındaki günlük bültenleri ve SPK'nın 01.01.2005-31.12.2013¹³⁴ tarihleri arasında yayınlanan haftalık bültenleri bazı anahtar kelimelerden(finansal tablo, mali tablo, gelir tablosu, kar, zarar, gelir, gider, bağımsız denetim raporu, aktifleştirme, düzeltme) yararlanılarak incelenmiştir. Aynı zamanda KAP'ın web sitesinden araştırma kapsamındaki şirketlere ait bildirimler sorgulanmıştır.

Bu bültenlerde ve bildirimlerde yer alan bilgiler çerçevesinde, SPK tarafından yapılan denetim ve incelemeler sonucunda kazanç yönetimi uygulaması yaptığı belirlenerek kamuya açıklanan ve/veya bağımsız denetim raporlarında kamuya

¹³⁴ Araştırmanın 2005-2013 yılları içinde yapılmasının sebebi; Beneish (1999) modelindeki belirttiği gibi uzun bir dönem içerisinde şirketin bir kez bile olsa manipülasyon yapmış olmasının daha sonra da manipülasyon yapma ihtimalini arttırmasıdır.

açıklanan finansal tablolardaki tutarları değiştirecek şekilde şartlı görüş bulunan ya da finansal tablolarında yer alan tutarları daha sonra yaptıkları açıklamalarla değiştiren şirketler kazanç yönetimi uygulaması yapan şirket olarak kabul edilmiştir. Bunlara ilave olarak, SPK'ya yapılan kayda alma başvurularında finansal tabloların incelenmesi sırasında, bu tablolarda yer alan finansal bilgileri değiştirilerek kamuya açıklayan şirketler de kazanç yönetimi uygulaması yapan şirket olarak kabul edilmiş ve analiz kapsamında bağımlı değişken bu şirketler için "1" olarak tanımlanmıştır.

Kazanç yönetimi uygulaması yapmayan ya da buna ilişkin bir tespit ve kamuya yapılan açıklama bulunmayan (manipülator olmayan) kontrol şirketi olarak kabul edilmiş ve analiz kapsamında bağımlı değişken bu şirketler için "0" olarak belirlenmiştir. Kontrol şirketleri içinde henüz denetim yapılmayan veya denetimler esnasında kazanç yönetimi uygulamasına gittiği halde bu durum herhangi bir şekilde tespit edilerek kamuya açıklanmadığı için, gerçekte manipülator olan şirketler de bulunabilir.

3.2.2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma için model olarak ‘‘BENEISH(1999) MODELİ’’ kullanılmıştır. Beneish modelinin kullanılmasının başlıca nedenleri ise;

- Beneish (1999) modelinin diğer modellerden farklı olarak, sadece tahakkuk esası ile oluşan finansal tablo kalemlerinde yıllar itibariyle ortaya çıkan değişim yanında, kazanç yönetimi göstergesi olabileceği kabul edilen ve finansal tablolardan türetilen bazı rasyoların da bağımsız değişken olarak analize dâhil edilmesidir.
- Modelin oluşturulmasında iki yıllık finansal tablo verilerinin yeterli olacaktır. Dolayısı ile bu modelde şirketlerin uzun bir süreye ilişkin finansal tablo verilerine ihtiyaç bulunmamaktadır.
- Diğer taraftan Beneish'e (1997) göre, bu model, Jones'un (1991) tahakkuk modelini güçlendirmektedir. Bu kapsamda model büyük tutarlarda ihtiyari

tahakkuk¹³⁵ kullanan şirketlerdeki olası kazanç yönetimi uygulamalarını da doğru bir şekilde ortaya koymaktadır. Zira ihtiyari tahakkuklar kazanç yönetimi uygulamaları için yapılabileceği gibi, bundan bağımsız olarak şirketin stratejik hedeflerine yönelik faaliyet kararlarına dayalı olarak da yapılabilmektedir.

Çalışma yapılırken, Beneish (1999) modelinin yanı sıra, Beneish modelinden yararlanılarak hazırlanan, Cemal KÜÇÜKSÖZEN'in kazanç yönetimi uygulamalarından kaynaklanan finansal bilgi manipülasyonunu açıklayıcı birkaç değişkeni de modele dahil edilmiştir.

Tablo 3.3. Çalışmada Kullanılan Endeksler

Beneish(1999)'da Kullandığı Değişkenler		Cemal Küçüksözen(2004)'in Kullandığı Değişkenler	
1	Ticari Alacaklar Endeksi(DSRI)	1	Ticari Alacaklar Endeksi(TAE)
2	Brüt Kar Marjı Endeksi(GMI)	2	Brüt Kar Marjı Endeksi(BKM)
3	Aktif Kalitesi Endeksi(AQI)	3	Aktif Kalitesi Endeksi(AKE)
4	Satışlardaki Büyüme Endeksi(SGI)	4	Amortisman Giderleri Endeksi(AME)
5	Amortisman Giderleri Endeksi(DEPI)	5	Pazarlama,Satış ,Dağıtım ve Genel Yönetim Giderleri Endeksi(PSE)
6	Pazarlama,Satış ,Dağıtım ve Genel Yönetim Giderleri Endeksi(SGAI)	6	Kaynak Yapısındaki Değişim(BYE)
7	Borçlanma Yapısındaki Yıllık Değişim(LVGI)	7	Toplam Tahakkukların Toplam Varlıklara Oranı(T-TVE)
8	Toplam Tahakkukların Toplam Varlıklara Oranı(TATA)	8	Finansman Giderlerinin Satışlara Oranı(FSO)
		9	Stokların Satışlara Oranı(SSE)

Küçüksözen Beneish(1999) modelindeki bağımsız değişkenleri kullanmakla beraber ‘‘satışlardaki büyüme endeksi(SBE)’’ çalışmasına dahil etmemiştir. Bunun yanı sıra Beneish(1999) modelinde yer almayan ‘‘Finansman Giderlerinin Satışlara Oranı’’ ve ‘‘Stokların Satışlara Oranı’’ bağımsız değişkenlerini çalışmasına dahil etmiştir.

Küçüksözen, kullanmadığı Satışlardaki büyüme endeksi (SBE): ‘‘*Satışlardaki yıllık değişim ya da satışlardaki büyüme endeksi nominal değerler üzerinden*

¹³⁵ **İhtiyari Tahakkuk:** Yöneticilerin takdiri sonucu gerçekleşen ya da beklenmedik bir şekilde ortaya çıkan tahakkuklardır. (Bakınız:Rıdvan Bayırlı,‘‘Yaratıcı Muhasebe, Etik, Firma Değeri ve Örnek Bir Uygulama’’,**Yayımlanmamış Doktora Tezi**, Gazi Üniversitesi SBE, 2006, s.94)

hesaplanmaktadır. Beneish (1999) modelinde kullanılan bu değişken hariç diğer bağımsız değişkenler, satışlar ya da aktif toplamına oranlanmak suretiyle hesaplanırken, satışlardaki büyüme endeksi t dönemdeki nominal satışlar tutarının t-1 dönemindeki nominal satışlar tutarına bölünmesi suretiyle hesaplanmıştır. Bu husus yanında çalışmamızda analiz edilen finansal tabloların ilgili olduğu (1992-2002) yıllarda Türkiye’de yaşanan yüksek enflasyon nedeniyle, satışlar rakamında meydana gelen yıllık değişimin nominal değer üzerinden hesaplanmasının anlamlı olmayacağı düşünüülerek, satışlardaki büyüme endeksi analize dahil edilmemiştir.”¹³⁶

Çalışmamızda bu olumsuzluğu ortadan kaldırmak amacıyla Satışlardaki Büyüme Endeksi(SBE) hesaplanırken şirketlerin satış rakamları enflasyondan arındırılarak tekrar hesaplanmış ve bu işlem sonrasında endeks hesaplaması gerçekleştirilmiştir.

Aynı zamanda Türkiye’deki kazanç yönetimi uygulamalarında çok sık karşılaşılan¹³⁷;

- Finansman giderlerinin cari dönem gideri olarak kayıtlara alınması yerine maddi duran varlıklara, stoklara veya finansal duran varlıklara eklenerek aktifleştirilmesi,
- Şirket yönetiminin karı yüksek ya da düşük göstermek amacıyla genel üretim giderlerinin satılan malın maliyeti ya da stoklara değişik oran ya da ölçüde yansıtılması ve
- Stok değerlendirme yöntemlerinin yönetimin amacına bağlı olarak değiştirilmesi veya uygulanması,

neticesinde bu tür kazanç yönetimi uygulamalarının tahmininde modelimizin daha başarılı olmasını sağlamak üzere, Küçüksözen çalışmasında uyguladığı gibi “finansal giderlerin satışlara oranı(FSO)” ve “stokların satışlara oranı(SSE)” endeksleri de çalışmamıza dahil edilmiştir. Yukarıdaki açıklamalar ışığında çalışmamızda kullanmış

¹³⁶ Cemal Küçüksözen ve Güray Küçükkocaoğlu, “ Finansal Bilgi Manipülasyonu: İMKB şirketleri Üzerine Ampirik Bir Çalışma”, **Muhasebe Bilim Dünyası (MÖDAV) 1st International Accounting Conference on the Way to Convergence Bildiri Kitabı**, İstanbul, 3-5 November 2004, s.4.

¹³⁷ Cemal Küçüksözen, “ Finansal Bilgi Manipülasyonu: Nedenleri, Yöntemleri, Amaçları, Teknikleri, Sonuçları ve İMKB Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Çalışma, **Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları**,Yayın No:183, Ankara 2005, s.167

olduğumuz bağımsız değişkenler aşağıdaki gibidir;

Model;

$M_i = \beta \cdot X_i + \epsilon_i$ şeklinde olup formülden;

M_i = Bağımlı değişkeni (Manipülatör şirketler için 1, kontrol şirketleri için 0)¹³⁸

X_i = Bağımsız değişkenlerin oluşturduğu matrisi

β = Model çerçevesinde her bir bağımsız değişken için bulunan katsayıyı,

ϵ_i = Hata terimini ifade etmektedir.

Modelde kullanılan bağımsız değişkenler;

1. Ticari Alacaklar Endeksi,
2. Brüt Kar Marjı Endeksi,
3. Aktif Kalitesi Endeksi,
4. Satışlardaki Büyüme Endeksi,
5. Amortisman Endeksi,
6. Pazarlama, Satış, Dağıtım ve Genel Yönetim Giderleri Endeksi,
7. Borçlanma Yapısındaki Yıllık Değişim,
8. Toplam Tahakkukların Toplam Varlıklara Oranı,
9. Stokların Brüt Satışlara Oranı ,
10. Finansman Giderlerinin Brüt Satışlara Oranı

Uygulamada kullanılacak olan değişkenler aşağıda açıklanmaktadır:

¹³⁸ Eğer bağımlı değişken 0 veya 1 değerini alıyorsa bu modellere ikili tercih modelleri denir. Çalışmamızın konusu ikili tercih (ikili durumlu veya değerli) modellerin konusunu teşkil etmektedir. İkili tercih modellerini tahmin etmede kullanılan üç farklı yaklaşım söz konusudur. Çalışma için bu üç farklı yaklaşımda ‘‘probit analizi’’ kullanılmıştır. (Bakınız: Ali şen, ‘‘Parasal Krizlere Neden Olan Faktörler : Türkiye Analizi, **Akademik Bakış**, Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E- Dergisi, ISSN:1694-528X, Sayı:9 , Mayıs-2006, s.9)

1. Ticari Alacaklar Endeksi(TAE) (Days' Sales in Receivables Index):

$$\frac{\text{Ticari Alacaklar}_t / \text{Brüt Satışlar}_t}{\text{Ticari Alacaklar}_{t-1} / \text{Brüt Satışlar}_{t-1}}$$

- t içinde bulunulan dönem (çalışmamızda belirlenen t yılı 2011)
- t-1 içinde bulunulan dönemden önceki dönem

şeklinde hesaplanmaktadır. Şirketin kredili satış politikasında çok önemli bir değişiklik olmadığı sürece bu endeksin doğrusal bir eğilim izlemesi beklenir. Bu endekste önemli bir artış şirketin gelirlerinin arttırılması ve dolayısıyla karının arttırılmasına yönelik olarak kazanç yönetimi uygulamasına başvurulduğunun göstergesi olabilir. Örneğin; Şirketin dönem karını arttırmak amacıyla konsinye satışlarının ticari alacaklar ve satışlar şeklinde muhasebeleştirilmesi ya da grup içi şirketlerinin cari hesapları üzerinden ticari alacak oluşturulması suretiyle gerçekleştirilebilecek kazanç yönetimi uygulamaları.¹³⁹

2. Brüt Kar Marjı Endeksi (BKME) (Gross Margin Index):

$$\frac{(\text{Brüt Satışlar}_{t-1} - \text{Satılan Malın Maliyeti}_{t-1}) / \text{Brüt Satışlar}_{t-1}}{(\text{Brüt Satışlar}_t - \text{Satılan Malın Maliyeti}_t) / \text{Brüt Satışlar}_t}$$

şeklinde hesaplanmaktadır. Endeksin 1'den büyük olması şirketin brüt kar marjının kötüleşmekte olduğunu göstermektedir. Böyle bir durumda ise işletmenin brüt kar marjını arttırmak amacıyla satış gelirlerinde artış ya da satış maliyetlerinde azalış (ya da her ikisi) izlenimi yaratmak amacıyla kazanç yönetimi uygulamasına başvurabilir¹⁴⁰. Örneğin; Siparişi alınmış ancak henüz yüklemesi yapılmamış ürünlerin müşteriye teslim edilmiş gibi gösterilerek satışı henüz gerçekleşmemiş ürünlere ait gelirin tahakkuk etmeden muhasebeleştirilmesi işlemidir.

¹³⁹ Cemal Küçüksözen ve Güray Küçükkocaoğlu, a.g.e., s.39.

¹⁴⁰ Cemal Küçüksözen ve Güray Küçükkocaoğlu, a.g.e , s.40.

3. Aktif Kalitesi Endeksi (AKE) (Asset Quality Index):

$$\frac{[(1 - ((\text{Dönen Varlıklar}_t + \text{Maddi Duran Varlıklar}_t) / \text{Toplam Varlıklar}_t))]}{}$$

$$[(1 - ((\text{Dönen Varlıklar}_{t-1} + \text{Maddi Duran Varlıklar}_{t-1}) / \text{Toplam Varlıklar}_{t-1}))]$$

şeklinde hesaplanmaktadır. Bu endeksin 1'den büyük olması şirketin giderlerini gelir tablosuna yansıtmak yerine aktifleştirildiğini ve kazanç yönetimi uygulaması yaptığını işaret etmektedir. Bu durum bize aktif kalitesi endeksi ile kazanç yönetimi arasında doğrusal bir ilişki olduğunu yani bu endeks de yaşanacak artışların işletmenin kazanç yönetimi uygulaması yapma ihtimalinde de artışı işaret etmektedir.¹⁴¹ Örneğin; maddi olmayan duran varlıklara ilişkin bazı giderlerin dönem gideri olarak kabul edilmesi ya da aktifleştirilip amortismanına tabi tutulması gibi.

4. Satışlardaki Büyüme Endeksi (SBE) (Sales Growth Index):

$$\frac{\text{Brüt Satışlar}_t}{}$$

$$\text{Brüt Satışlar}_{t-1}$$

şeklinde hesaplanmaktadır. Satışlardaki büyüme başlı başına finansal bilgi manipülasyonu yapıldığını göstermektedir. Bununla birlikte büyüyen şirketler, profesyoneller tarafından diğer şirketlere göre finansal bilgi manipülasyonuna daha yatkın olarak görülmektedir. Çünkü bu şirketlerde, borç öz kaynak yapıları ve kaynak ihtiyaçları yöneticiler üzerinde satışları arttırmak yönünde büyük baskı oluşturmaktadır. Eğer bu tür şirketlerde, büyümedeki yavaşlamaya bağlı olarak hisse senedi fiyatlarında bir düşüş gözlenirse, bu durum şirket yöneticileri açısından finansal bilgi manipülasyonu yapma yönünde daha büyük bir baskı oluşturmaktadır. Bu noktada Beneish (1999) Fridson " *Şirketler çoğunlukla kaçınılmaz olarak büyüme trendlerindeki bir düşüşten, kendileri için maliyetli olduğu sürece kaçınmaya çalışırlar.* "¹⁴² şeklinde

¹⁴¹ Cemal Küçüksözen ve Güray Küçükkocaoğlu, a.g.e, s.40.

¹⁴² Messod D. Beneish, "The detection of earnings manipulation." **Financial Analysts Journal**, Vol.55, No.5, September-October 1999, p. 24-36.

değerlendirmesinden hareketle, satışlardaki büyüme endeksi ile finansal bilgi manipülasyonu olasılığı arasında doğrusal bir ilişki olduğu kanaatindedir.¹⁴³

5. Amortisman Endeksi (AME) (Depreciation Index):

Amortisman Giderleri_{t-1} / (Amortisman Giderleri_{t-1} + Maddi Duran Varlıklar_{t-1})

Amortisman Giderleri_t / (Amortisman Giderleri_t + Maddi Duran Varlıklar_t)

şeklinde hesaplanmaktadır. Endeksin 1'den büyük olması şirketin karını yüksek göstermek üzere amortisman giderlerini azalttığını göstermektedir. Bu da işletmenin kazanç yönetimi uygulamasını kullandığı olasılığını ifade etmektedir.¹⁴⁴ Örneğin; aktiflerin kullanım ömrüne ilişkin tahmini süreyi daha uzun olarak kayıtlara yansıtmak ya da amortisman metodunu gideri azaltacak şekilde değiştirmesi. Hizmet süresi 5 yıl olan bir demirbaşı, daha uzun süre işletmenin aktiflerinde tutabilmek, gideri olduğundan daha az gösterebilmek ve karı arttırmak amacıyla hizmet ömrünü 10 yıl olarak gösterebilir. Böyle bir işlem bu oranın 1 den büyük olmasını ve işletmenin karı yüksek göstermek için kazanç yönetimi uygulamasına başvurduğunu işaret eder.

Amortisman yöntemindeki farklılık işletmenin karlılığında ve fiyat/kazanç oranında da büyük farklılığa neden olmaktadır. Zira imalat sanayinde faaliyet gösteren şirketlerin amortismanına tabi varlıklarında çok fazla hareket olması (alım-satım yapılması) beklenmez. Bu husus dikkate alındığında, bu endekste yıllara göre önemli artışlar olması, amortisman giderleri üzerinde kazanç yönetimi uygulaması olarak değerlendirilebilecek işlemler yapıldığı şeklinde yorumlanabilir.

6. Pazarlama, Satış, Dağıtım ve Genel Yönetim Giderleri Endeksi (PSYGE)

(Sales, General and Administrative Expenses Index):

(Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri_t + Genel Yönetim Giderleri_t) / Brüt Satışlar_t

(Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri_{t-1} + Genel Yönetim Giderleri_{t-1}) / Brüt Satışlar_{t-1}

şeklinde hesaplanmaktadır. Bu endekste, satışlara göre pazarlama, satış, dağıtım

¹⁴³ Cemal Küçüksozen ve Güray Küçükkocaoğlu, **a.g.e.**, s.28.

¹⁴⁴ Cemal Küçüksozen ve Güray Küçükkocaoğlu, **a.g.e.**, s.41.

ve genel yönetim giderleri arasındaki orantısızlığa dikkat edilmesi gerektiği ifade edilmektedir.¹⁴⁵ Bu durumda, bu endeks ile satışlarda büyüme endeksi arasında bir ilişki olduğunu söyleyebiliriz. Eğer herhangi bir kazanç yönetimi uygulaması yok ise bu iki endeks birbiriyle paralel olarak hareket etmelidir. Örneğin; satışların artmasına karşılık satış giderlerinde herhangi bir değişikliğin olmaması giderlerin olduğundan eksik olarak kayıtlara alınması yönünde bir kazanç yönetimi uygulamasının varlığını işaret eder.

7. Borçlanma Yapısındaki Yıllık Değişim (BYDE) (Leverage Index):

$$\frac{(\text{Uzun Vadeli Borçlar}_t + \text{Kısa Vadeli Borçlar}_t) / \text{Toplam Varlıklar}_t}{(\text{Uzun Vadeli Borçlar}_{t-1} + \text{Kısa Vadeli Borçlar}_{t-1}) / \text{Toplam Varlıklar}_{t-1}}$$

$$\frac{(\text{Uzun Vadeli Borçlar}_{t-1} + \text{Kısa Vadeli Borçlar}_{t-1}) / \text{Toplam Varlıklar}_{t-1}}{(\text{Uzun Vadeli Borçlar}_t + \text{Kısa Vadeli Borçlar}_t) / \text{Toplam Varlıklar}_t}$$

şeklinde hesaplanmaktadır. Endeksin 1'den büyük olması şirketin borçluluk oranının arttığını göstermektedir. Modelde bu değişkene yer verilmesinin nedeni borçlanma koşullarını yerine getirememe durumundan kaçınmak amacıyla yapılacak kazanç yönetimi uygulamalarını ortaya çıkarmaya yöneliktir.¹⁴⁶ Küçüksözen'in yapmış olduğu çalışmada, Türkiye'de özellikle kısa vadeli banka kredilerinin daha düşük gösterilmesi amacıyla, bu hesap tutarları gider hesaplarına aktarılmaktadır. **Örneğin;** Kısa vadeli borçlar –banka kredileri hesabı ile alıcılar hesabının birbirine mahsup edilmesi, bilanço dışına çıkarılan banka kredilerinden kaynaklanan faiz ve kur farklarının gelir tablosuna yansıtılmaması yoluyla kazanç yönetimi uygulamasına başvurdukları tespit edilmiştir.

¹⁴⁵ Cemal Küçüksözen ve Güray Küçükkocaoğlu, **a.g.e.**, s.41.

¹⁴⁶ Cemal Küçüksözen ve Güray Küçükkocaoğlu, **a.g.e.**, s.41.

8. Toplam Tahakkukların Toplam Varlıklara Oranı (T-TVE)¹⁴⁷ :

Δ^{148} Dönen Varlıklar – Δ Kasa – Δ (Kısa Vadeli Borçlar

- Δ Uzun Vadeli Borç Anapara Taksit ve Faizleri

- Δ Ödenecek Vergiler ve Diğer Yasal Yükümlülük Karşılıkları)

- Amortisman Giderleri t

Toplam Varlıklar t

şeklinde hesaplanmaktadır. Bu değişken şirket yönetiminin tahakkuklar yolu ile gelirleri arttırmak ya da giderleri azaltmak suretiyle kazanç yönetimi uygulamasına gidip gitmediğini ortaya koymaktadır. Beneish'e göre bu oranın yüksek olması kazanç yönetimi yapılmış olma olasılığını arttırmaktadır.

9. Stokların Brüt Satışlara Oranı (SOSO)

Stoklar t / Brüt Satışlar t

Stoklar $t-1$ / Brüt Satışlar $t-1$

Beneish(1999) modelinde yer almayan bu endeks Küçüksözen tarafından 1992-2002 yılları için İMKB şirketleri üzerine yapılan araştırmada Beneish modelindeki endekslere dahil edilen bir bağımsız değişkendir. Küçüksözen çalışmasında Türkiye'deki kazanç yönetimi uygulamalarında çok sık karşılaşılan bir durum olarak ;

1. Şirket yönetiminin karı düşük ya da yüksek göstermek amacına bağlı olarak genel üretim giderlerinin satılan malın maliyeti ya da stoklara değişik oran ya da ölçüde yansıtılması ve

¹⁴⁷ Beneish'in (1999) çalışmasında TATA formülünde, "uzun vadeli borç anapara ve taksit faizleri" ve "ödenecek vergi ve diğer yasal yükümlülük karşılığı" kalemlerinin başında(-) işareti olmakla beraber, kısa vadeli borçlar kaleminin alt kalemleri olan bu kalemler, formülde kısa vadeli borç kalemi ile birlikte paranteze alınmalıdır. Aksi takdirde nakit dışı işletme sermayesindeki değişim tutarının hesabında kısa vadeli borçlar kaleminin alt kalemleri olan "uzun vadeli borç anapara taksit ve faizleri" ve "ödenecek vergi ve yasal yükümlülük karşılığı" kalemleri iki defa düşülmüş olacaktır. Bu nedenle T-TVE formülü bu düzeltme yapılarak çalışmamıza dahil edilmiştir.

¹⁴⁸ Δ Simgesi t dönemi ile $t-1$ dönemi arasındaki farkın alınmasını durumunu ifade eder.

2. Stok değerleme yöntemlerinin yönetimin amacına bağlı olarak uygulanması ve/veya değiştirilmesi yoluyla kazanç yönetimi uygulaması yaptıkları tespit edilmiştir.

Dolayısıyla bu orandaki yükselişle kazanç yönetimi arasında doğrusal bir ilişki olduğu düşünülmektedir.

10. Finansman Giderlerinin Brüt Satışlara Oranı (FSO):

$\frac{\text{Finansman Giderleri}_t}{\text{Brüt Satışlar}_t}$

$\frac{\text{Finansman Giderleri}_{t-1}}{\text{Brüt Satışlar}_{t-1}}$

şeklinde hesaplanmaktadır. Şirket yöneticileri çeşitli amaçlarla dönem karını artırmak veya azaltmak istediklerinde finansman giderlerinin cari dönem gideri olarak gelir tablosuna yansıtmak yerine alıcılar, stoklar, gelecek yıllara ait giderler, iştirakler, maddi duran varlıklar, maddi olmayan duran varlıklar veya yapılmakta olan yatırımlar hesaplarına eklenerek aktifleştirerek kazanç yönetimi uygulaması yapılmaktadır. Dolayısı ile şirket yönetimleri çeşitli amaçlarla dönem karını artırmak (azaltmak) istediklerinde cari dönem finansman giderlerinin önemli bir kısmını aktifleştirecek (dönem gideri olarak kaydedecek), böylece istedikleri sonucu sağlayabileceklerdir. Vergi mevzuatımızın, finansman giderlerinin dönem gideri olarak kaydedilmesi ya da aktifleştirilmesi konusunda esnek bir yapıya sahip olması,¹⁴⁹ bu tür kazanç yönetimi uygulamalarının yaygın olarak ortaya çıkmasına katkıda bulunmaktadır. Bu çerçevede, bu değişkenle kazanç yönetimi arasında bir ilişki olduğu varsayılmıştır.

¹⁴⁹ Türkiye'deki Vergi mevzuatına göre, finansman giderleri belirli koşullar altında dönem gideri olarak kaydedilebilir veya aktifleştirilebilir. Bu konuda tercih şirketlere bırakılmıştır. Hatta vergi idaresinin cari dönem vergi matrahını arttıracığı için finansman giderlerinin aktifleştirilmesini tercih ettiği dahi söylenebilir.

Tablo 3.4. Vergi Usul Kanunu Hükümlerine Göre Finansman Harcamalarının Muhasebeleştirilmesi

VARLIKLAR	FAİZ HARCAMALARI		
	Kuruluş Dönemi		İşletme Dönemi
	İşletme aktifine alındığı tarihe kadar	İşletme aktifine alındığı tarihten dönem sonuna kadar	İşletme aktifine alındığı dönemden sonraki dönemlerde
Stoklar	Maliyet veya Gider	Maliyet veya Gider	Maliyet veya Gider
Duran Varlıklar	Maliyet	Maliyet veya Gider	Maliyet veya Gider
	KUR FARKLARI		
Stoklar	Maliyet	Maliyet veya Gider	Maliyet veya Gider
Duran Varlıklar	Maliyet	Maliyet	Maliyet veya Gider

Kaynak: Nazlı Kepçe, "Finansman Harcamalarının Muhasebeleştirilmesi ve Mali Tablolarda Raporlanması", *İSMMMO Mali Çözüm Dergisi*, Sayı:57, 2001, s.212-227

3.2.4. Araştırma Bulguları

Kazanç yönetimi uygulamalarının incelenmesinde BENEİSH modeli ile tespit edilen bağımsız değişkenler ile araştırmaya katılan ve kamuya açıklanan bilgiler doğrultusunda manipülâtör-kontrol ayırımında mevcut ilişkisinin olup olmadığının tespit edilmesi için probit analiz¹⁵⁰ yöntemi kullanılacaktır. Çünkü bağımlı değişkenler sürekli değildir. Ayrıca kazanç yönetimi yapan işletmeler ile yapmayan işletmeler olarak bağımsız değişken kategorik olduğu için probit analizi yöntemi kullanılacaktır. Analiz belirlenen değişkenlerle kazanç yönetimi arasında ki ilişkinin anlamlı olup olmadığını, hem de var olan ilişkinin yönünü test etmeyi amaçlamaktadır.

Tezimiz de daha önce sayılan kriterler doğrultusunda yapılan manipülâtör ve

¹⁵⁰ Probit analizi bir dizi bağımsız değişken yardımıyla bağımlı değişkeni açıklamaya çalışan analiz türüdür. Bir başka ifade ile probit analizi, P olasılık değerleri ile açıklayıcı değişkenler arasında ilişki kurmayı amaçlayan ve olasılık değerinin 0 ile 1 arasında kalmasını sağlayan bir istatistikî modeldir. (Bakınız: İpek Cebeci, "Krizleri İncelemede Kullanılan Nitel Tercih Modelleri: Türkiye İçin Bir Probit Model Uygulaması (1998-2009)", *Journal of the Faculty of Economics-Iktisat Fakültesi Mecmuası* 62.1 2012, s.132)

kontrol şirket ayırımına göre ilgili şirketlerin 2011¹⁵¹ yılı verilerine¹⁵² göre yukarıda açıklanan 10 bağımsız değişken değerleri şirketlerin bilanço ve gelir tabloları ve mali tablo dipnotları esas alınarak Microsoft Excel programında hesaplanmış, Satistical, Package For Social Science (SPSS) 17.0 programında probit analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları aşağıdaki gibidir ve sadece araştırmanın amacına uygun olan veriler yorumlanmıştır.

Tablo 3.5. Manipülator ve Kontrol Şirketlerine İlişkin Bağımsız Değişkenlerin Probit Analizi Sonuçları

Bağımsız ¹⁵³ Değişkenler			%95 Güven Aralığında		Anlamlılık Değeri
	Katsayı ¹⁵⁴	Standart Hata	Alt	Üst	
(INTERCEPT)	-20.706	5.1351	-30.770	-10.641	.000
TAE(DSİR)	.039	.1689	-.292	.370	.816
BKME(GMİ)	20.069	4.7114	10.835	29.303	.000
AKE(AQİ)	.323	.1376	.054	.593	.019
AME(DEPİ)	.575	.3958	-.201	1.351	.146
SBE(SGİ)	-1.194	.7931	-2.749	.361	.132
PSYGE(SGAİ)	-1.198	.9528	-3.065	.670	.209
BYDE(LVGİ)	2.536	.6168	1.327	3.745	.000
T-TVE	2.398	1.3494	-.247	5.043	.076
FSO	-1.375	.2768	-1.917	-.832	.000
SOSO	.812	.4929	-.154	1.779	.099

Yukarıdaki analiz sonuçlarında da görüldüğü gibi, %95 güven aralığında istatistiki olarak anlamlı değişken sayısı "4" ve BIC değeri 176,960 dır. İstatistiki olarak anlamlı olmayan bağımsız değişkenler sırasıyla (tek tek) modelden çıkarılarak BIC¹⁵⁵

¹⁵¹ Çalışmada mali tabloların yayınlanma aktüalitesi dikkate alınarak "t" yılı olarak 2011 yılı esas alınmıştır. (t yılı içinde bulunulan dönem)

¹⁵² Araştırmada niceliksel veriler kullanılmıştır. (Niceliksel veri: sayılabilen, ölçülebilen, dolayısıyla rakamsal değerlendirme özelliğine sahip veri.)

¹⁵³ **Bağımsız Değişkenler:** Herhangi bir araştırmada araştırma konusu olan değişkeni etkilediği düşünülen diğer değişkenlerdir. (Bakınız: Beril Durmuş,E.Serra Yurtkoru,Murat Çinko, "Sosyal Bilimler SPSS'le Veri Analizi", Beta, 5.Baskı, 2013, s.8)

¹⁵⁴ Her bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki relatif etkisini açıklar.

¹⁵⁵ BIC (Bayesian Information Criterion): Modelin uygunluğunu kontrol etmek için kullanılır. En düşük BIC değerini veren model seçilir.(Bakınız: Yılmaz Kaya ve Abdullah Yeşilova, "İki Durumlu Karışımli Lojistik Regresyona İlişkin Bir Uygulama", **Bilişim Teknolojileri Dergisi**, Cilt: 4, Sayı: 3, Eylül 2011, s.56)

değerleri gözlemlenecektir.

1.Durum :

Öncelikler modelden %95 güven aralığında istatistiki olarak anlamlı olmayan Ticari Alacaklar Endeksi (TAE) çıkarılmıştır ve probit analizi tekrar uygulanmıştır. Uygulama sonucunda %95 güven aralığında istatistiki olarak anlamlı değişken sayısı "4" ve BIC değeri 172,028 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 3.6. 1.Durum Probit Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişkenler			%95 Güven Aralığında		Anlamlılık Değeri
	Katsayı	Standart Hata	Alt	Üst	
(INTERCEPT)	-20.513	5.0570	-30.425	-10.601	.000
BKMEGMİ	19.966	4.6819	10.789	29.142	.000
AKEAQİ	.323	.1369	.054	.591	.018
AMEDEPİ	.574	.3949	-.200	1.348	.146
SBESGİ	-1.218	.7880	-2.762	.327	.122
PSYGESGAİ	-1.228	.9441	-3.078	.623	.194
BYDELVGİ	2.532	.6185	1.320	3.744	.000
TTVE	2.380	1.3442	-.254	5.015	.077
FSO	-1.367	.2741	-1.904	-.830	.000
SOSO	.820	.4916	-.144	1.784	.095

2.Durum :

%95 güven aralığında istatistiki olarak anlamlı olmayan bir diğer değişken olan Pazarlama, Satış, Dağıtım ve Genel Yönetim Giderleri Endeksi (PSYGE) değişkeni uygulamadan çıkarılmıştır. İstatistiki olarak anlamlı olan bağımsız değişken sayısı "4" ve BIC değeri 168,802 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 3.7. 2.Durum Probit Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişkenler			%95 Güven Aralığında		Anlamlılık Değeri
	Katsayı	Standart Hata	Alt	Üst	
(INTERCEPT)	-22.299	4.8258	-31.758	-12.841	.000
BKME(GMİ)	20.731	4.6048	11.706	29.756	.000
AKE(AQİ)	.357	.1430	.077	.638	.012
AME(DEPİ)	.540	.3947	-.234	1.314	.171
SBE(SGİ)	-.872	.7020	-2.248	.504	.214
BYDE(LVGİ)	2.218	.5007	1.237	3.200	.000
T-TVE	2.356	1.3003	-.193	4.905	.070
FSO	-1.436	.2692	-1.964	-.909	.000
SOSO	.741	.4749	-.189	1.672	.118

3.Durum :

%95 güven aralığında istatistiki olarak anlamlı olmayan bir diğer değişken olan Satışlardaki Büyüme Endeksi (SBE) değişkeni uygulamadan çıkarılmıştır. İstatistiki olarak anlamlı olan bağımsız değişken sayısı "5" ve BIC değeri 166,635 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 3.8. 3.Durum Probit Analizi Sonuçları

Parameter			%95 Güven Aralığı		Anlamlılık Değeri
	Katsayı	Standart Hata	Alt	Üst	
(INTERCEPT)	-22.067	4.7538	-31.384	-12.750	.000
BKME(GMİ)	19.117	4.3921	10.509	27.726	.000
AKE(AQİ)	.352	.1354	.087	.617	.009
AME(DEPİ)	.636	.3837	-.116	1.388	.098
BYDE(LVGİ)	2.142	.5130	1.137	3.147	.000
T-TVE	2.073	1.2681	-.413	4.558	.102
FSO	-1.337	.2580	-1.843	-.832	.000
SOSO	.935	.4625	.029	1.842	.043

4.Durum :

%95 güven aralığında istatistiki olarak anlamlı olmayan bir diğer değişken olan Toplam Tahakkukların Toplam Varlıklara Oranı (T-TVE) değişkeni uygulamadan çıkarılmıştır, kalan 6 adet bağımsız değişken %95 güven aralığında istatiki olarak anlamlı olmuştur ve BIC değeri 164,563 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 3.9. 4.Durum Probit Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişkenler			Wald	95% Güven Aralığı		Anlamlılık Değeri
	Katsayı	Standart Hata		Alt	Üst	
(INTERCEPT)	-22.106	4.6688	22.418	-31.256	-12.955	.000
BKME(GMİ)	19.182	4.3129	19.781	10.729	27.635	.000
AKE(AQİ)	.325	.1275	6.493	.075	.575	.010
AME(DEPİ)	.731	.3664	3.976	.012	1.449	.042
BYDE(LVGİ)	2.072	.5570	13.841	.981	3.164	.000
FSO	-1.315	.2564	26.312	-1.818	-.813	.000
SOSO	.939	.4557	4.245	.046	1.832	.037
Cox and Snell	Nagelkerke	McFadden				
0.358	0.487	0.333				

Modelde yer alan Cox&Snell R Square ve Nagelkerke değerleri bağımlı değişkenin bağımsız değişkenler tarafından ne ölçüde açıklandığını gösteren değerlerdir.¹⁵⁶ Bu iki değer %36 ve %49 ile iyi olduğu söylenebilir. Tablodaki Wald istatistiği sabit terim ile bağımsız değişkenlerin anlamlılığını ifade eder ve katsayı değeri ile standart hata oranının karesine eşittir. Modele dahil edilecek olan bağımsız değişkenlerin %95 güven seviyesinde anlamlı olabilmesi için anlamlılık değerinin %5 altında olması beklenir.

¹⁵⁶ İdris Varıcı, “Hile Riski ve Denetçinin Sorunluluğu: Hile Riskinin Ölçülmesine Yönelik Bir Uygulama”, **Yayımlanmamış Doktora Tezi**, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon, 2011, s.242

	BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLER										Uygulama Sonuçları
	TAE	BKME	AKE	AME	SBE	PSYGE	BYDE	T-TVE	FSO	SOSO	BIC
1.Durum	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	176,960
2.Durum		X	X	X	X	X	X	X	X	X	172,028
3.Durum		X	X	X	X		X	X	X	X	168,802
4.Durum		X	X	X			X	X	X	X	166,635
5.Durum		X	X	X			X		X	X	164,563

Uygulamada yer alan bağımsız değişkenlerin sonuçlarını değerlendirdiğimizde ;

Uygulamada yer alan brüt kar marjı endeksi (BKME), pozitif bir katsayıya (19,182) sahip olup, %95 güven seviyesinde anlamlı bir bağımsız değişken olarak ortaya çıkmaktadır. Bu durum bize bu endekste bir düşüşün finansal bilgi manipülasyonu olasılığını azaltmakta olup, bu durum düşük kar marjına sahip işletmelerde finansal bilgi manipülasyonu olasılığının yüksek olduğunu göstermektedir.

Aktif Kalitesi Endeksi (AKE) pozitif bir katsayıya (0,325) sahip olup %95 güven seviyesinde anlamlı bir değişken olarak ortaya çıkmaktadır. Bu endeks ile kazanç yönetimi uygulama olasılığı arasında doğrusal bir ilişki olduğu kabul edildiğinde analiz sonuçları bize bu değişkendeki bir artışın işletmelerin kazanç yönetimi uygulama olasılığını arttırdığını ifade etmektedir.

Amortisman Endeksi (AME) pozitif bir katsayıya (0,731) sahip olup %95 güven seviyesinde anlamlı bir değişken olarak ortaya çıkmaktadır. İmalat sanayinde faaliyet gösteren şirketlerin amortismanına tabi varlıklarında çok fazla alım-satım söz konusu değildir. Dolayısıyla bu endekste önemli bir artış amortisman giderleri üzerinde kazanç yönetimi uygulama olasılığının arttığını göstermektedir.

Borçlanma Yapısındaki Yıllık Değişim Endeksi (BYDE) pozitif bir katsayıya (2,072) sahip olup %95 güven seviyesinde anlamlı bir değişken olarak ortaya çıkmaktadır. Bu değişkendeki bir artışın şirketlerin borçlanma koşullarını yerine

getirememe durumundan kaçınmak amacıyla kazanç yönetimi uygulama olasılığını arttırmaktadır.

Finansman Giderlerinin Satışlara Oranı (FSO) negatif bir katsayıya (-1,315) sahip olup %95 güven seviyesinde anlamlı bir değişken olarak ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla bu durum finansman giderlerinin satışlara oranı ile kazanç yönetimi arasında yakın bir ilişki olduğunu göstermektedir ve bu endekste oluşacak bir artışın kazanç yönetimi uygulaması olasılığının da azaldığını da söyleyebiliriz.

Stokların Satışlara Oranı (SOSO) pozitif bir katsayıya (0,939) sahip olup %95 güven seviyesinde anlamlı bir değişken olarak ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla bu endekste önemli bir artış kazanç yönetimi uygulama olasılığının arttığını göstermektedir.

Uygulamadan çıkarılan; Ticari Alacaklar Endeksi (TAE), Satışlardaki Büyüme Endeksi (SBE) , Pazarlama, Satış, Dağıtım ve Genel Yönetimin Satışlara Oranı (PSYGE) ve Toplam Tahakkukların Toplam Varlıklara Oranı (T-TVE) %95 güven seviyesinde istatistiki olarak anlamlı görünmemektedir. Bu durum bize kontrol şirketleri ile manipülatör şirketler arasında bu bağımsız değişkenler açısından farklılık olmadığını, aynı özellikleri gösterdiklerini söyleyebiliriz.

Sonuç olarak tezimizde, İMKB’de (BIST) imalat sanayinde faaliyet gösteren şirketlerin kazanç yönetimi uygulamalarının ortaya çıkarılması amacıyla 2011 yılı verileri analiz edilmiş ve analiz sonuçları çerçevesinde ortaya çıkan katsayılar kullanılarak modelin gücünün test edilmesi için aşağıdaki denklem kullanılmıştır.

$$M_i = -22,106 + (19,182 * BKME) + (0,325 * AKE) + (0,731 * AME) + (2,072 * BYDE) + (-1,315 * FSO) + (0,939 * SOSO)$$

Probit analizi sonucunda ulaşılan bu denklem ile bağımsız değişkenlerin 2011 yılı verilerine göre hesaplanan değerleri yukarıdaki denklemde yerlerine konularak 146 şirketin M_i değerleri bulunmuştur. Daha sonra, 151 şirketin 2011-2012 yılı bağımsız

değişken değerleri hesaplanmış, bu bağımsız değişken değerleri 2011 yılı verilerinin analizi sonucunda ortaya çıkan yukarıdaki denklemde yerlerine konularak her bir şirket için Mi değerleri hesaplanmıştır. Bulunan Mi değerlerinin $1/1+e^{-y}$ yardımıyla bulunan değerlerin olasılık değerleri hesaplanmıştır.¹⁵⁷ (Mi sonucunun 0 (sıfır)'a yakın olması halinde manipülatör değil, 1'e yakın olması halinde manipülatör şeklinde değerlendirmek üzere model çerçevesinde hesaplanmaktadır.) Hesaplanan Mi değerleri standartlaştırılmış normal değişkene çevrilmiş ve manipülasyon yapıp yapılmama olasılıkları hakkında fikir elde edilmiştir. Bu kapsamda, 2011 yılında İMKB'de (BIST) hisse senetleri işlem gören 146 şirketten 80 (%54,79) şirket, 2012 yılında İMKB'de (BIST) hisse senetleri işlem gören 151 şirketten 79 (%52,31) şirketin kazanç yönetimi uygulaması yapma olasılığı model tarafından test edilmiştir.

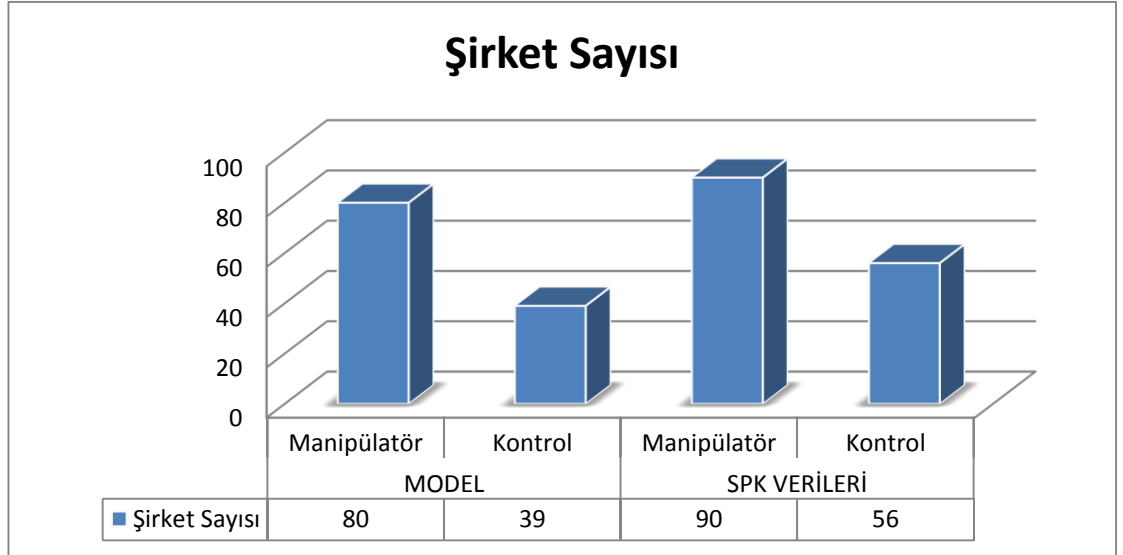
Modeldeki hesaplamalar ile ortaya çıkan tahmin sonuçları daha önce yapılan manipülatör şirket ve kontrol şirket ayrımındaki belirlemeler ile karşılaştırmıştır. Manipülatör olarak belirlenen şirketlerin model çerçevesinde manipülatör şirket olarak tahmin edilme olasılığı ile manipülatör olmadığı varsayılan kontrol şirketlerinin, manipülatör şirket olmadığı tahmin edilme olasılığı hesaplanmış ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

¹⁵⁷ James Wahlen, Stephen Baginski, Mark Bradshaw, "Financial Reporting, Financial Statement Analysis and Valuation: A Strategic Perspective", 2010, s.394

Tablo3.11. Modelin Tahmin Sonuçları

Gözlenen		Tahmin Edilen		
		İşletme Türü		Doğru Yüzdesi
		Manipülasyon Değil	Manipülasyon	
İşletme Türü	Manipülasyon Değil	39	17	69,64
	Manipülasyon	10	80	89
	Toplam Yüzde			81,51 ¹⁵⁸

Modelin sınıflandırma başarısı modelin uygunluğunun belirlenmesinde etkilidir. Bu anlamda model toplam da %81,51 oranında doğru sınıflandırılmıştır. Manipülasyon şirketler %89 oranında kontrol şirketler %69,64 oranında doğru sınıflandırılmış olup sınıflandırmanın iyi olduğu söylenebilir.

Şekil 3.2. 2011 yılı Tahmini Manipülasyon ve Kontrol Şirketlerinin Sayıları

¹⁵⁸ **Toplam Doğru Yüzdesi** = Doğru Tahmin Edilen Şirket Sayısı/Toplam Şirket Sayısı

Modeldeki hesaplamalar ile ortaya çıkan tahmin sonuçları daha önce yapılan manipülatör şirket ve kontrol şirketi ayrımındaki belirlemeler ile karşılaştırıldığında yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi 2011 yılı için model;

- Manipülatör şirketleri %81,51 oranında,
- Kontrol şirketlerini ise %69,64 oranında, doğru tahmin etmektedir.

2011 ve 2012 yıllarına ilişkin ortaya çıkan bu sonuçlar, Beneish(1999)¹⁵⁹ ve Küçüksözen (2004)¹⁶⁰ çalışmalarında ortaya çıkan oranlara yakındır. Model, kazanç yönetimi uygulamalarını yapan ve yapmayan şirketleri birbirinden ayırmaktadır.

Diğer taraftan modelde iki tür hata söz konusu olabilir. Bunlar;

- Tip 1 Hata: Gerçekte kazanç yönetimi uygulaması yapan şirketlerin manipülatör olmayan şirket olarak tahmin edilmesi,
- Tip 2 Hata: Manipülatör olmayan bir şirketinde model tarafından manipülatör şirket olarak tespit edilmesidir.

Bu iki hatanın hem yatırımcılar, hemde düzenleyici kuruluşlar açısından bazı maliyetleri söz konusudur.

Tablo3.12. Modelde Karşılaşılan Maliyetler

YATIRIMCI		DÜZENLEYİCİ	
TİP 1 HATA	TİP 2 HATA	TİP 1 HATA	TİP 2 HATA
Yatırım Maliyeti	Fırsat Maliyeti		Ek Denetim Maliyeti

Ancak model, bütün şirketleri manipülatör değil diye tanımlayan diğer modellere göre daha az maliyetlidir diyebiliriz.

¹⁵⁹ Beneish(1999) çalışmasında,

- Manipülatör şirketleri %37,5-56,1 aralığında,
- Kontrol şirketlerini %80-92 aralığında tahmin etmektedir.

¹⁶⁰ Küçüksözen(2004) çalışmasında,

- Manipülatör şirketleri %33-57 aralığında,
- Kontrol şirketlerini %43-74 aralığında tahmin etmektedir.

SONUÇ

Kazanç yönetimi işletme çevresinde yer alan yatırımcıları, müşterileri, çalışanları, kreditorleri, tedarikçileri, hükümet ve kamu işletmelerini yanıltmak amacıyla işletmenin durumunun olduğundan daha iyi yada daha kötü gösterilmesine yönelik olarak yapılan uygulamalar olarak algılanmaktadır ve kanuni açıdan ihtiyari olan bazı muhasebe uygulamaları neticesinde şirketlerin kazanç yönetimi uygulamasını çeşitli muhasebe kayıtları ile gerçekleştirdikleri görülmekte ve bu durumda finansal tablo kullanıcılarının zarara uğramasına yol açmaktadır.

Kazanç yönetimi konusunda yapılan muhasebe uygulamalarına bakıldığında; örneğin: amortisman yönteminin değiştirilmesi veya faydalı ömrün değiştirilmesi, tahsili mümkün olmayan alacak için karşılıkların belirlenmesi, stok değer düşüklüğü miktarının belirlenmesi, inşaat sözleşmelerinde tamamlama yüzdesinin tahmin edilmesi gösterilebilir.

Kazanç yönetimi uygulamalarının önündeki en önemli engel denetimdir ve yapılacak denetim çalışmaları ile esneklikler sonucunda oluşan tercihler daha iyi anlaşılacak ve gerekiyorsa bunlar ortadan kaldırılabilir.

Kazanç yönetimi uygulamalarının tahmini açısından finansal tablolarda yer alan verilerden hesaplanan 10 bağımsız değişken kullanılarak oluşturulan modelden aşağıda belirtilen ;

- Brüt Kar Marjı Endeksi (BKME)
- Aktif Kalitesi Endeksi (AKE)
- Borçlanma Yapısındaki Yıllık Değişim Endeksi (BYDE)
- Finansman Giderlerinin Satışlara Oranı (FSO)
- Stokların Satışlara Oranı (SOSO)
- Amortisman Endeksi (AME)

bağımsız değişkenler kazanç yönetimi uygulamalarının tahmini açısından ayırt edici özelliğe sahip olmakla birlikte, aynı zamanda imalat sanayi sektöründe faaliyet gösteren

şirketlerin finansal durumları hakkında yararlı bilgiler sağlamaktadır.

Beneish modeli kullanılarak yapılan tahmin sonuçlarına göre İMKB (BIST) de imalat sanayinde faaliyet gösteren şirketlerin 2010-2011 yılları mali tablo verilerine göre hesaplanan endeks sonuçlarına göre 80 adet şirket, 2011-2012 yılları mali tablo verilerine göre de 79 adet şirketin kazanç yönetimi uygulaması yaptığına yönelik bilgiler tespit edilmiştir.

Tespit edilen sonuçlara göre, denetçilerin üretim şirketlerinde denetim planlamaları aşamasında stoklar, varlıklar ve mali yapıların denetiminde ilave zaman ayırmaları ve ilave denetim prosedürleri uygulamalarının uygun olacağı görülmektedir.

Modelin oluşturulması sırasında referans alınan veriler SPK tarafında yapılan denetim çalışmaları ile bağımsız denetim çalışmaları sonucunda ortaya çıkan ve kamuya açıklanan bilgilere dayanmaktadır. Analiz sonucunda şirketlerin kazanç yönetimi uygulaması yapıp yapmadıkları hakkında kesin sonuçlardan ziyade, bazı önemli ipuçları elde edildiğinin göz önünde bulundurulmasında yarar vardır.

EKLER

Ek 1: 2012-2011 Yılı Mali Tablo Verilerine Göre Kontrol-Manipülatör Şirket Bağımsız Değişken Oranları

İşletme No	TAE	BKME	AKE	AME	SBE	PSYGE	BYDE	T-TVE	FSO	SOSO
1	1,2710	1,0591	0,8130	1,0131	0,8473	1,0589	1,1633	-0,0023	0,9979	1,2929
2	1,2452	0,9932	0,7603	0,9842	1,0789	1,0908	1,1618	0,1322	1,3146	1,1138
3	1,0557	1,0066	1,5025	1,0492	1,2404	1,0457	0,8335	-0,0075	0,5395	0,9809
4	1,2365	0,9684	3,0151	0,8815	0,8308	0,8684	1,2069	-0,0990	0,1464	0,7599
5	1,0875	1,0086	0,9781	0,9933	0,9622	1,0947	1,0597	0,0216	0,4436	1,2286
6	0,8273	1,0017	5,7571	0,6884	0,8929	1,0643	0,7760	-0,1165	0,5132	0,8884
7	0,9876	0,9852	0,7423	1,1436	0,9911	0,9612	0,8869	0,0504	1,1207	1,0070
8	0,9787	1,0052	0,8202	0,9080	0,9198	1,3439	1,2227	0,0481	1,0495	1,8406
9	0,9822	0,9869	0,6995	0,6944	0,9736	1,0985	0,9433	-0,0290	1,4181	1,1612
10	1,0381	0,9690	1,0167	0,7686	0,9011	1,0688	1,0754	-0,0119	0,8964	1,0047
11	0,4462	0,9862	0,0337	0,2839	0,5631	2,3711	0,3446	0,3402	1,5478	1,5892
12	0,7142	0,9754	1,4237	0,9644	1,0563	1,0127	0,9878	-0,1185	0,9778	1,0217
13	0,8181	0,9931	0,9888	0,9499	1,1516	0,9725	1,0216	0,0026	0,8408	0,8355
14	1,1496	1,0312	0,9532	1,4218	1,0023	0,8142	0,9455	-0,0017	0,2934	0,9706
15	1,1723	1,0012	0,8845	0,9892	0,9656	1,0590	0,8076	0,0206	0,6411	1,1271
16	1,1871	0,9872	1,0418	0,8988	1,0433	1,0759	1,2134	0,0702	0,9301	1,0429
17	0,7071	0,9573	1,1392	0,9745	0,6613	1,2588	0,9781	-0,0807	0,7133	1,4907
18	0,8520	0,9182	29,1208	0,0000	1,2276	-0,4477	0,4535	0,2583	1,2525	1,3295
19	1,0009	1,0029	1,1292	1,1303	0,9424	1,0517	0,9474	-0,0124	0,2536	1,1515
20	0,8166	0,9131	10,6939	1,2366	1,0300	1,2159	0,9177	-0,0171	0,5846	1,0054
21	0,9315	0,9856	0,8026	1,2447	1,0118	1,0882	1,0650	-0,0692	0,8003	1,0444
22	0,9355	1,0097	1,1870	0,0000	1,0398	0,9903	1,0387	0,0589	0,4954	1,0873
23	1,2818	0,8622	0,9121	0,0000	1,1110	0,9499	1,1607	0,0080	0,8599	0,7368
24	0,6965	0,9985	0,3532	1,5323	0,8682	1,0499	0,5243	-0,4494	0,3112	0,7738
25	0,6131	0,9952	1,0509	1,4570	1,2002	0,7676	0,4151	0,7774	0,2861	0,9093
26	1,0480	0,9974	0,8974	1,0415	1,0375	0,9304	1,0367	-0,0037	0,6223	0,7974
27	0,8004	0,9569	1,8048	1,4103	0,9853	1,0283	0,9784	-0,0422	1,0297	0,7039
28	1,2760	1,0217	0,8085	1,1267	0,9725	1,1491	1,0887	0,0169	1,3230	0,7933
29	1,2591	1,0469	1,8321	0,9933	1,0545	0,8253	1,0209	0,0220	0,7748	0,7384
30	1,1764	1,0167	1,1245	0,1671	0,5335	1,3296	1,0835	-0,0953	0,6209	1,6097
31	0,9502	0,9893	1,0447	0,8642	0,9860	1,0649	1,0425	0,0124	1,0774	0,8893
32	0,9562	1,0093	1,1971	0,9807	0,9450	1,0376	0,7934	-0,0291	1,0812	0,9340
33	0,8566	0,9641	2,0017	0,9712	0,8705	0,8261	1,3707	-0,0597	0,4263	1,0896

İşletme No	TAE	BKME	AKE	AME	SBE	PSYGE	BYDE	T-TVE	FSO	SOSO
34	1,0709	0,9859	0,9370	1,1835	0,9750	0,8830	1,0624	-0,0202	1,2203	1,1349
35	0,9748	0,9565	1,8453	1,0912	0,8188	1,1991	1,2342	-0,0542	0,9270	1,1278
36	1,2066	1,0112	1,5576	1,0061	0,9198	1,1917	1,1427	0,0535	0,5623	1,0649
37	5,2128	0,9858	0,9793	0,8343	1,5221	0,7024	1,2777	0,0549	0,3795	0,6456
38	0,6619	1,1302	1,2536	0,9610	0,7709	0,9925	1,3916	-0,2091	0,4600	0,9984
39	0,0000	1,0086	1,0485	0,8931	1,1158	0,9769	0,9862	-0,0189	0,4403	0,9810
40	0,8597	0,9956	1,5653	0,9132	0,8896	1,1629	0,8681	0,0704	0,7374	0,5415
41	0,7575	0,9559	1,7695	0,8962	0,7868	1,2346	0,6927	-0,1416	1,3273	0,9976
42	1,2561	0,9937	1,1123	1,0186	0,9850	0,9856	1,0986	-0,0055	0,2889	0,8667
43	1,0554	0,9901	1,0105	0,8355	0,9052	1,1138	1,1406	-0,1053	0,7513	1,2312
44	1,1247	0,9899	1,0276	1,0962	0,9838	1,0887	1,0582	-0,0358	0,3563	0,9488
45	1,0809	0,9768	22,4580	1,6564	0,8618	1,0352	1,1565	-0,1003	0,6919	0,9682
46	0,0454	1,0153	0,0000	0,9962	0,8637	0,8400	1,4518	-0,3127	0,3080	1,1690
47	1,3578	0,9523	1,0791	1,6806	0,8968	1,2029	1,0999	-0,1153	0,6293	0,9072
48	0,9422	0,9998	0,7671	1,0536	0,9910	1,1318	0,9170	-0,0596	0,2765	0,8461
49	0,9599	0,9869	0,4754	4,5072	1,1757	0,9297	0,9693	0,0801	0,9819	1,2641
50	1,0591	0,9692	0,9451	1,1618	0,9511	1,0413	0,9301	0,0384	0,9373	1,0205
51	1,1097	1,0402	0,8462	0,8907	0,9534	0,7480	0,9865	0,0503	0,7721	1,0329
52	0,8544	1,0191	0,9843	0,6087	0,9624	0,9314	0,6774	0,0191	0,9922	0,7475
53	0,9502	0,9802	0,9168	1,2363	0,8784	1,0437	1,1621	-0,0977	1,1804	0,9852
54	0,9580	0,9715	1,9407	1,1100	0,8392	1,1208	1,0646	-0,0595	1,0956	1,1574
55	1,0324	1,0210	0,9406	1,4031	0,9498	1,0140	0,9537	0,0323	0,9125	0,7391
56	0,7089	1,0846	0,2910	0,0000	1,0118	0,8375	1,2101	-0,0369	1,1938	0,9226
57	1,0547	1,0684	0,9968	0,8854	0,9630	1,1063	0,9264	-0,0713	1,1221	0,9733
58	0,8713	1,0369	0,3579	0,8029	1,0683	0,8909	0,9720	-0,0139	0,6741	0,9285
59	1,1279	1,0007	0,9904	1,0772	0,9881	1,0352	0,9720	-0,0080	0,3813	0,9087
60	0,6179	0,9799	1,4660	0,8231	0,8120	1,1589	0,6801	-0,3162	0,5205	0,6726
61	1,3910	0,9739	0,9900	0,9813	0,9799	1,1461	0,8032	0,0010	0,2345	0,8294
62	1,0260	1,0171	0,6949	1,2438	1,0720	1,0217	0,9470	-0,0606	0,6341	0,6039
63	1,1343	0,9813	1,0091	1,0156	1,0386	0,9360	1,2189	-0,0569	0,6328	0,9475
64	1,0352	0,9452	0,9721	1,0353	0,9395	1,0630	0,8908	0,0097	0,7045	1,2298
65	1,0088	0,9719	0,1549	2,2503	0,9497	0,9394	0,9349	-0,1163	0,3608	0,9988
66	1,8331	1,0097	0,8373	0,0000	1,0703	0,8931	1,0176	0,0194	0,4923	1,0724
67	1,0584	0,9960	1,4649	0,9346	0,9297	1,1903	0,7426	0,1118	0,4309	0,8724
68	0,8550	0,9313	0,6490	0,9200	0,9875	0,9106	0,9559	-0,0864	0,3923	0,7316
69	1,7695	1,0087	0,3697	9,8304	0,7802	0,7953	0,7958	-0,0208	3,1699	1,2043
70	1,0934	1,0163	0,3384	0,5478	0,9930	1,0717	0,5900	0,1222	0,0780	0,8314
71	1,1056	0,9938	8,5635	0,9188	0,9052	1,0598	0,9685	-0,1650	0,8484	1,0708

İşletme No	TAE	BKME	AKE	AME	SBE	PSYGE	BYDE	T-TVE	FSO	SOSO
72	0,4297	0,9984	0,7033	2,5665	0,9126	1,3300	1,5916	-0,2287	2,2615	0,7638
73	0,5195	0,9885	0,9707	0,6467	1,0226	0,8118	0,9067	-0,0612	0,4911	0,6658
74	0,9411	0,9973	1,9910	1,5368	0,8607	1,0217	0,9998	-0,0217	1,1149	1,0720
75	0,0000	0,0000	0,9098	1,8898	0,0000	0,0000	0,9272	0,0055	0,0000	0,0000
76	1,0763	0,9589	0,8423	0,8401	1,0624	1,0617	1,0386	0,0926	0,7913	0,9844
77	1,5380	1,0176	2,3825	0,7921	0,7558	1,2053	0,8956	-0,0048	0,6682	1,2801
78	1,4570	1,0120	1,0146	0,9819	1,1384	0,9133	0,9586	-0,0622	0,5332	0,6324
79	1,0824	1,0094	1,3253	1,0066	0,8452	1,2471	0,7419	-0,1762	0,9079	0,8086
80	0,6783	0,9914	1,1969	1,0380	0,9004	0,9281	1,0308	-0,0679	1,3643	0,6028
81	1,1584	1,0013	2,2099	0,8981	1,0591	0,9022	0,5539	0,0617	0,5779	0,8968
82	1,5602	1,0008	1,0947	1,0595	0,9039	0,9416	0,8225	0,1211	0,5491	1,0635
83	0,6156	1,0004	13,4647	1,3465	0,9934	0,9327	0,5108	-0,1550	0,4624	0,7555
84	0,6041	1,0237	1,2756	1,0717	0,7073	1,9927	0,9629	-0,1307	0,9683	0,6988
85	0,9790	1,0231	0,7186	1,0878	0,9392	0,9667	0,9822	0,1284	1,2173	0,8718
86	1,1039	0,9834	0,9998	0,9052	0,8710	1,1845	1,0323	-0,0135	0,8058	1,3434
87	2,3689	0,9661	0,7546	1,4809	1,0333	0,9901	1,0748	0,1011	1,0014	0,8259
88	1,0357	0,9796	0,4192	1,3590	1,0228	1,0466	1,2821	0,0171	4,7541	1,0097
89	1,0444	1,0119	0,9616	1,2978	0,9663	0,7847	0,9904	-0,0337	0,8075	0,7607
90	1,8489	0,9806	0,7179	1,2947	0,6719	1,4233	0,9746	0,1105	1,0582	3,4138
91	1,0723	0,9827	0,9133	0,9075	0,9278	1,3598	0,9728	-0,0413	1,5884	1,0388
92	0,9650	1,0291	1,0586	1,0576	0,9489	1,0042	0,8734	-0,0331	1,1741	0,8971
93	0,6243	1,0050	0,8957	0,6446	1,0090	0,9975	1,0022	-0,0605	0,4598	1,1176
94	1,5018	0,2191	0,8265	1,1849	0,9910	1,0160	0,8525	0,1371	0,3502	0,8107
95	1,4162	0,9889	0,7723	0,9176	0,7320	1,1551	1,0484	0,1329	0,9758	1,6025
96	1,0017	0,9401	1,1750	0,0000	1,0453	1,1337	0,8629	0,1266	0,9590	0,8452
97	1,3253	0,9978	1,1931	0,9225	0,9578	1,0690	0,9806	-0,0159	0,7541	0,8718
98	0,8324	0,9843	1,1398	0,9694	0,8439	1,1911	0,9955	-0,1276	0,9537	0,8780
99	0,8199	0,9828	0,8356	0,0000	0,9758	1,0639	1,1603	0,0037	0,5204	1,2319
100	0,8982	0,9834	0,9755	0,9784	0,9603	1,1943	0,9294	0,0043	1,1233	1,0815
101	0,9592	0,9464	1,1511	0,9579	0,9066	1,1679	1,0629	-0,1273	0,8664	0,6192
102	1,0654	0,9715	0,9141	0,9258	0,9557	0,9040	1,0272	0,0374	0,9256	1,1495

İşletme No	TAE	BKME	AKE	AME	SBE	PSYGE	BYDE	T-TVE	FSO	SOSO
103	0,8754	0,9879	1,4212	0,2603	1,0281	1,1891	0,8654	0,0257	0,7413	1,1961
104	0,7667	0,9656	1,7413	0,9373	0,9480	1,3119	1,2032	-0,4844	0,7890	1,6572
105	0,9578	0,9515	104,1835	0,9330	0,4466	0,9781	1,0549	-0,2068	-0,4870	0,6107
106	0,9402	0,9931	0,8990	0,8913	1,0069	1,1382	1,0527	-0,0270	0,2684	1,7109
107	0,9268	0,9234	0,9756	1,1425	0,9919	1,0838	1,0916	-0,1069	0,6631	0,9528
108	1,4209	0,9193	1,0108	0,9136	0,7417	1,2404	1,5398	-0,0306	1,0990	1,0424
109	1,0934	1,0160	0,8752	0,8041	0,8315	1,1139	1,0792	-0,0077	1,2188	0,9491
110	1,4956	10,3301	0,9973	0,8238	0,9127	0,7981	1,1364	-0,0263	0,7733	0,8794
111	1,0703	1,0000	1,0140	1,0245	0,9573	0,9972	0,7514	-0,0183	0,3833	1,0877
112	1,0638	0,9980	0,9984	1,0155	0,9816	1,3276	1,1642	0,0063	0,6443	1,2989
113	0,9528	1,0154	1,0204	0,9947	0,9531	1,1899	0,7968	-0,0702	0,8826	0,8257
114	0,8473	1,0007	0,9116	0,8106	1,0382	0,9189	1,0222	0,0506	1,2475	1,3288
115	3,5423	0,8811	0,9862	0,0000	0,7256	1,6548	0,5712	0,0553	0,6826	0,5114
116	0,8385	0,9677	0,9803	1,0593	0,8542	1,3870	1,1942	-0,0589	1,0925	0,9339
117	1,3443	1,0579	0,9625	0,8937	0,9965	0,9162	1,1273	0,0190	0,8138	1,3271
118	0,8342	0,9862	0,8335	0,8830	1,0286	0,9948	1,1183	-0,1004	0,4984	0,8947
119	1,1413	1,0091	0,9174	1,1065	0,9990	1,0735	0,8736	-0,0226	0,9102	0,8705
120	0,9471	1,0136	0,8453	0,9483	0,9512	0,9918	0,9392	-0,0309	0,4347	1,0251
121	1,0372	1,0233	1,1792	0,9168	1,1627	0,9756	1,1987	0,0112	0,6736	1,2984
122	0,8849	0,9966	0,9834	0,1227	1,0279	1,3174	0,9819	-0,0667	0,7820	1,2323
123	1,1447	1,0117	1,4776	1,0809	0,9080	1,1585	1,0242	-0,0687	0,2489	0,7926
124	0,2166	0,9608	0,5937	0,8486	1,0571	0,8936	0,9724	0,0356	0,2846	1,1082
125	1,1499	1,0004	0,9283	0,9757	0,9512	1,0255	1,0189	-0,0294	0,5124	1,1680
126	1,0267	1,0030	0,9124	1,4280	0,9890	1,1626	1,0433	0,1040	0,5414	1,6257
127	1,0453	0,9568	1,4123	0,9003	1,0175	1,0735	1,1546	0,1127	0,7189	1,0301
128	1,6121	0,9856	0,1198	0,8229	0,4859	0,7548	0,9643	0,1128	1,8385	1,9768
129	2,6576	1,0382	0,2633	0,9285	0,3381	1,6080	1,0777	-0,0132	1,6607	2,2198
130	0,9741	0,9665	0,8291	0,8908	0,8253	1,1744	1,0360	0,0046	0,5707	1,7758
131	0,8005	0,9565	0,9567	1,1199	0,8954	1,4435	0,9608	-0,0652	0,9638	1,0566
132	1,1750	0,9797	1,0832	0,0000	0,9095	1,1637	1,3502	-0,0259	1,3994	0,7662
133	0,9045	0,9544	0,9915	1,0002	1,2483	0,8994	0,8638	-0,0331	0,6526	0,9636
134	1,1473	1,0023	1,1184	0,7758	1,0349	1,0156	1,0013	0,0257	0,7181	0,9774
135	0,7705	1,0271	3,3628	0,8723	1,3952	0,8556	0,8810	-0,1660	0,5515	1,0310

İşletme No	TAE	BKME	AKE	AME	SBE	PSYGE	BYDE	T-TVE	FSO	SOSO
136	0,9502	1,0138	0,6680	1,2566	0,9558	1,1062	1,0222	-0,0527	0,6073	1,0391
137	0,7198	1,0028	0,8943	0,7684	0,8412	1,0235	0,9214	-0,0331	1,4268	1,1048
138	1,3154	0,9586	1,0103	0,9153	1,9523	0,5246	1,2012	0,0193	0,8676	0,0000
139	0,9365	0,9473	1,8280	1,2394	0,9158	1,1700	1,0216	-0,0383	1,1928	1,0146
140	0,7598	0,9877	0,8969	0,9286	1,0090	0,9996	0,9564	-0,0047	0,6479	0,8674
141	0,9346	0,9985	2,2836	0,9487	0,9416	1,1663	0,9901	0,0089	0,7659	1,1567
142	0,6708	1,0176	1,4423	0,9970	1,0579	0,8035	0,7919	-0,0024	0,5033	0,9626
143	0,5941	0,9885	0,7344	1,3703	1,0624	1,0074	1,0183	-0,1118	0,5473	0,7887
144	0,7822	1,0090	1,0375	0,6762	1,2043	0,8065	1,1168	-0,1635	0,5905	0,8825
145	1,2928	0,9948	0,9034	0,8754	0,9924	0,9621	1,2847	0,0422	0,3536	1,1709
146	1,0751	1,0073	9,0862	0,8476	1,1548	0,9393	0,8830	0,1011	1,0817	1,2631
147	0,9664	0,9652	1,4034	0,9285	0,9996	0,5481	1,0767	0,0162	0,5498	0,8867
148	0,7032	0,9689	0,7024	1,4240	0,9914	1,1701	0,7663	-6,1256	0,6953	0,7801
149	0,9914	0,9954	0,8351	0,9006	0,9178	1,1097	1,0873	-0,0761	0,4007	1,1685
150	0,8489	1,0334	0,9811	0,8422	0,9095	0,9309	0,9867	-0,0022	1,0636	1,0575
151	1,0260	0,9636	1,1725	0,8220	1,0991	0,9415	0,9773	-0,0067	0,6915	0,7589

Ek 2: 2011-2010 Yılı Mali Tablo Verilerine Göre Kontrol-Manipülâtör Şirket
Bağımsız Değişken Oranları

İşletme No	TAE	BKME	AKE	AME	SBE	PSYGE	BYDE	T-TVE	FSO	SOSO
1	1,2222	1,0133	0,9736	1,0119	0,9455	0,8783	0,9691	-0,0248	2,4965	0,9642
2	1,5111	0,9992	1,9576	0,9661	1,1248	0,9807	1,0296	0,3221	1,3807	1,6101
3	0,9772	0,9811	0,9715	1,1032	1,0512	1,0385	1,0085	-0,0287	1,2525	1,0508
4	0,8964	0,9427	1,3987	0,9269	0,9308	1,0840	0,8266	-0,0146	1,2029	1,2877
5	1,1205	1,0228	0,8631	1,0583	1,1374	0,9756	0,9972	-0,0182	1,8054	0,9928
6	0,9405	1,0082	1,0495	1,3515	1,1823	0,8479	1,1304	-0,0019	1,0786	0,9341
7	1,0411	1,0165	0,9283	0,9399	1,2119	0,8827	1,1948	0,0653	0,8131	1,0140
8	1,3406	1,0319	0,4948	1,0252	1,0895	0,9797	0,9482	0,0890	1,4736	0,7013
9	1,3475	1,0174	0,3327	1,3480	1,1223	1,0292	1,3122	0,1138	4,0669	1,1387
10	1,0656	0,9947	1,0214	1,0506	1,4998	0,9321	1,1510	-0,0253	1,1399	2,1082
11	1,1774	1,0096	0,9890	1,1489	1,0471	1,0626	1,1229	-0,0155	2,5402	1,2895
12	1,1246	1,0017	1,0346	1,2288	1,1195	1,0359	1,1280	0,0933	1,3931	1,2738
13	1,1991	1,0249	1,2923	1,0561	0,9247	0,5531	1,0886	-0,0599	4,2990	1,1052
14	0,9607	1,0284	0,8750	1,1291	0,9772	0,7272	0,7757	0,0017	1,8938	1,0637
15	0,9273	1,0124	1,0097	0,9580	1,2834	0,8357	0,9862	0,0618	0,9601	0,6982
16	1,1544	1,0104	0,9819	0,7539	1,0543	0,7891	1,0768	-0,0272	1,1447	0,8732
17	0,9663	0,9895	1,1298	1,5048	1,0781	0,9870	0,7297	-0,0874	1,0120	1,0014
18	1,5895	1,0243	1,4429	0,9220	1,0695	0,8047	1,2472	0,1723	1,1689	3,4951
19	0,9943	1,0212	0,9778	1,0048	1,3679	0,8815	1,1065	0,0823	1,3444	0,8509
20	1,0576	1,0098	0,5835	0,5497	1,1114	0,9969	1,0453	0,1448	5,4463	0,4711
21	1,3700	1,0116	0,9141	0,8515	1,0139	1,1113	1,1456	-0,2644	1,0962	1,0311
22	1,1315	1,0304	0,8504	0,8212	1,1945	0,8087	1,3180	-0,0002	3,2003	1,0806
23	1,1133	1,0509	1,1872	0,9630	1,0017	1,1069	0,9052	0,0697	1,6150	1,0193
24	1,1032	0,9907	1,0943	1,0855	1,2659	0,8173	1,2872	0,1361	2,3124	1,2026
25	1,0064	0,9513	0,2181	3,2585	1,2985	0,6926	0,6873	0,0098	1,3773	0,6930
26	0,9182	1,0551	2,0236	7,6759	0,5777	1,1516	0,8734	-0,1651	1,0071	0,6568
27	1,0569	1,0319	0,7433	1,1712	1,2490	0,8117	1,0782	-0,0546	1,0276	1,1187
28	0,9192	0,9633	0,5073	1,2970	1,2094	0,9049	1,0707	0,0831	0,9355	1,1557
29	0,8104	1,0174	0,9982	1,0435	1,1618	1,0873	1,1637	-0,0364	2,1471	0,7881
30	1,0034	1,0026	3,9403	1,2225	1,0148	0,9605	1,7186	-0,0308	0,8798	0,9159
31	0,8951	1,0511	1,0147	1,1415	1,1920	0,8283	1,0010	0,0370	1,0740	0,8353
32	2,4294	0,9933	7,1873	1,0148	1,0579	0,7596	1,0298	-0,0152	1,1542	0,6528
33	1,4609	0,9747	1,2342	0,8840	0,4448	2,0266	1,2556	-0,0164	3,0939	2,0154
34	1,8625	0,9571	1,0481	0,9911	0,7738	0,9520	1,0881	-0,3692	3,5601	1,4179
35	1,0106	0,9974	1,0163	1,3369	1,1395	1,0120	1,0671	-0,0450	1,4297	1,0780
36	1,0500	1,0019	0,7140	0,9545	1,1529	0,7894	1,1609	-0,0353	1,3721	1,3381

İşletme No	TAE	BKME	AKE	AME	SBE	PSYGE	BYDE	T-TVE	FSO	SOSO
37	0,8492	1,0559	0,7774	1,0426	1,2587	0,6915	1,0042	0,0251	0,5741	0,8218
38	1,0330	0,9955	0,8788	1,1126	1,0405	0,8275	1,3878	-0,0024	1,8001	1,0854
39	1,0012	1,0274	0,6025	1,3413	1,1738	0,8414	0,7444	0,1425	0,3820	0,5485
40	1,1254	1,0011	1,0619	1,0837	1,0746	0,8934	1,0269	-0,0094	1,1161	1,0223
41	1,1346	1,0176	0,5465	0,8984	1,4635	1,0597	1,0790	-0,0213	1,1588	0,8785
42	1,0199	1,1176	0,8524	1,0304	0,9665	0,8847	1,0796	-0,1233	2,1763	1,4024
43	0,6728	1,0116	1,2072	1,0093	1,0636	0,8762	0,8699	0,0149	1,0151	0,8821
44	0,9858	0,9928	5,4539	1,0220	1,2973	0,8451	1,0176	0,0656	2,4157	0,7693
45	1,0113	0,9956	0,4818	1,1883	1,1825	0,9728	1,0199	0,1156	0,9772	0,6863
46	0,7722	1,0609	1,6177	0,9243	1,2660	1,0654	1,0947	-0,0280	1,5152	0,8493
47	1,0546	0,9821	1,0726	1,1159	0,9665	0,9778	1,0631	0,0094	1,8995	0,8036
48	0,8039	0,9542	0,9352	1,2810	0,9157	1,0377	0,6038	0,0785	5,7601	0,2552
49	0,8922	1,0123	0,8741	1,0108	1,2725	0,6573	0,8432	0,0113	1,0461	0,7441
50	1,1189	0,9870	1,5115	0,9534	1,0685	0,8626	1,1136	0,0145	1,1747	0,8915
51	1,0520	1,0091	0,8906	1,4907	1,0404	0,9976	1,2014	0,0364	0,9155	1,1366
52	3,5538	0,9374	1,1237	0,0419	0,9057	1,3689	0,8861	-1,9592	0,0474	1,0066
53	0,8545	1,0402	0,8948	1,9588	1,2301	0,9001	1,1033	0,0238	1,5944	0,9143
54	0,9751	0,9664	1,0606	1,1758	1,2787	0,9432	1,1007	0,0276	1,3259	0,9424
55	1,3682	1,0023	0,8649	1,0803	1,2051	0,9524	1,0673	-0,0309	1,4873	1,0764
56	0,8812	1,0282	0,9474	1,1711	1,9933	0,6049	1,0459	0,2782	1,7963	0,7986
57	0,6703	0,9878	1,0506	2,6710	0,9808	0,7846	0,9766	0,0191	3,9587	0,9533
58	1,0893	0,9838	1,0763	1,0991	1,0439	0,9782	1,0174	0,1150	0,2360	1,4255
59	0,9259	0,9858	0,9679	0,9322	1,1430	0,8806	0,9917	0,0160	0,8959	0,9126
60	1,8314	1,0030	0,7029	0,9196	1,1901	0,8785	0,8919	0,0396	1,3181	1,4754
61	0,9536	1,0127	1,2080	0,7139	1,0038	1,0657	1,0052	-0,0894	2,5889	0,8914
62	1,1423	1,0229	0,9878	1,3430	0,9076	1,0728	1,0622	0,0316	2,6361	1,3334
63	1,0079	1,0060	0,6739	0,0000	1,3828	0,7405	1,6101	0,0314	1,9664	1,1712
64	1,1816	1,0193	1,0525	1,0187	1,2379	1,1826	0,9012	0,0703	2,4046	1,0779
65	0,2489	0,9707	1,0149	0,5586	0,9342	1,1442	1,8147	-0,0243	0,2466	1,5371
66	0,4949	0,9892	0,0065	0,6558	1,2634	0,7592	0,1604	0,7911	1,1223	0,6703
67	0,8354	0,9969	0,9982	1,0929	1,1329	0,8884	0,9191	0,0738	1,2790	0,9121
68	1,0962	0,9702	1,2162	1,0609	1,2003	0,8824	0,8427	0,0584	0,5503	1,0600
69	0,8714	1,0548	0,7407	1,3993	1,4662	0,9381	0,7986	-0,0098	1,7914	0,8546

İşletme No	TAE	BKME	AKE	AME	SBE	PSYGE	BYDE	T-TVE	FSO	SOSO
70	0,8650	0,9927	3,5763	1,2653	1,2568	0,8305	1,2046	-0,0370	1,4849	1,1444
71	2,4094	0,9797	0,6145	1,0644	0,8356	1,9004	0,7086	0,0199	1,7373	0,5741
72	0,8830	0,9970	0,6295	1,4555	1,5617	1,0157	1,5854	-0,0018	0,7326	1,3732
73	0,8765	0,9765	0,7635	0,8679	1,7033	0,6723	1,1334	0,1728	1,4310	1,4534
74	0,9065	1,0152	0,8283	0,8892	1,1652	1,0298	1,1202	-0,0334	2,9365	0,9767
75	0,7814	1,0048	0,8051	1,0181	1,4070	0,8478	1,0534	0,1438	1,2091	1,0553
76	1,2524	0,9955	0,7971	0,8344	1,5122	1,0637	0,9529	0,0969	1,0444	0,9359
77	1,0614	0,9969	0,8944	0,9188	1,1100	1,0100	1,4486	0,1412	1,5662	1,3462
78	0,6949	0,9780	0,9278	0,8082	1,0067	1,0411	1,2477	-0,1056	2,7797	0,9619
79	0,9642	1,0150	0,6704	1,4302	1,2238	0,8818	1,0888	0,0940	1,0936	0,9884
80	1,1939	0,9248	1,0163	0,8953	1,1593	0,9980	1,0115	-0,0632	0,8617	0,9821
81	1,1655	0,9920	1,0493	1,3293	0,8986	1,2543	1,4401	-0,0144	2,4757	1,6426
82	0,8942	0,9656	1,0164	2,0928	1,0441	0,7550	1,0038	-0,0004	0,8391	0,9796
83	1,3033	1,0188	6,3425	1,4905	1,4249	0,8122	1,3523	-0,1021	2,8508	0,8462
84	1,1263	0,9856	2,4530	1,0572	1,0497	0,8813	1,1039	-0,0260	0,5081	0,9880
85	0,7455	0,9885	0,5236	1,0507	1,1724	1,1427	1,3117	-0,1170	2,0083	0,9014
86	0,8827	1,0396	0,7758	1,0510	1,3264	0,9959	0,9141	0,0609	1,5123	0,7002
87	0,9528	1,0380	1,0929	0,9496	1,1307	0,9784	0,9566	0,0378	0,7730	1,2482
88	1,0509	1,0030	1,1001	0,8971	1,0936	1,0361	1,0297	-0,0751	0,8774	0,8393
89	1,0093	0,9915	1,1710	0,8390	1,0985	1,0658	1,0966	0,0177	3,4346	1,2606
90	0,8333	1,0015	1,4080	1,0836	1,1572	0,8445	0,8101	-0,1541	0,7566	0,8676
91	0,6156	1,0043	0,9879	1,3855	1,1289	0,9991	0,9920	-0,0493	1,6971	0,5298
92	0,7397	1,0348	0,8075	1,0435	1,5308	0,7568	1,0318	0,1802	2,0659	0,9439
93	1,0011	0,9908	0,8982	0,9961	1,0128	0,8584	1,5854	-0,0680	1,4663	0,9547
94	0,9879	1,0029	1,0628	1,0878	1,1848	0,8957	1,1907	0,1076	2,0457	1,2361
95	0,9540	1,0741	1,4216	1,1100	1,4467	0,6364	0,9794	0,0108	1,4428	0,7294
96	1,1207	0,9894	1,1128	1,0142	0,8611	0,7605	0,9630	-0,0059	0,5713	0,9935
97	0,9392	1,0108	0,7256	0,9734	1,0037	1,0115	1,2601	0,0601	1,5504	1,9398
98	0,9250	0,9744	0,8888	1,0759	1,2477	0,8184	1,2647	0,0240	0,8714	0,8138
99	1,0731	1,0623	1,0765	1,0619	1,3263	0,8412	1,5264	0,0193	3,4456	0,6942
100	1,1337	1,0398	1,6632	0,9117	1,2503	0,6511	1,0270	0,2013	0,9647	0,7098
101	0,1488	1,0631	0,0630	0,3280	4,7196	0,1796	1,0792	-0,0701	0,6841	0,2177
102	1,3615	1,0040	1,2240	1,4307	0,8020	1,2082	0,8541	-0,0526	2,1460	1,2547

İşletme No	TAE	BKME	AKE	AME	SBE	PSYGE	BYDE	T-TVE	FSO	SOSO
103	1,5341	1,0565	0,8524	1,0335	1,1547	0,7752	1,0096	0,1350	1,6117	1,5114
104	0,9076	0,9998	0,9979	0,9122	0,9734	0,9958	1,1714	-0,0341	1,1753	1,1889
105	1,1315	0,9587	0,6428	1,3342	1,2671	0,9912	1,2867	-0,0163	1,6574	1,3978
106	0,8966	0,9746	1,1771	1,0667	0,9256	0,8751	0,4575	0,1786	2,2066	1,8323
107	1,2424	0,9787	21,4088	1,0724	1,2477	0,8751	0,7986	0,0695	3,0338	0,9653
108	1,0805	1,0250	1,4187	1,0482	1,0007	0,9968	1,3006	-0,0305	3,4847	0,9217
109	0,8127	0,9806	1,0287	1,0021	1,3532	0,8365	1,4206	0,0873	1,2733	0,9583
110	0,9720	1,0245	1,1756	1,8814	1,5842	1,0109	1,0321	0,1334	1,3096	0,9738
111	0,8976	1,0380	1,0867	1,0133	1,5654	0,7805	0,9696	0,0328	1,3790	0,9571
112	1,3952	0,9599	0,7544	1,2247	0,9161	1,0420	1,4747	0,0179	2,2430	1,3241
113	1,0521	0,9827	0,5754	1,0526	1,2310	0,9701	1,1107	0,0877	1,0945	0,8344
114	1,4433	0,9931	0,8572	1,1984	1,0009	1,1365	1,3039	0,0303	2,3032	0,7182
115	0,8375	1,2720	0,2505	1,2267	1,1806	0,9190	1,1806	0,0647	4,4880	0,9533
116	1,0038	0,9728	0,6999	1,2615	1,0529	1,0543	1,1899	-0,1022	1,7098	1,1051
117	1,3317	1,0142	0,8040	10,3437	1,0385	1,0419	1,0750	0,0766	2,3327	1,0548
118	1,0273	1,0034	0,8663	0,9978	1,2785	1,0140	1,2502	-0,0916	3,4386	1,1784
119	8,9980	1,0070	0,4907	1,0894	0,9691	0,7906	1,0763	-0,0111	1,9219	1,1428
120	1,0900	0,9958	0,9874	0,8253	1,1147	0,9880	1,0490	0,0198	1,6033	0,9787
121	1,4350	1,0083	0,6642	1,1757	1,3366	0,7742	1,0997	0,0951	1,4549	0,5060
122	1,0999	1,0038	1,1192	1,0917	1,2987	0,8275	1,0662	0,0496	0,5884	1,1839
123	0,9216	1,0278	0,4775	0,9715	1,1551	0,6199	0,6619	0,3824	1,1508	0,9765
124	1,1864	1,0179	5,5853	1,4920	1,0842	0,5878	1,0758	0,0321	2,0387	0,3764
125	0,8739	1,0025	0,8790	0,9952	1,2346	0,4915	1,0646	-0,0628	1,5442	0,6653
126	1,0404	1,0092	1,5812	1,8020	1,1912	1,1883	1,1038	-0,0127	2,2071	1,1508
127	1,2454	1,0557	0,9292	1,1950	0,9525	1,7560	1,6223	0,0145	0,2940	1,4037
128	1,1590	1,0320	0,8474	1,0555	1,2155	0,8410	0,9997	-0,0287	1,0055	1,0372
129	1,1771	0,9983	0,8695	1,0038	0,8871	1,1803	1,0516	0,0290	1,2394	1,0610
130	1,2465	1,0226	0,4912	0,9118	1,0437	1,0128	1,2403	-0,0746	1,9922	0,9974
131	1,1323	1,0094	0,8310	0,8991	1,1452	0,8611	1,0802	0,1132	1,1531	0,7031
132	1,1172	1,0047	0,9437	1,7655	1,0534	1,0481	1,0575	-0,0230	2,2857	1,0311
133	1,1262	1,0561	0,8918	1,0463	0,1932	5,1154	11,0715	0,0424	18,6562	0,0000
134	1,4060	1,0140	1,0096	0,9708	1,0707	1,0236	0,9735	-0,0546	1,3041	1,3245
135	0,7853	0,9824	0,5182	1,4731	1,3888	0,9603	1,1017	0,1307	0,6002	1,5713

İşletme No	TAE	BKME	AKE	AME	SBE	PSYGE	BYDE	T-TVE	FSO	SOSO
136	0,8795	1,0249	0,8844	1,0855	1,1416	0,8248	1,0614	-0,0697	1,7142	1,2570
137	1,2025	0,9168	1,1474	1,4652	0,7504	1,5322	1,4202	0,0705	3,2422	2,3807
138	2,9050	0,9968	1,5309	1,1615	1,4548	0,7191	0,9747	-0,0144	0,9341	1,1754
139	1,4090	0,9935	0,3068	1,4399	1,0867	0,9403	1,2513	0,1195	0,9667	0,9685
140	1,1293	1,0056	0,9223	0,9438	1,0749	0,8325	0,7144	-0,0082	1,1274	1,0119
141	1,3785	0,9863	0,9274	1,7402	1,0777	0,9135	1,0287	0,0548	0,9906	1,2001
142	0,9843	1,0098	1,2161	0,0000	1,2751	1,1657	1,2396	0,0054	2,0786	1,0235
143	0,9760	1,0216	0,8274	0,0000	1,2139	1,0163	1,0927	-0,0696	1,0919	1,0639
144	1,0764	1,0126	1,2137	1,9006	0,9765	1,0540	0,9222	0,3201	1,7581	1,0044
145	0,8391	1,0078	0,7655	0,9446	1,1922	1,4032	0,9736	0,0792	1,3382	1,2254
146	0,9249	1,0165	1,6623	1,0591	1,2538	1,0473	1,0355	0,1084	1,2711	1,2342

*Endeks hesaplamalarına ilişkin formüller tezimin uygulama kısmında verilmiştir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Alagöz, Ali “İşletmelerde İç Kontrol Sisteminin Önemi ve Denetim Komiteleri İle İç Denetim Birimi İlişkisinin Hata ve Hilelerin Önlenmesindeki Rolü”, **Tablet Yayınları**, Konya, Şubat 2008.

Arzova, S.Burak “Finansal Muhasebe Yeni Türk Ticaret Kanunu ve TFRS Uyumlu Cilt I”, **Türkmen Kitabevi**, 2.Baskı, İstanbul, 2012

Büyüköztürk, Şener “Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı”, **Pegem Akademi** , 18.Baskı, Ankara, 2013

Doyrangöl, Nuran Cömert “İşletme Çevresindeki Olumsuz Gelişmeler Karşısında İç Denetimin Yeri ve Önemi”, Türkiye’de Muhasebe Denetim Alanında Yayınlanan Araştırmalar ve Seçme Yazılar, **İSMMMO Yayınları**, 2002

Durmuş, Beril - Yurtkoru, E.Serra- Çinko, Murat “Sosyal Bilimler SPSS’le Veri Analizi”, **Beta**, 5.Baskı, 2013

Güredin, Ersin “Denetim ve Güvence Hizmetleri”, **Arıkan Basım Yayın Dağıtım**, 11. Baskı, İstanbul, 2007

İbiş, Cemal - Selvi, Yakup - Yılmaz, Fatih- Sipahi, Barış- Sarıoğlu, Kerem “Seçilmiş Muhasebe Standartları”, **İSMMMO Yayınları**, 2.Baskı, Yayın No:99, İstanbul 2009

Karacan, Sami - Uygun, Rahmi”Denetim ve Raporlama”, **Umuttepe Yayınları**, Kocaeli, 2012

Küçüksözen, Cemal “Finansal Bilgi Manipülasyonu: Nedenleri, Yöntemleri, Amaçları, Teknikleri, Sonuçları ve İMKB Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Çalışma, **Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları**, Yayın No:183, Ankara 2005

McKee, Thomas E. “Earnings Management: An Executive Perspective”, **An Imprint of Thomson/ South-Western**, Apart of The Thomson Corporation.USA, 2005

Mulford, Charles W. - Comiskey, Eugene E."The Financial Numbers Game, Detecting Creative Accounting Practices", **John Wiley & Sons, Inc.**,2002

Schilit, Howard M."Financial Shenanigans: How to Detect Accounting Gimmiks and Fraud in Financial Reports", **1.Edition,McGraw Hill Companies**, 1993

Sevilengül, Orhan "Genel Muhasebe",Gazi Kitapevi, Genişletilmiş 10.Baskı, Ankara, 2001

Stolowy, Hervé – Lebas, Michel" Financial Accounting And Reporting: A Global Perspective", **Thomson Learning**, 2nd Edition, 2006

Tekin, Abdullah – Kabadayı, Nurcan "Kazanç Yönetimi", **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt 14, Sayı1-2, 2011

Wahlen, James – Baginski, Stephen – Bradshaw, Mark " **Financial Reporting, Financial Statement Analysis and Valuation: A Strategic Perspective**", 2010

Sürekli Yayınlar

Beneish, Messod D. "Detecting GAAP violation: Implications for assessing earnings management among firms with extreme financial performance." **Journal of Accounting and Public Policy**, Vol.16, No.3, 1997

Beneish, Messod D. "The detection of earnings manipulation." **Financial Analysts Journal**, Vol.55, No.5, September-October, 1999

Bıyan, Özgür "Türk Vergi Hukukunda Belge Düzeni Ve İspat: "Eleştiriler Ve Öneriler", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt.12, Özel S., 2012

Cebeci, İpek " Krizleri İncelemede Kullanılan Nitel Tercih Modelleri: Türkiye İçin Bir Probit Model Uygulaması (1998-2009)", **Journal of the Faculty of Economics-Iktisat Fakültesi Mecmuası** 62.1, 2012

DeAngelo, Linda E." Accounting Numbers as Market Valuation Substitutes: A Study of Management Buyouts of Public Stockholders", **The Accounting Review**,Vol.61, No.3, July 1986

- Dechow Patricia M. - Skinner, Douglas J. ‘‘ Earnings Management:Reconciling the Views of Accounting Academics, Practitioners, and Regulators’’, **Accounting Horizons**, Vol.14, No.2
- Dechow, Patricia M.- Sloan, Richard G.- Sweeney, Amy P. ‘‘Detecting Earnings Management’’,**The Accounting Review**, Vol.70, No.2, April 1995
- Demir,Volkan - Bahadır, Oğuzhan ‘‘Muhasebe Manipülasyonu, Yöntemler ve Teknikler’’, **Mali Çözüm Dergisi**, Yıl.17,Sayı.84, Kasım-Aralık 2007
- Ersoy, Ayten ‘‘İşletmelerde Kamuyu Aydınlatma Yönünden Finansal Bilgilerin Bölümlere Göre Raporlanması’’, **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı.67, Nisan-Mayıs-Haziran 2004
- Gençtürk, Mehmet – Çelik, İsmail - Karaman, Nagihan ‘‘Maddi Duran Varlıkların Kobi’ler İçin UFRS ,TAM SET UFRS ve Vergi Usul Kanunun’da (VUK) Karşılaştırılması’’ **Süleyman Demirel Üniversitesi SBE Dergisi**, Sayı.14, No.14, 2011
- Giroux, Gary ‘‘Detecting Earnings Management’’, **John Wilwy&Sons**, New York, 2004
- Healy, P. M. ve Wahlen, J. M., A review of the earnings management literature and its implications for Standard setting, **Accounting Horizons**, 13(4), 1999
- Healy, Paul M. ‘‘ The Effect Of Bonus Schemes On Accounting Decisions’’, **Journal of Accounting and Economics**, Vol.7, No.1, North-Holland 1985,
- Holt, Andrew - Eccles, Timothy ‘‘ Accounting Practice İn The Post-Enron Era: The Implications For Financial Statements İn The Property Industry’’, **Briefings İn Real Estate Finance**, November, Vol.2, No.4, 2002
- Jones, Jennifer J. ‘‘Earnings Management During Import Relief Investigations’’, **Journal of Accounting Research**, Vol.29, No.2, Autumn 1991
- Karataş, Muharrem ‘‘ Borçlanma Maliyetlerinin Ums 23, Kobi’ler İçin Ufrs Ve Vergi Usul Kanunu Kapsamında Değerlendirilmesi’’, **Mali Çözüm**, Sayı.98, 2010

- Kaya, Yılmaz - Yeşilova, Abdullah ‘‘İki Durumlu Karışımı Lojistik Regresyona İlişkin Bir Uygulama’’, **Bilişim Teknolojileri Dergisi**, Cilt: 4, Sayı: 3, Eylül 2011
- Kepçe, Nazlı’’Finansman Harcamalarının Muhasebeleştirilmesi ve Mali Tablolarda Raporlanması’’,**İSMMMO Mali Çözüm Dergisi**, Sayı:57, 2001
- Küçüksözen, Cemal - Küçükkocaoğlu, Güray ‘‘ Finansal Bilgi Manipülasyonu: İMKB şirketleri Üzerine Ampirik Bir Çalışma’’, **Muhasebe Bilim Dünyası (MÖDAV) 1st International Accounting Conference on the Way to Convergence Bildiri Kitabı**, İstanbul, 3-5 November 2004
- Lev, Baruch’’ Corporate Earnings: Facts and Fiction’’, **Journal of Economic Perspectives**, Vol.17, No.2, Spring 2003
- Memiş, Mehmet Ünsal – Çetenak, Emin Hüseyin "Kurumsal Yönetimin Kazanç Yönetimi Uygulamaları Üzerine Etkisi: İmkb'de İşlem Gören Şirketler Üzerine Uygulama." **Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt 21, Sayı 3, 2012
- Özkan, Özgür - Kocamış, Tuğçe Uzun ‘‘ Karşılıklar Standardı İle Vergi Usul Kanunu Ve Türk Ticaret Kanunu’na Göre Karşılık Kavramının İncelenmesi Ve Muhasebeleştirilmesi’’,**Mali Çözüm**, Ocak-Şubat 2011
- Pamukçu, Ayşe ‘‘Bilanço Dışı Finansman Yöntemleri ve Muhasebeleştirme İşlemleri’’,**Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, Cilt XXIX, Sayı II, 2010
- Saltoğlu, Müge ‘‘ Yaratıcı Muhasebe Özel Amaçlı Şirketlerin Rolü ve Enron Örneği’’, **Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi**, Sayı.10, Eylül 2003
- Schipper, Katherine , ‘‘Commentary on Earnings Management’’, **Accounting Horizons**, Vol: 3, No: 4, December 1989
- Stolowy , Hervé - Breton, Gaétan’’Accounts Manipulation: A literature review and Proposed Conceptual Framework’’, **Review of Accounting and Finance**. Vol.3, No.1, January 2004
- Şen, Ali ‘‘Parasal Krizlere Neden Olan Faktörler : Türkiye Analizi, **Akademik Bakış, Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E- Dergisi**, ISSN:1694-528X, Sayı:9 , Mayıs-2006

Watts, Ross L. - Zimmerman, Jerold L. "Towards a Positive Theory of the Determination of Accounting Standards", **American Accounting Association**, Vol.53, No.1, 1978

Diğer Yayınlar

Alpman, Dağhan "Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'na Genel Bir Bakış ve Bir Uygulama Örneği", **Bitirme Tezi**, Bilgi Üniversitesi, 2008

Ayarlıoğlu, Mehmet Akif "Kar Yönetimi Uygulamaları ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda Test Edilmesi", **Yayımlanmamış Doktora Tezi**, Ankara 2007

Bayırlı, Rıdvan "Yaratıcı Muhasebe, Etik, Firma Değeri ve Örnek Bir Uygulama", **Yayımlanmamış Doktora Tezi**, Gazi Üniversitesi SBE, 2006

Binici, Ömer "Kurumsal Yönetim İle Finansal Bilgi Manipülasyonu Arasındaki İlişki: İMKB Metal Eşya, Makina Endeksine Yönelik Bir Uygulama", **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Süleyman Demirel Üniversitesi SBE, Isparta 2001

Duman, Haluk "Kamunun Aydınlatılması İlkesi Kapsamında Kazanç Yönetimi Uygulamalarının Finansal Raporlama Kalitesi ve Şirket Performansı Üzerine Etkisi: İMKB'de Bir Uygulama." **Yayımlanmamış Doktora Tezi**, 2010

Eren, Selim "Yöneticilerin Kar Yönetimleri İle İlgili Tutumları ve İMKB'DE Bir Uygulama", **Yayımlanmamış Doktora Tezi**, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü SBE, Gebze 2003

Küçüksözen, Cemal "Finansal Bilgi Manipülasyonu: Nedenleri, Yöntemleri, Amaçları, Teknikleri, Sonuçları Ve İmkb Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Çalışma", **Yayımlanmamış Doktora Tezi**, Ankara 2004

Markarian, Garen "Analyst Forecasts, Earnings Management and Insider Trading Patterns", "Submitted in partial fulfillment of the requirements for the Doctor of Philosophy", Case Western Reserve University., 2005

Özden, Vildan Evrim Altuk "Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının Kar Yönetimine Etkisi", Bağımsız Denetçilerin Algıları Üzerine Bir Araştırma", **Yayımlanmamış Doktora Tezi**, İstanbul 2013

Varıcı, İdris “Hile Riski ve Denetçinin Sorunluluğu: Hile Riskinin Ölçülmesine Yönelik Bir Uygulama”, **Yayımlanmamış Doktora Tezi**, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon, 2011

Yaşar, Alpaslan “Bağımsız Dış Denetim Kalitesinin Kar Yönetimi Üzerine Etkisi: İMKB’de Kayıtlı İşletmeler Üzerine Bir Uygulama”, **Yayımlanmamış Doktora Tezi**, Çukurova Üniversitesi, Adana 2011

İnternet Kaynakları

Amat, Oriol Jordi Perramon - Oliveras, Ester” Earnings Management in Spain. Some Evidence from Companies Quoted in the Spanish Stock Exchange”, <http://repositori.upf.edu/bitstream/handle/10230/895/677.pdf?sequence=1> (09.11.2013)

Ataman , Başak - Özden, Evrim Altuk “ Tek Düzen Hesap Planına Göre Hazırlanan Finansal Tabloların UFRS'ye Uyarlanması ve Rasyo Yöntemi ile Analizi” Muhasebe ve Finansman Dergisi, 2009, Sayı.44, <http://journal.mufad.org.tr/attachments/article/195/5.pdf> (08.04.2014)

Financial Intelligence: People and Money Techniques to Prosecute Fraud, Corruption, and Earnings Manipulation, **United States Attorneys’ Bulletin**, , Vol.60, No.2, March2012, Columbia
<http://books.google.com.tr/books?id=LQMIAAAAQBAJ&pg=PA396&lpg=PA396&dq=beneish+1997&source=bl&ots=1s7BP96gWQ&sig=Q0z7JMCeGQ-ctasX16u7XkFXIIA&hl=tr&sa=X&ei=r1GLU5KaHYiV7QbcjYGABQ&ved=0CDcQ6AEwAjgK#v=onepage&q=beneish%201997&f=false> (02.03.2014)

http://kgk.gov.tr/centents/files/TFRS_2013/TMS/TMS16.pdf (07.04.2014)

<http://kgk.gov.tr/centents/files/TMS37.pdf> (07.04.2014)

http://serpam.istanbul.edu.tr/wp-content/uploads/2013/02/SPR_2012.pdf (03.12.2013)

<http://www.gib.gov.tr> (03.11.2013)

<http://www.imkb.gov.tr> (02.08.2013)

<http://www.kap.gov.tr> (05.04.2014)

http://www.kgk.gov.tr/contents/files/TRFS_2013/TMS/TMS37.pdf

<http://www.spk.gov.tr> (05.04.2014)

Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu Geçiş Dönemi Eğitim Notları, 2013, <http://www.kgk.gov.tr/contents/files/pdf/egitim/fatih/denetim.pdf> (08.04.2014)

Kaplan, Ali “UFRS’nin Ülkemizdeki Muhasebe Uygulamaları ve Finansal Tablolar Üzerine Etkilerine Yönelik Bir Uygulama”, <http://www.izu.edu.tr/Assets/Content/file/20130613-09.pdf> (25.08.2013)

Küçüksözen, Cemal - Küçükkocaoğlu, Güray “ Kurumsal Şirket Yönetimi’nde Finansal Tabloların Rolü”, http://www.baskent.edu.tr/~gurayk/kisiselkurumsal_sirket.pdf (05.10.2013)

Levitt, Chairman Arthur “ The Numbers Game”, **Speech at New York University**, <http://www.sec.gov/news/speech/speecharchive/1998/spch220.txt> (05.10.2013)

Özkan, Serdar - Erdener, Ece “Finansal Raporlama Standartlarına Göre Hazırlanmış Finansal Tabloların Analizinde Dikkat Edilmesi Gereken Özellikli Alanlar”, http://dosya.izsmmmo.com/documan/TMSS_XII_BILDIRILER/serdar_ozkan_ece_erdener.doc (11.05.2014)

Özşahin, Nadir “Finansal Tablolar, Analizi ve Yorumlanması,” http://www.iktisatlilar.net/index.php?option=com_content&id=242:finansal_tablolar_&catid=81:arastirmayayin (10.05.2014)

Taşpınar, Ahmet “Türkiye’de ve Dünyada Denetim Standartlarının Oluşumuna Genel Bir Bakış”, Maliye Dergisi, Sayı.148, Ocak-Nisan 2005, http://dergiler.sgb.gov.tr/calismalar/maliye_dergisi/yayinlar/md/md148/turkiye_devedunyada.pdf (06.10.2013)